ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಂದಾಯ ಕಾರ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನ

ನೋಂದಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ :
೧೬೧೩೦೧೧೦೩೦೦೬೪

ಅಧ್ಯಯನಾಂಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ಹಂಪಿ

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ

೨೦೧೬

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನ

ನೋಂದಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ :
೧೬೧೩೦೧೦೩೦೦೬೪

ಅಧ್ಯಯನಾಂಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ಹಂಪಿ

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ

೨೦೧೭

ಪರಿವಿಡಿ

ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧ : ಪ್ರವೇಶ, ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಸ್ವರೂಪ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ೧–೬

೧.೧ ಪ್ರವೇಶ
೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ
೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ
೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ
೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

ಅಧ್ಯಾಯ ೨ : ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ ೭–೧೯

೨.೧ ಬಂಡಾಯ
೨.೨ ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ
೨.೩ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ
೨.೪ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತು
೨.೫ ಸಮಾರೋಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ೩ : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ೨೦–೮೨

೩.೧ ಪ್ರವೇಶ
೩.೨ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್
೩.೩ ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ
೩.೪ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ
೩.೫ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ
೩.೬ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ
೩.೭ ಇತರೆ
೩.೮ ಸಮಾರೋಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ೪ : ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ ೮೩–೯೩

೪.೧ ಪ್ರವೇಶ
೪.೨ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್
೪.೩ ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ
೪.೪ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ
೪.೫ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ೫ : ಸಮಾರೋಪ ೯೪–೯೬

ಅನುಬಂಧಗಳು :

೧. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು ೯೭
ಅ) ಪುಸ್ತಕಗಳು
ಬ) ಪತ್ರಿಕೆಗಳು
೨. ಲೇಖಕರ ಕೃತಿ ಸೂಚಿ ೯೮–೯೯

ಅಧ್ಯಾಯ – ೧ :

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಸ್ವರೂಪ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ

ಪ್ರವೇಶ :

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯ, ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟಗಳಿವೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ೭೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ೧೯೭೪ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟನೆಯಾದ ಬರಹಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟವು ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತು. ೧೯೭೫ ರ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿ ೧೯೭೭ ರ ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದವು. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು' ಬಂಡಾಯದ ಕಹಳೆಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿತು. ಶೋಷಿತರು, ದಮನಿತರು, ತಳವರ್ಗದವರು, ಶ್ರಮಿಕ ಜನಾಂಗದ ಕೊರಳಾಗಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿತು.

ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗವು ತನ್ನ ಮನದಾಳವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿತು. ತಳವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯ ವರ್ಗವರ್ಣದಿಂದ ಶೋಷಿತವಾದ ಜನಸಮೂಹ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮನದೆರೆದು ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಲಭಿಸಿತು. ಮಹಿಳಾ ಸಂವೇದನೆ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂವೇದನೆ, ದಲಿತ ಸಂವೇದನೆ, ಕ್ರಿಸ್ತ ಸಂವೇದನೆ, ತಳವರ್ಗದ ಸಂವೇದನೆಗಳು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಗೊಂಡವು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸತ್ವವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

'ಬಂಡಾಯ'ವೆಂಬುದು ಒಂದು 'ಮನೋಧರ್ಮ'. ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೊಳಗಾದಾಗ, ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದಾಗ, ಶೋಷಣೆಗೆಗೊಳಗಾದಾಗ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಅಂತಹ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಯಿತು. 'ಖಡ್ಗವಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಮಿಡಿವ ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರ' ಎಂಬುದು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಘೋಷವಾಕ್ಯವಾಯಿತು. ಜನಪರನಿಲುವು ಸಮಾಜಪರ ಒಲವು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯವಾಯಿತು.

ಬಂಡಾಯದ ಹರಿಕಾರರು :

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ – 'ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು' ಕವನಸಂಕಲನದೊಂದಿಗೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ತನ್ನ 'ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಹಳೆ'ಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿತು. ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾರವರ – 'ಕಾವ್ಯ ಬಂತು ಬೀದಿಗೆ' ಕವನ ಸಂಕಲನವು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ರಾಜ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಂಚರಿಸಿ, ಯುವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ, ಅಪಾರ ಪ್ರಚಾರ ನೀಡುತ್ತ, ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತ, ನಾಡಿನ ತುಂಬ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿಸಿದವರೆಂದರೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 'ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ' ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ'ನವರು. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಾಷಾ ಚಳುವಳಿ, ಮಂಡಲ್ ವರದಿ, ರೈತ ಚಳುವಳಿ, ಗಡಿನಾಡಿನ ಜಾಗೃತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಚಂಪಾ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬೆಟದೂರು, ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಗವಿಸಿದ್ಧ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಆರ್.ಜಿ. ಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ, ಸಿದ್ಧನಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಬಸವರಾಜ ಸಾದರ, ಬೆಂಜೆಗೆರೆ ಜಯಪ್ರಕಾಶ, ರಂಗಾರೆಡ್ಡಿ ಕೋಡಿರಾಂಪೂರ, ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ, ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ಗಂಗಾಧರ ಮೊದಲಿಯಾರ್, ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವಪ್ರಕಾಶ, ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ಕಾಶೀನಾಥ ಅಂಬಲಗಿ, ಸತೀಶ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಶಂಕರ ಕಟಗಿ, ಬಸವರಾಜ ಸೂಳೀಭಾವಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಆಗಸನಕಟ್ಟೆ, ಪ್ರಭು ಖಾನಾಪೂರೆ, ರವಿತೇಜ್ ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ, ಶ್ರೀಪಾದ ಶೆಟ್ಟಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಎಮ್.ಡಿ. ವಕ್ಕುಂದ, ಶಿವಾನಂದ ಕೆಳಗಿನಮನಿ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಸುಬ್ರಾಯ ಎಂಟೆತ್ತಿನವರ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಧಾರೆಯ ಬರಹಗಾರರು, ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದರೂ ಕೂಡಾ ಇವರೆಲ್ಲ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿ, ಮತ, ಪಕ್ಷ, ಪಂಗಡ, ಅಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ದನಿಯೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸ ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟಲು ಹಗಲಿರುಳು ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಜನಪರ ಆಶಯ ರೂಪಿಸಲು ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿ ಬೆಳೆಸಲು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಉದ್ದೇಶ :

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಶಯಗಳು ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿದ್ದವು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ ವಿಚಾರಧಾರೆ,

ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ, ವಿನೋಬಾಜಿಯವರ ಸರ್ವೋದಯ, ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ ಸಂಪೂರ್ಣಕ್ರಾಂತಿ, ಪೆರಿಯಾರ್‌ರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಮುಂತಾದ ಆಶಯವು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದ ಕಪ್ಪುಕಾವ್ಯ, ಅಮೇರಿಕಾದ ನಿಗ್ರೋಸಾಹಿತ್ಯ, ಮರಾಠಿಯ ದಲಿತ ಪ್ಯಾಂಥರ್, ತೆಲುಗಿನ ವಿಪ್ಲವ ಕಾವ್ಯ, ಹಿಂದಿಯ ವಿದ್ರೋಹಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಕನ್ನಡ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ೧೯೭೮ ರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಗೆ ನೇರವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾವೇಶ ಸಂಘಟಿಸಿತು. ಸಮಾನ ಮನಸ್ಕರು ಒಗ್ಗೂಡಿ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯವೆಂಬ ಹೊಸಘಟ್ಟವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪಾತಳಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಪ್ರಭಾವಗೊಳಿಸಿತು. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕಾಪಸೆ, ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲ, ಎಚ್.ಆಯ್. ತಿಮ್ಮಾಪೂರ, ಶಕುಂತಲಾ ದುರ್ಗಿ, ಈಶ್ವರ ಕಾಪಸೆ, ಭಾಸ್ಕರ ಪತ್ತಾರ, ಕೆ.ಎನ್. ದೊಡಮನಿ, ವಾಯ್.ಬಿ. ಹಿಮ್ಮಡಿ, ಉಮೇಶ ಮೇಲಕೇರಿ, ಜೆ.ಪಿ. ದೊಡಮನಿ, ಕೆ.ಆರ್. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಮ್ಮ, ಶಕುಂತಲಾ ದಂಡಿಗಿ, ರೇಣುಕಾ ಕಠಾರೆ, ಆಶಾ ಕಡಪಟ್ಟಿ, ಅನಸೂಯಾ ಕಾಂಬಳೆ, ರೋಹಿಣಿ ಯಾದವಾಡ, ದೇವಿಕಾ ನಗರಕರ, ಸುಬ್ರಾಯ ಎಂಟೆತ್ತನವರ, ಹಸನ್ ನಯೀಂ ಸೂರಕೊಡ, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಪೋಕಳೆ, ಸುಬ್ಬರಾಯ ಎಂಟೇತ್ತಿನವರ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ, ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕ್ಯಾಸ್ತಿ, ಶ್ರೀಕಾಂತ ರಾಜಮಾನೆ, ಅರುಣ ರಾಯಮಾನೆ, ಕೈಲಾಸ ಮದಬಾವಿ, ಡಿ.ಎಸ್. ಚೌಗಲೆ, ಪ್ರಕಾಶ ಕೋಟಿನತೋಟ ಮುಂತಾದವರು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯದ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಸಮಾನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯಿನಿಸುವುದು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಸ್ವರೂಪ :

ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. **ಅಧ್ಯಾಯ ೧ :** 'ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ'ವಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಶಿಸ್ತಿನ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗುವುದು. **ಅಧ್ಯಾಯ ೨ :** 'ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ

ಉಗಮ ವಿಕಾಸ'ವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದು. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖರು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚಳುವಳಿ ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುವುದು. **ಅಧ್ಯಾಯ ೩** : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಅವಲೋಕನ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯಿನಿಸ-ಲಾಗುವುದು. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯಿನಿಸಲಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಇತರ ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗುವುದು. **ಅಧ್ಯಾಯ ೪** : 'ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ' ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯ ಧೋರಣೆ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದು. ಈ ಕವಿಗಳ ಅಸ್ಮಿತೆ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುವುದು. ಕನ್ನಡ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುವುದು. **ಅಧ್ಯಾಯ ೫** : 'ಸಮಾರೋಪ'ವಾಗಿದೆ. ಈವರೆಗೆ ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲಾಗುವುದು. ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗುವುದು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಲಾಗುವುದು. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಆಕರ ಸೂಚಿ, ಲೇಖಕರ ಕೃತಿ ಸೂಚಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಇದಿಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ.

ವ್ಯಾಪ್ತಿ :

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ದಾಖಲುಗೊಂಡು ಮುಂದೆ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕವಲುಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಮಹಿಳಾ ಸಂವೇದನೆ, ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಂದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪುಗಳಾದ ಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ಆತ್ಮಕಥನ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಶೋಧನೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ, ಅಂಕಣಬರಹಗಳು,

ತಳಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ವಿಫುಲವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯಿನಿಸಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಾಮಗ್ರಿಯಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಎಂ.ಫಿಲ್ ನಿಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾವ್ಯವು ತುಂಬಾ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಒಂದು ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವಸ್ತುವಾಗುವಷ್ಟು ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳೆಂದು ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಇವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಅಂದರೆ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರಿಂದ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರವರೆಗಿನ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೊಂದು ಚೌಕಟ್ಟು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಧಾನ :

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಸರು ನೊಂದಾಯಿಸಿದೆ. ಹಾರುಗೇರಿ ಬಿ.ಆರ್. ದರೂರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಸಂಯೋಜಕರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದೆ. ಮಹಾಲಿಂಗಪೂರದ ಕೆ.ಎಲ್.ಇ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಹಂಪಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಆಗಿರುವ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ, ವಿಷಯವನ್ನು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ಗೋಗಟೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಮಹಾಲಿಂಗಪೂರ ಕೆ.ಎಲ್.ಇ. ಪದವಿ ಕಾಲೇಜು ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬಿ.ಆರ್. ದರೂರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ ನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಕವಿಗಳಾದ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪಡೆದೆ. ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಆಯೋಜಿಸಿದ ವಿಚಾರ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ನಿಬಂಧದ ನೀಲನಕ್ಷೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ.

ಸಾಮಗ್ರಿಮುಖಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಕೈಗೊಂಡು ಮೇಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಐದು ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿ, ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ವರೂಪ ನೀಡಿದೆ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ಕುರಿತಾಗಿ ತಲಸ್ಪರ್ಶಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡೆ. ಕೆಲವಡೆ ವಿವೇಚನೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಧಾನಗಳಾಗಿವೆ.

ಸಮಾರೋಪ :

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿ ಇದೂವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ವಿಚಾರ ಸಂಕೀರಣಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಷ್ಟು, ಇಲ್ಲಿಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇಡಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೊಡುಗೆ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

*****

ಅಧ್ಯಾಯ – ೨ :

ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಪ್ರವೇಶ :

ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಜನಪರ ಆಶಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಮಾನವೀಯ ಸಂವೇದನೆ, ಸಮಾನತೆಯ ಕನಸು ಮುಂತಾದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉದಯಿಸಿತು. ೧೯೭೪ರ ಬರಹಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ಘಾಟನೆ, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕರಾಳ ದಿನಗಳು (೧೯೭೫–೭೬) ಸ್ಥಗಿತವಾಗಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜಡಗೊಂಡ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು.

'ಜನಪರ'ವೆಂದರೆ–ಜೀವನದ ಪರವಾಗಿ ಇದ್ದುದು, ಸ್ತ್ರೀ–ಪುರುಷರ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತದ್ದು. ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಮಾನತೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು. ಜಾತಿ–ಮತ, ಪಕ್ಷ–ಪಂಗಡ, ಮೇಲು–ಕೀಳು, ವರ್ಗ–ವರ್ಣ, ಹೆಣ್ಣು–ಗಂಡು, ಅಧಿಕಾರಿ–ನೌಕರ, ಬಡವ–ಶ್ರೀಮಂತ ಮುಂತಾದ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವಂತದ್ದು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಶೋತ್ತರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ನಾಡನು ಆಳುವವರ ದೇಸಿಯತೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವಂತದ್ದು. ಮಾನವೀಯ ಅನುಕಂಪ, ಪ್ರೀತಿ, ದಯೆ, ಕರುಣೆ, ಕಾಳಜಿ, ಸ್ನೇಹ, ಸೌಹಾರ್ದತೆ, ಸಹಾನುಭೂತಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. 'ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿತಕ್ಕಿಂತ ಸಮುದಾಯದ ಹಿತವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ'.

ವ್ಯಷ್ಟಿಗಿಂತ–ಸಮಷ್ಟಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಜ್ಞಾನ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಂಧಾನುಕರಣೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ವೈಚಾರಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾನವನ ಬದುಕಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮ, ವಿಧಿ, ಹಣೆಬರಹ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಜೋತುಬೀಳದೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ, ನಿಷ್ಠೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ. 'ಸಂಸಾರ ಹೇಯವಲ್ಲ, ಜೀವನ ತ್ಯಾಜ್ಯವಲ್ಲ' ಮೋಕ್ಷದ ಹಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಇಹದ ಜೀವನದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವದಲ್ಲ. 'ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವರು' ಎಂಬ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಣ್ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇದ್ದ ಬದುಕನ್ನು ಹಸನಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಚಿಂತನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯಿದೆ. ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಅದರ ವೈಚಾರಿಕ ಬೇರುಗಳು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. 'ಮೌಖಿಕ ಹಾಗೂ ಆಚರಣಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪದ ಶಕ್ತಿ, ರೂಪಕ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಸಮಷ್ಟಿ ಸಂವೇದನೆಯದು'. ದಲಿತ ಚಿಂತನೆಯ ಸುಧೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ, ದೇಶೀ–ಸಮುದಾಯಗಳ ಬದುಕಿನ ಅನುಭಾವಗಳು ಸಂಯೋಗಗೊಂಡು, ಅಲಿಖಿತ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುರೂಪಿಯಾಗಿ ನಿರಂತರ ಪುನರ್–ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ.

ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಿಂತನೆಯು ದೇಶೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಹಿರಿದಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ, ನ್ಯಾಯ, ವೈಶಶೇಷಿಕೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸೆ, ಉತ್ತರ ಮೀಮಾಂಸೆಗಳ ಆಳದಿಂದಲೇ ದಲಿತ ಚಿಂತನೆಯ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವು ಥಟ್ಟನೆ ವೈದಿಕ ಮೂಲದ ಚಿಂತನೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಜ್ಞಾನದ ಹಸಿವಿನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ಅಚಿತಿಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಹುಡುಕಾಟದ ದರ್ಶನದ ಆಕರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಂವೇದನೆಯದೇ ಆಗಿದೆ.

ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಜೀವಾನುಭವಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯದ ಬದುಕು ದಲಿತರು ಊರ ಹೊರಗೆ ಉಳಿದಂತೆ–ಭಾರತೀಯ ದಲಿತ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯಿತು. ಅದು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಲು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲೂ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಕುಚಿತ ಮನೋಧರ್ಮದ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಿಂದ ಏನೆಲ್ಲ ಟೀಕೆ, ಅಸಮಾಧಾನ, ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಖಚಿತವಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲತೆಯ ಉತ್ಕಟ ಹಂಬಲದಿಂದ, ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದು ಮಾಗಿ ಪಕ್ವವಾಗುತ್ತಲೂ ಬಂದಿದೆ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂದು ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ :

"ಬಂಡಾಯವೆಂದರೆ–ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವೇಕದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆ. ಬಂಡಾಯವೆನ್ನುವುದು ಕ್ರಿಯೆ–ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯ. ನಮ್ಮ ಅಂತಃಸತ್ಯವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಂಡಾಯ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಒಂದು ಮನೋಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮನೋಧರ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ

ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ ಪೊರೆ ಕಳಚಿಕೊಂಡ-ಸಾಹತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಂಪರೆಯ ಪೂಜೆ ಬೇಡ. ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೇಕು. "ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಪುನರಾವಲೋಕನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸ್ಫೋಟ ಎರಡನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಉರಿಯುವ ಕೆಂಡ. ಈ ಕೆಂಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಚ್ಚಿದರು ಅದು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚುವ ಬೆಳಕೆ ಹೊರತು ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಕಚ್ಚುವ ಕೆಂಡವಲ್ಲ. ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗೆ ಹೆಸರು ಕೇವಲ ಹೆಸರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಸೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಸರಿನ ಸುಂದರತೆಯೊಂದೆ ಮುಖ್ಯವಾಗದೆ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಶ್ರಮದ ಉಸಿರು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಟೆ-ಕೊತ್ತಲೆಗಳ ವೈಭವೀಕೃತ ಸಂಭ್ರಮದ ಬದಲು, ಮನುಷ್ಯ ಕೇಂದ್ರಿತ ಇತಿಹಾಸದ ನೋಟ. ಕಲ್ಲು ಹೊತ್ತ ಕಪ್ಪು ಮೈಗಳ ಜನರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಸಂವೇದನೆಯ ಇತಿಹಾಸ ದೊಡ್ಡದು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಇತಿಹಾಸ ಅಷ್ಟೇ ಚಿಕ್ಕದು. ಬಹುತೇಕ ಜಾಗತೀಕ ಸಂದರ್ಭದ ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂಡಾಯ ಸಂವೇದನೆಯು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರ ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಸಾಧನೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೀವ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಂದಗತಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಇದರ ನಡುವೆಯೂ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನುಳಿಸಿ-ಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ, ಹತ್ತಾರು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ೧೯೭೮ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯ ಬಂಡಾಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ೨೦೦೬ ರ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ೧೪ನೇ ರಾಜ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದವರೆಗೆ, ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ, ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೇತ್ಯಾತ್ಮಕ ಅಂಶವಲ್ಲ, ಅಂದಿನ ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತರವಾಗಿದೆ, ಅಂದಿಗಿಂತ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಚಳುವಳಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ.

೧೯೭೯ ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪೌರೋಹಿತ್ಯಶಾಹಿಯ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲೆಂದೆ 'ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾವೇಶ' ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜರುಗಿತು. "ಖಡ್ಗವಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಮಿಡಿಯುವ ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರ" ಎಂಬುದು ಬಂಡಾಯದ ಧ್ಯೇಯ ವಾಕ್ಯವಾಯಿತು. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಒಂದು ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡದ್ದು, ಅದು ಇಡೀ ಜನಾಂಗವನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಮಹತ್ತರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಸ್ತ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ತರುವಾಯ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯೇ ಆಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಪನಿಂದ ಹಿಡಿದು ನವೋದಯ ಕಾಲದವರೆಗೂ, ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು 'ಸಿ.ವೀರಣ್ಣ', 'ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ', 'ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ', 'ಡಾ. ಮ.ನ. ಜವರಯ್ಯ', 'ಡಾ. ಮುನಿವೆಂಕಟಪ್ಪ', 'ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್' ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂತಸ್ಥವಾಗಿರುವ ಬಂಡಾಯದ ಅಂಶಗಳ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೭೯ ರಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಸಂಘಟನೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ಹಲವಾರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒತ್ತಡಗಳ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರತೀಕವೇ ಸರಿ. ಬಂಡಾಯದಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಂದೋಲನದ ಹಿಂದೆ ಅದೇ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒತ್ತಡಗಳ ಹಾಗೂ ವರ್ತಮಾನದ ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಸಿಧ್ಧಾಂತವೇ ಅದರ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾರೊಬ್ಬರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರಯೋಗಾಸಕ್ತಿಯ, ಸ್ವಯಂಘೋಷಿತ ನಿಲುವುಗಳ ಅಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ. ಆಳವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಸಮಾನತೆಯ ಅನಹ್ಯ ಅನುಭವದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫೋಟಗೊಂಡ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾಸ್ತವವಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ :

'ಬಂಡಾಯವೆಂಬುದೊಂದು ಮನೋಧರ್ಮವಾಗಿದೆ'. ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ ಎರಡು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರವಹಿಸಿದೆ. ಬರವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟ ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಧ್ಯೇಯಗಳು, ಭಾಷಾ ಚಳುವಳಿ, ಕನ್ನಡ ಚಳುವಳಿ, ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ, ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನಾ ಚಳುವಳಿ, ರೈತ ಚಳುವಳಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಚಳುವಳಿ, ಅಸಂಘಟಿತ ನೆಲೆಯ ಕೂಲಿಕಾರರ ಚಳುವಳಿ ಮುಂತಾದ ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬರಲು ಬಂಡಾಯ

ಸಂಘಟನೆಯು ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಗೋಕಾಕ ವರದಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಚಳುವಳಿ, ಕುದುರೆಮೋತಿ, ಬೆಂಡಿಗೇರಿ, ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ, ಸುತ್ತೂರು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆದು ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ರಾಜ್ಯ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಚಳುವಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ, ಜನಪರ ನಿಲುವಿಗೆ ಹೊಸ ದಾರಿಯನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ.

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ, ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಬೂಸಾ ಪ್ರಕರಣ, ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಹೋರಾಟಗಳು, ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ನಡೆಸಿದ ಚಳುವಳಿಗಳು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಯಲಾಗದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣದಂತಹ ಹೊಸ ತ್ರಿಕರಣಗಳು ಒಡ್ಡಿರುವ ಸವಾಲುಗಳು, ಇವತ್ತಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂತಃಸತ್ವ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪವಾದರೂ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದು 'ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಥೆ, ಕವಿತೆ, ನಾಟಕ, ವೈಚಾರಿಕತೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಬರಹಗಾರರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಪಂದನವು ಬರಿದಾಗದ ಬಂಡಾಯದ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಅನ್ನುವುದು ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಇಡೀ ದೇಶದ ಜನವೇ ಬಂಡೇಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾಲಘಟ್ಟವಿದು. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಡೇಳದ ಹೊರತು, ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟ ಚಿಂತಕರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಬರಹಗಾರರ ಸಂಘ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂಡಾಯ-ದಲಿತ ಗುಂಪಿನ ಬರವಣಿಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆ. ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಸಂ ಸಂಘಟನೆಯಡಿ, 'ನಕ್ಸಲ್ ಮತ್ತು ವಿಪ್ಲವವಾದಿ' ಪ್ರಭಾವದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರಲು ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಘಟನೆಯ – ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟರು, ದಲಿತರು, ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು, ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳು ವಿವಿಧ ವೈಚಾರಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಚಿಂತಕರು, ಒಂದೇ ವೇದಿಕೆಗೆ ಸೇರಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಈ ಸಂಘಟನೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯಾಗದೆ, ಈ ರಾಜ್ಯದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಸಂಘಟನೆಯು ತನ್ನ ನೆಲೆ–ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಲೇ, ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಬಂಡಾಯ ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಚಳುವಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕದ, ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆ ಎಲ್ಲ ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಬಂಡಾಯವು ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೀದಿಗಿಳಿಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಜನವಿರೋಧಿ ನೀತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ, ಅಸಮಾನತೆ, ಸ್ತ್ರೀಶೋಷಣೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಹೋರಾಟಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೋರಾಟಗಳ ಅನ್ಯಾಯದ ಆಳವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕ ಕಂಡರಿಯದ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ಅನುಭವ, ಹೊಸ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ತಂದಿತು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿತು.

ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯ :

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ–ಮತ–ಪಂಥದ ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲ. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇವುಗಳ ಪರವಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣಾ–ರಹಿತ, ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ, ಜೀವಪರ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ಪರ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಜಡಗಟ್ಟಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವಂತಿದ್ದು, ಈ ವಿರೋಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ, ಮತ್ಸರಗಳಿಲ್ಲ, ಹೊಸ ಸಮಾಜವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲು ಮಾಡುವ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾದ ಹೋರಾಟವಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಜನಪರವಾದ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತವೆ.

ಬುದ್ಧ–ಬಸವ–ಫುಲೆ, ಬಾಪೂ, ಜೆ.ಪಿ., ಅಂಬೇಡ್ಕರ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಗೌರವ ಆದರಗಳಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ, ಲೋಹಿಯಾ, ಮಾರ್ಕ್ಸರ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ–ಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಿಂಸೆ, ಸೇಡು, ದ್ವೇಷ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿ, ಸ್ನೇಹ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸೌಹಾರ್ದತೆಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ.

"ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಚಳುವಳಿಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸವಾಲು ಮತ್ತು ಜಾಗೃತ ಮನಸ್ಸು, ಎರಡೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವವರೆಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಬಂಡಾಯಕ್ಕೆ ಸಾವು ಬಂದಿದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ವಿಜಯ ಗಡಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ಅದೇ ಬಂಡಾಯದ ವಿಜಯ ಮತ್ತು ಸಾವು, ಅದು

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸಂಘಟನೆಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ" ಎಂಬ ಮಾತು ಸ್ಮರಣಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೀವ್ರ ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ. ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಿರಂತರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇದು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದ್ದು ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಇದು ಎಲ್ಲ ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತು ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಸುಳ್ಳಾಗಿ, ನಾವು ಬೀಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದತ್ತ ಅಂಬೆಗಾಲಿಡುತ್ತಾ ಬಂದ ಭಾರತವು ೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗೀಕರಣದತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಹೊಣೆಯನ್ನು ತಣ್ಣನೆ ಕುಳಿತು ಜೀವಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ವರ್ಗವೇ ಹೊರಬೇಕು, ಸಮಾಜವನ್ನು ಪುರೋಗಾಮಿ ಪಥದತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗವು, ತನ್ನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪುರೋಗಾಮಿ ಪಥದತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜವು ಇಂದಿಗೂ ಆ ವರ್ಗವನ್ನು ದೋಷಿಸುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಶಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಬೇಕು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ; ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ :

"ಖಡ್ಗವಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಮಿಡಿಯುವ ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರ" ಎಂಬುದು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘೋಷಣೆಯ ವಾಕ್ಯ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರು 'ಹೊಲೆ–ಮಾದಿಗರ ಹಾಡು', ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು, ಕಪ್ಪು ಕಾಡಿನ ಹಾಡು, ಸಮಗ್ರ ಕವಿತೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಕಾವ್ಯದ ಹರಿಕಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

'ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರು' ಬಂಡಾಯದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬರಹಗಾರರು. ತಮ್ಮ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಟೀಕೆ, ತೀವ್ರ ವಿಡಂಬನೆ, ಹರಿತವಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ನೂರಾರು ಹಾಸ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕವನ್ನು ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿಸಿದವರು. ಗಾಂಧೀ ಸ್ಮರಣೆ, ಓ ನನ್ನ ದೇಶ ಬಾಂಧವರೇ, ಹೂ ಹಣ್ಣು, ತಾರೆ, ಅರ್ಧಸತ್ಯದ ಹುಡುಗಿ, ಶಾಲ್ಮಲಾ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಶಾಲ್ಮಲಾ, ದೇವಭಾಗ ಮೊದಲಾದ ಕವನಸಂಕಲನಗಳ ಮೂಲಕ, ಹೊಸ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಚಂಪಾ ಅವರು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು ಬಂಡಾಯದ ಧೀಮಂತ ಲೇಖಕ, ಅವರ ಗುಲಾಮಗೀತ, ಕಾಂಟೆಸೋದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಮುಖ್ಯವಾದ ಕವನಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ. ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರರ ಹಾಡಕ್ಕಿ, ಹಾಗೂ ಇತರ ಪದ್ಯಗಳು, ಪ್ಯಾಂಥರ್ ಪದ್ಯಗಳು, ಬಂಡೆದ್ದ ದಲಿತರ

ಬೀದಿಹಾಡುಗಳು, ಧಿಕ್ಕಾರದ ಹಾಡುಗಳು, ಐದು ಸಮಾಜವಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಸಂಕಲನಗಳ ಮೂಲಕ, ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಟ್ಟಿಗ ನಾಯಕರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬೆಟದೂರವರ ಜಾಗೃತ ಭಾರತ, ಕುದುರೆಮೋತಿ ಮತ್ತು ನೀಲಗಿರಿ, ಕಟ್ಟಬಲ್ಲೆವು ನಾವು ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಬಂತು ಬೀದಿಗೆ, ಹೊಕ್ಕುಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿದೆ, ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರಖರ ವೈಚಾರಿಕ ಲೇಖಕರು ಕವಿಯಾಗಿ ಇವರು ಮಾಡಿರುವ ಸಾಧನೆ ಅಪೂರ್ವವಾದುದು. ತಾವು ನಂಬಿದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಬರೆದವರು ಮತ್ತು ಬದುಕಿದವರು. ಹಸಿದ ನೆಲ, ಸೂರ್ಯ, ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ, ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ, ಪೆಗಾಸೆಸ್, ಗಜಲ್, ಹೈಕು, ಬಾಂಬ ವಿರೋಧಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಕವಿತೆಗಳು, ಬೆಳ್ಳಿಸಾಲ್ಮನ್, ನವಿಲೇ–ನವಿಲು, ಗಾಂಧೀ–ಟು–ಗೋಧ್ರಾ ಶ್ರೀಯುತರ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ. ತೀವ್ರ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾದ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರು, ಜಾಗತಿಕ ಆಗುಹೋಗುಗಳು, ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಹಿತೆಗಳು, ವಿಶ್ವದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ಇವರ ಕಾವ್ಯ ಅನನವಾಗಿವೆ.

ಸಿದ್ದನಗೌಡ ಪಾಟೀಲರವರ, ನಾ ಬಸ್ಯಾ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಮಾರಾಟಕ್ಕಿವೆ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರ–ಕಪ್ಪು ಕಾವ್ಯ, ಮೂಕನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗ, ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವಪ್ರಕಾಶರವರ ಮಿಲರೇಪೆ, ಮಳೆ ಬಿದ್ದ ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಅನುಕ್ಷಣ ಚರಿತ್ರೆ, ಸೂರ್ಯಜಲ, ನವಿಲುನಾದ, ಮಳೆಯೇ ಮಂಟಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ.

ಶಂಕರ–ಕಟಗಿಯವರ –"ಮುಸ್ಸಂಜೆ ನೆರಳಲ್ಲಿ", ಗೆಳೆಯನಾದ, ಜಂಬಣ್ಣ ಅಮರಚಿಂತವರ–"ಪೆಟ್ರೋಮ್ಯಾಕ್ಸಿನವರು", "ಅಮರಚಿಂತನ ಕವಿತೆ"ಗಳು, "ಗಜಲ್", ಕಮಲಾ ಹೆಮ್ಮಿಗೆಯವರ–"ಮರ್ಮರ್", ಮಲ್ಲಿಕಾ ಘಂಟಿಯವರ– "ನಾವು ಹೆಂಗಸರೇ", ಹೀಗೆ "ರೊಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿ", ಸತ್ಯಾನಂದ ಪಾತ್ರೋಟರ "ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆ", "ಕರಿಯ ಕಟ್ಟಿದ ಕವಿತೆ", "ನದಿಗೊಂದು ಕನಸು", ಲೀಲಾ ಕಲಕೋಟಿಯವರ– "ಓ ಮೊಗ್ಗುಗಳೆ", "ನಾಳೆಗಳು", "ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಗರಿಬಿಚ್ಚಿ", "ನನ್ನ ಧ್ವನಿ", "ಶ್ರಾವಣ ಸರದಿ" ಮುಂತಾದವುಗಳು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾಳೇಗೌಡ – ನಾಗವಾರ್, ಎಸ್.ಎಸ್. ಹಿರೇಮಠ, ಬಿ.ಟಿ. ಲಲಿತಾನಾಯಕ, ಗವಿಸಿದ್ಧ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮುನಿವೆಂಕಟಪ್ಪ, ಸುಕನ್ಯಾ ಮಾಲತಿ, ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ, ಬಸವರಾಜ ಸಾದರ, ಸತೀಶ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಶೈಲಜಾ ಉಡಚಣ, ಕಾಶೀನಾಥ ಅಂಬಲಗಿ, ಸ. ಉಷಾ, ಅನಸೂಯಾ ಕಾಂಬಳೆ, ಕೆ.ಎನ್. ದೊಡ್ಡಮನಿ, ವಿನಯಾ ಒಕ್ಕುಂದ, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ, ಗುಂಡಣ್ಣ

ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಮಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಭಜಂತ್ರಿ, ಸಣ್ಣವೀರಣ್ಣ ದೊಡ್ಡಮನಿ, ಪೀರ್‌ಭಾಷಾ, ವಿಕ್ರಮ ಉಷಾಜಿ, ಎಸ್.ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿ, ಮೈನುದ್ದೀನ ರೇವಡಿಗಾರ್, ಪ್ರಕಾಶ ಖಾಡೆ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮೇತ್ರಿ, ಯಾಮಾ ಯಾಕುಳ್ಳಿ, ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಅಲಿಬಾದಿ, ರವಿ ಕೋತಾರಗಸ್ತಿ, ಎಸ್. ಚೌಗಲೆ, ಪ್ರಕಾಶ ಕೋಟಿನತೋಟ, ವಿಜಯ ಧಾರವಾಡ, ಬಿ.ಆರ್. ಪೋಲಿಸ್‌ಪಾಟೀಲ, ಸಿ.ಎಸ್. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಂ.ಬಿ. ಹೂಗಾರ, ಎಚ್.ಎಲ್. ಗುರವ ಮುಂತಾದವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ದುಡಿಯುವ ಜನಾಂಗ, ದಲಿತವರ್ಗ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳಿಂದ, ವಿವಿಧ ಅಭಿರುಚಿಯ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶದ ಕವಿಗಳ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸಂಪದನಾ ಸಂಕಲನಗಳು, ಮೌಲಿಕವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಚಂಪಾರವರ ಗಾಂಧೀ-ಗಾಂಧೀ, ಸಿ.ವೀರಣ್ಣನವರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಕಾವ್ಯ, ವಿಜಯಾ ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ವಿಜಯ ಮಂಗಳೂರವರ "ಕಪ್ಪು ಜನರ ಕೆಂಪು ಕಾವ್ಯ", ಸಿರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಹಾಗೂ ವೀಣಾ ಶಾಂತೇಶ್ವರ ಸಂಪಾದಿಸಿದ "ಹೊಸನೀತಿ", ರಂಗನಾಥ ಹಾಗೂ ಮಾರೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ "ಬಂಡಾಯದ ಬಿಸಿ ಉಸಿರು", ಚೆನ್ನಣ್ಣ ವಾಲೀಕಾರ ಹಾಗೂ ಬಸವರಾಜ ಸಬರದವರ "ಕಲ್ಯಾಣ ನಾಡಿನ-ಕೆಂಪು ಕವಿತೆಗಳು", ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಜೂರು, ರಘು ಸಾರಿದರನವರು ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ "ಯುದ್ಧ ವಿರೋಧಿ ಕವಿತೆಗಳು", "ಶತಮಾನದ ಬಾಯಾರಿಕೆ", ಜಿ.ಆರ್. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿಯವರ-"ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿ", ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಪರವಾಗಿ, ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಶಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀ, ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲಾ, ಬೆಂಜಮಿನ್ ಮೊಲಾಯಿಸ್, ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಮುಂತಾದವರ ಕುರಿತಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ವಿವಿಧ ಕವಿಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವ ಕಾವ್ಯಗುಚ್ಛಗಳು ಕೂಡಾ ಮಹತ್ತರವಾಗಿವೆ. 'ಬರಗಾಲ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಂಪಾದನಾ ಸಂಕಲನಗಳು' ಕೂಡಾ ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿವೆ.

ಖಂಡಕಾವ್ಯ, ಕಥನ ಕಾವ್ಯ, ಚುಟುಕು, ಹನಿಗವನಗಳು ಕೂಡಾ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಸಂಪಾದನಾ ಸಂಕಲನಗಳು, ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ, ತುಂಬಾ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ.

"ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ಕೇವಲ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾತಲ್ಲ." ಅಬ್ಬರದ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಮಿಡಿಯುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತು ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ "ಕೇವಲ ನೋವಿನ ಅಸ್ಫೋಟದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು, ಸಂಕಟಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸ್ಫೋಟಗೊಳ್ಳುವ ಮಾನವೀಯ ಮಿಡಿತ". "ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ–ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕರೆಕೊಡುವ ವಾಸ್ತವದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೋಟ–ಮುನ್ನೋಟಗಳಲ್ಲಿ, ಒಳನೋಟದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಾ ಬಹಿರಂಗಗೊಳ್ಳುವ ಭಾಷೆ, ಮೆರವಣಿಗೆ ಜನಸಾಗರದ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಆತಂಕದ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಷೆ, ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಜನಸಾಗರದ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಆತಂಕದ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ತರವಾಗಿದೆ". ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸುವ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ". "ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಲೇಷಗಳ ಕಟ್ಟೊಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡ ಪಥದ ಸಂಯೋಜನೆ, ಭಾಷೆಯಾಗುವ ರೀತಿ ದಟ್ಟತೆಯೊಳಗೆ ಆತಂಕವನ್ನು, ಆತಂಕದ ಒಳಗೆ ದಿಟ್ಟ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಡಿಗೆ, ಭಾಷಾಮುಖಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ತನ್ನೊಳಗೆ ಅಂತರ್‌ಮುಖಿ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕಾಯದ್ದುಕೊಳ್ಳುವ, ಸಮಚಿತ್ತದ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ, ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬರಡಾಗುವ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಮಜಲನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸಂವೇದನೆ ಇದನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲದು" ಎಂಬ ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಕ್ರಾಂತಿಗೀತೆಗಳು, ಬಂಡಾಯದ ಹಾಡುಗಳು, ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬೇಗ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಆಂದೋಲನವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ವಿಷಯವನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಸಂವಹನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇವುಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಕ್ರಾಂತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. "ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ಸವಾಲು ಇರುವುದು ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನ ವ್ಯಷ್ಟಿ ಸಮಷ್ಟಿಗಳ ಅಂತರ್ಗತ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಒಂದಾಗಿಸುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ."

'ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಬಂಡಾಯ–ಲೋಕದ ಅನುಭವ, ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು–ಕಾರಂತರಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಕಾಳಜಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಬಂಡಾಯದವರ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವವಾಗಿ ಅಂತರಂಗದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಸರಜೂರವರ ಕಾವ್ಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ'. ಅನೇಕ ಎಡಪಂಥೀಯ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಹೋರಾಟವು ಬಂಡಾಯ

ಕಾವ್ಯದ ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಬಂಡಾಯ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸಾರಗೊಳಿಸಲು ಮಹತ್ವದ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯೇತರರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕವಿಗಳು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿ ಬರೆದರೆ, ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾತೀಯತೆಯ ದಳ್ಳುರಿಯಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆಯ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಬದುಕೇ ಕರಕಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಆಧುನೀಕರಣವೆಂಬುದು ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಾರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ವಸಾಹತು ಹಾಗೂ ನವವಸಾಹತು ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು, ಅವರು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ರೀತಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವಸ್ತು :

ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಅದನ್ನು ಮೀರುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ನಿಸರ್ಗದ ನಿಯಮ ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಲೇ, ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ, ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದ ರೈತರು ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರು, ಮಹಿಳೆಯರ ವಿಶೇಷ ಅನುಭವಗಳು, ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳಾಗಿವೆ. ವಿವಿಧ ಜೀವನ ವಿಭಿನ್ನ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರ್ಯಾಯಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಕವಿತೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ, ಅಳುವವರ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೋವುಗಳು, ಮಹಿಳೆಯರ ಖಾಸಗಿ ಪಿಸುಮಾತುಗಳು ನೊಂದವರ ಕಣ್ಣೀರು, ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳ ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ರೈತರ ಬೆವರು, ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತು ವಿಷಯವಾಗಿವೆ.

ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಇತಿಹಾಸ, ಚರಿತ್ರೆ, ಪುರಾಣಗಳಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಕಾಲೀನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ನಿಸರ್ಗ, ಗಿಡ, ಮರ, ಹೂಬಳ್ಳಿಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯುವಾಗಲೂ, ಕೇವಲ ಸೌಂದರ್ಯದ ಆರಾಧನಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೇ ಹೂ-ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳಿಸಿದ ಮಾಲಿಯ ಬೆವರಿನ ಕಥೆಯನ್ನು, ಕೂಲಿಗಳ ಬದುಕಿನ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾನೆ. ವರ್ಗೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಕೆಳಸ್ತರದ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಮಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಶೋಷಣೆಗೊಳಗಾದವರ, ನೊಂದವರ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾನವೀಯ ಅನುಕಂಪ ಬೀರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಗ, ವರ್ಣ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಕಂಟಕವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇಶದ ಮಹಾನ್ ಚೇತನಗಳಾದ ಬುದ್ಧ, ಬಸವ, ಬಾಪೂ, ಜೆ.ಪಿ., ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವಂತೆಯೇ ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಮಂಡೇಲಾ, ಮೊಲಾಯಿಸರ್

ಕುರಿತಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇಶ–ಭಾಷೆ ಗಡಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸಮಸ್ತ ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೂಗೋಳದ ತುಂಬಾ ಶಾಂತಿ ಬಿತ್ತುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಮಾರೋಪ :

ಯಾವುದೇ ಚಳುವಳಿ ರೂಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಅವಶ್ಯ. ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಗೆ ಸರಜೂರವರ ವಿಚಾರವಾದವು ಮೂಲ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ, ಸಹೋದರತ್ವ, ವಿಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿ, ವರ್ಣರಹಿತ, ವರ್ಗರಹಿತ. ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆಯ ಸಮಾಜವಾದ, ಇವು ಸರಜೂರವರ ವಾದದ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಇವರ ವಾದಗಳು ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ 'ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ತತ್ವಗಳು' ಕೂಡ ಆಗಿವೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬದ್ಧವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ಥಗಿತಗೊಳ್ಳುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿದೆ. ಬಂಡಾಯದ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳಾಗಿ ಬದಲಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಷತ್ತು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ, ಮಾಡುವ ಕಸರತ್ತು ನೋಡಿದರೆ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಅಸಹ್ಯ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕನಿಕರವು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದ ಸಮನ್ವಯದ ಹಳಿ ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತು. ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆ, ದಲಿತ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸಂಘ, ಜಗಜೀವನರಾಯರ–ಒಕ್ಕೂಟ, ಮುಂತಾಗಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ವಿಘಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ದಲಿತ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಡ–ಬಲಗಳ ಮೇಲಾದ ಸೆಣಸಾಟ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಏಕೀಕೃತ ಸಂಘಟನೆಯು, ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಕುಸಿದಾಗ ಬಂಡಾಯದ ಇತರ ಘಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ, ಜಾತೀಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಬೇಕು, ಜಾತ್ಯಾತೀತತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಧ್ಯೇಯ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸಣ್ಣ–ಪುಟ್ಟ, ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಮಠ–ಪೀಠಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯದ ಲೇಖಕರು ಅದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ನೈತಿಕತೆ ಕುಸಿಯಿತು.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಲಾಢ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಗುಳೆ ಹೋದರು. ಪ್ರತಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರ್ಯಾಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಉಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಸ್ಮಿತೆ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಆಗುವ

ಹಾನಿಯನ್ನು ಮರೆತರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಚದುರಿಹೋದಾಗ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಉಳಿಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ ತುಂಬುವುದರೊಳಗೆ ತನ್ನ ದನಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಆಗಿನಿಂದಾಕ್ಷಣ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಯು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಜನಪರ ನಿಲುವಿನ ಸಮಾಜಕರ ಒಲವಿನ ಚಿಂತಕರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆರಂಭದ ಆವೇಶ, ತದನಂತರದ ಗಟ್ಟಿದನಿಗಳು ಈಗಿಲ್ಲದಷ್ಟು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಜಾಗೃತಿ, ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸತನವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ರೀತಿ ಅನುಪಮವಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವನ್ನು ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ದಶಕಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ರೀತಿ, ಈ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಈ ಕಾಲಖಂಡದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಮೊದಲಿದ್ದ ಅಬ್ಬರ ಈಗಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟು, ಆಕ್ರೋಶ, ಕೆಚ್ಚು ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿವೆ. ಹೀಗಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ದಲಿತ ಲೇಖಕರು ವಿಮರ್ಶಕರು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಸಾಹಿತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳಾದ ಲೋಹಿಯಾ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಹಿಡಿದು ದಲಿತರವರೆಗೂ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯ, ಒಳ ಜಾತಿಯ ಕವಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ.

ರಾಜ್ಯದ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ, ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ವಶಾಲಿ ಕವಿಗಳು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಸತ್ವವು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಐದು ಜನರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುವುದು.

*****

ಅಧ್ಯಾಯ – ೩ :

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ

ಪ್ರವೇಶ :

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್‌ರವರು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದವರು. ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯಗಳೇ ವಸ್ತುವಾಗಿವೆ. ೮೦-೯೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವರು. ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸ್ಪಂದಿಸಿದವರು. ಅವರ ಹಸಿದನೆಲ, ಸೂರ್ಯ, ಮ್ಯಾನಿಫ್ಯಾಸ್ಟೋ, ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ, ಪೆಗಾಸಿಸ್, ಅವ್ವ, ಗಾಂಧೀ ಇಂದ ಘೋದ್ರಾ, ಬೆಳ್ಳಿಸಾಲ್ಮನ್ ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಜನಪರ ನಿಲುವು ಸಮಾಜಪರ ಒಲವಿನಿಂದಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಜೂರವರು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರು ಮೂಲತಃ ಗೋಕಾಕದವರು. ಗೋಕಾಕ ನೂಲಿನ ಮಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೬ ವರ್ಷಗಳು ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲೂ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ ಸುಮಾರು ೬೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದರು. ಅವರ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು – ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆ?, ನನ್ನ ನೆಲದ ಭ್ರೂಣಗಳು, ಕರ್ಮವೀರರ ಹಾಡು, ಅನುರಾಗ, ನನ್ನ ಭಾರತ ಮಹಾನ್, ದಿಲ್ಲಿ ದೂರವಿಲ್ಲದವರೆಗೆ ಕಾವ್ಯಯಾತ್ರೆ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಶೋಷಣೆ, ಮಾಲೀಕರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟಿಮನಿಯವರಂತೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ಶೋಷಿತರ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಮಂಗಿಯವರ ಕಾವ್ಯ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ತಡಸಲ್ ಮಾಲಿಂಗನ ವಚನಗಳು ಎಂಬ ಆಧುನಿಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯವೇ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ರೈತ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹಿತ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಶೋಷಣೆ ತಪ್ಪಿ ಅವರ ಬದುಕು ಸಹನೀಯವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಮಂಗಿಯವರ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ.

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರವರು ರಾಯಬಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ೩೦ ವರ್ಷ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಚಂಪಾರವರ ನೇರವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ–ಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ತಾನೆತಾನಾಗಿದೆ. ತುಮುಲ, ಮೆಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ ಈ ಮೂರು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗಿನಿಗಿ ಬಂಡಾಯವೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಮೇಲು ಕೀಳು ಅನ್ಯಾಯ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ

ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಷ್ಟಿ ಹಿತಗಿಂತ ಸಮಷ್ಟಿ ಹಿತವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂಬುದು ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ. ಎರಡು ದಶಕಗಳವರೆಗೆ ಮೂಡಲಗಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಇದೀಗ ಆರ್.ಸಿ.ಯು. ದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ತಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ, ತಲ್ಲಣ, ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೇದಿನ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೊ ಆಕೆ, ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಸೆರೆಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗಿನಿಗಿಯಾದ ಬಂಡಾಯ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿತು. ಆರಂಭದ ಮೂರು ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಸಂವೇದನೆ ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ನಂತರದ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮುಂತಾದವು ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂಬರದ ಹಾದಿ ಅವರ ಆಯ್ದ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯದ ಕವನಗಳು ಸಿಂಹಪಾಲು ಪಡೆದಿವೆ.

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆರವರು ಬಂಡಾಯದ ಮತ್ತೋರ್ವ ಕವಿ. ಮಹಾಲಿಂಗಪೂರದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಡಿಕೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಆಸ್ಫೋಟ, ಬಂಡಾಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವನಸಂಕಲನವೆಂದು ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದಿದೆ. ನದಿ ಮತ್ತು ನಾನು, ಮಧುರಕ್ಷಣ, ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವು, ಮತ್ತೇ ಒಲಿದ ಸಖಿ, ಕವಿ ಕವಿಶೈಲ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ, ನಿವನುಂಡ ಘನ ಪರಿಮಳ, ಆಟು ಇಟು, ಪದ್ಯಗಳು ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೋವಿಗೆ ದನಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಎದ್ದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನದಿಯ ಹಂಬಲ ಅವರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯವೇ ಹರಳುಗಟ್ಟಿವೆ.

ಕೆ.ಎನ್. ದೊಡ್ಡಮನಿ, ಅನಸೂಯಾ ಕಾಂಬಳೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕಾಪಸೆ, ಉಮೇಶ ಮೇಲ್‌ಕೆರೆ, ವಾಮನ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಕೈಲಾಸ ಮದಬಾವೆ, ವೀರಣ್ಣ ಮಡಿವಾಳರ, ದೇವಿಕಾ ನಗರಕರ, ಕೆ.ಆರ್. ಸಿದ್ದಗಂಗಮ್ಮ, ರೋಹಿಣಿ ಯಾದವಾಡ, ಸುಬ್ರಾಯ ಎಂಟೆತ್ತನವರ ಮುಂತಾದವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯದ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಬಂಡಾಯದ ಅಂಶಗಳು ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ.

[illegible]

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್

ಪ್ರವೇಶ :

ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ನಮ್ಮ ದಿನಮಾನದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಕವಿ. ಈ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ವರ್ಗ, ವರ್ಣವಿರೋಧಿ ಚಳುವಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ಈ ಚಳುವಳಿಗಳ ಜೊತೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಲೇ ಕಾವ್ಯದ ಹೊಸ ತಿರುವಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ, ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ-ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿ ಸರಜೂರವರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸರಜೂರವರು ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಪತ್ರಕರ್ತರಾಗಿ, ಬರಹಗಾರರಾಗಿರುವ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರುವುದು ಲೋಕ ಜೀವನದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಲೋಕವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವರು ಕಾವ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರಂತರ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕುರಿತಾಗಿ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಕಾಳಜಿಗಳಾಗಿವೆ. ಶೋಷಣೆರಹಿತ, ಚಲನಶೀಲ, ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜದ ಕನಸು ಕಂಡ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಅನುಭವ, ಆಲೋಚನೆ, ಆಶಯಗಳ ಅನನ್ಯವಾದ ಕಣಜವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇರುವ ಇವರ ಎಲ್ಲ ಕವನಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬರುತ್ತವೆ.

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್‌ರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪರಿಚಯ :

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಕವಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ-ನಾಡಿಗೆ ಚರಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧. ಹಸಿದ ನೆಲ
೨. ಅವ್ವ
೩. ಸೂರ್ಯ
೪. ಗಾಂಧೀ ಟು ಗೋಧ್ರಾ
೫. ಮ್ಯಾನಿಪೆಸ್ಟೋ
೬. ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಲ್ಮನ್
೭. ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ
೮. ಪೆಗಾಸೆಸ್

ಇವು ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು (ಆಶಯ) ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

'ಕಾವ್ಯವಾಗಲಿ ಖಡ್ಗ ಜನರ ನೋವಿಗೆ ಮಿಡಿವ ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರ' ಎಂಬುದು ಬಂಡಾಯದ ಧೋರಣೆಯಾಯಿತು. ಇಂಥ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಗಮನಾರ್ಹ

ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಒಬ್ಬರು, ಇದುವರೆಗೆ 'ಹಸಿದ ನೆಲದಿಂದ', 'ಉತ್ಖನನ'ದವರೆಗೆ ಹದಿಮೂರು ಕವನಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ, ಅಂತಃಕರಣ, ಸಿಟ್ಟು, ಆಕ್ರೋಶಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಕಾವ್ಯ' ಇವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯವು ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಓದುವ ಆಸಕ್ತಿ, ದೇಶಭಕ್ತಿ, ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ, ಕಲ್ಯಾಣದ ಕನಸು, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ರಸಾನುಭವ ನೀಡಬೇಕು. ಇಂಥ ಆಶಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇವರ ಕವನಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

"ಕಾವ್ಯದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲೋಕಜೀವನವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಜೀವನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಗಾಢ ಅನುಭವಗಳ ಕುದಿಯಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಲೋಕ ಜೀವನದಾಚೆಗಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟುವುದು." ಇಹದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವೇ ಮುಖ್ಯ. ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಮುಖ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಆದಿಕವಿ–ಪಂಪನಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುತಿನ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳವರೆಗೆ ಎರಡೂ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡು ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ದಲಿತ–ಬಂಡಾಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಮತೆ, ಜಾಗತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಎರಡು ಮಹಾ ಯುದ್ಧಗಳು, ಕೈಗಾರೀಕರಣ, ನಗರೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ ಈ ನೆಲದ ಬದುಕು ತೀವ್ರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದುರಾದವು.

ಹಸಿದ ನೆಲ :

ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಬದುಕಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ಶೋಷಕ ಶಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರಜೂ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಲೇವಡಿ, ವಿಡಂಬನೆ, ಕಟುಟೀಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರು ಈ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಲೇ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಕವಿತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಗಾಟ ಚೀರಾಟಕ್ಕಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದ ಮಡಿಲನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತಣ್ಣಗಿನ ಧ್ವನಿಯ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಹೂವುಗಳು ಅರಳುತ್ತವೆ. ಉದಕದೊಳಗಣ ಬೆಂಕಿಯ ಹಾಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ, ನೇರವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದಿನನಿತ್ಯ ಕಂಡುಂಡ ಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗುಣವನ್ನು ಸರಜೂರವರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ನಿಯಮವನ್ನು ಒಡೆಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸಾಗುವ 'ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿಗಾಗಿ ನಾಯಿಯಂತೆ' ತಿರುಗಾಡಿ ಮತ್ತೇ ಅದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೆಸರಿಲ್ಲದ, ದೆಸೆಯಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದ, 'ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗೆ ಹೂವಿಲ್ಲ'ದ ಅಶಾಂತ ಪೀಳಿಗೆಯ ಜನರಿಗೆ ಇರುವ ಎಚ್ಚರ ಯಾವ ಬಗೆಯವು? ಬದುಕಿನ ಶೂನ್ಯತೆ, ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಬಿಚ್ಚುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನಬಿಚ್ಚಿ ಪಾಪದ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ನೈತಿಕ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಒಂದು ಅನುಭವದ ಅಪಾಯ ಮತ್ತು ದುರಂತವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕತ್ತು ನೀಡುವುದನ್ನು ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ 'ಹಸಿದ ನೆಲ' ಸಂಕಲನದ 'ಸೂರ್ಯ', 'ಹೊಸ ಪುರಾಣ', 'ದಂಗೆ', 'ಮೂರು ಪಾಠಗಳು', 'ಮಾತು ಈ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ' ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಪಟ್ಟಭದ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಳಗಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ದ್ವಂದ್ವಮಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾದ ಕವನ 'ಗೋಡೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ'

> "ಬಹಳ ಹಳೆಯದ್ದು ಅಜ್ಜನ ಮುತ್ತಜ್ಜನ ಕಾಲದ್ದು
> ಬಹಳ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಬಂದಾಗ ಹಸಿಗೋಡೆ
> ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳು ತುಟ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆಗ
> ಎದ್ದದ್ದು ಇನ್ನೂ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ."
>
> (ಹಸಿದ ನೆಲ)

ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು "ಗೋಡೆಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ", ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಚಲನೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಚಲನೆಯನ್ನು ಅರಿಯದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಣ್ಣಗೆ ಸಾಗುವ ಬದುಕಿನ ಸಂಕೇತ ಗೋಡೆ, ಆದರೆ ಕವಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಗೋಡೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದು. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ತೆವಳಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಗೋಡೆ ಹೋಗಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯು, ಕಾಲನ ಅಗೋಚರ ಚಲನೆಯಂತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ಕಾಲವನ್ನು 'ಗೋಡೆ'ಯ ಅಗೋಚರ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಕಲ್ಪಿಸುವಾಗ ಕವಿಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಎಟುಕದ, ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಸಿಗದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾಲದ ಚಲನೆಯ ನೋವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಈ ನೋವನ್ನು 'ಕವನದ' ಚಹರೆಯ ಒಳಗೆ 'ತಾಂತ್ರಿಕ ಕುಶಲತೆ'ಯಿಂದ, ಹೇಳುವುದು ಕವಿಗಿರುವ ಸವಾಲು ಸರಜೂ ಅವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ನೋವು ತುಂಬಿದ ಅಕ್ರೋಶ ಮಾನಸಿಕ ನೆಲೆಯದ್ದು. ಮೀಸಲಾತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಒಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿ ಬಂದದ್ದು, ಹಿಂದುಳಿದವರ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ವರ್ಗದವರ ಬಹು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದ ಹೋರಾಟದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೇ ಕವಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ,

"ನಡು ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಮನೆಯಿಂದ ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರದಿಂದ
ದೀನ ದಲಿತರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ
ಬರುತ್ತಿದೆ ದಂಗೆ ಆಮಂತ್ರಣ ಬೇಕಿಲ್ಲ
ಈ ದಂಗೆಯ ಕಹಳೆ ದೊಡ್ಡದು."

ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರಂತರ ಶೋಷಣೆಗೆ ತುತ್ತಾದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕುರಿತ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ದಂಗೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸೂರ್ಯ :

ಮಹಿಳೆಯರ, ಕಾರ್ಮಿಕರ, ಕೃಷಿಕರ, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ, ಬಡವರ ಮೇಲೆ ಹದ್ದುಗಳಂತೆ ಎರಗಿ ಕುಕ್ಕಿ ಕುಕ್ಕಿ ಜೀವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ, ಸಿರಿವಂತ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದುಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರು ಸಿಡಿದೆದ್ದುದನ್ನು ನಾವು ಅವರ 'ಸೂರ್ಯ' ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಜನಪರವಾಗಿ ಕಾವ್ಯಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸರಜೂ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ನೋಡಿದರೆ, ಇವರ ಮುಂಬರುವ ಸೂರ್ಯರು, ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಪ್ರಖರವಾಗಿ ಉರಿಯುವರು ಎಂದೆನಿಸುವುದು. 'ಸೂರ್ಯ' ಇದು ಸರಜೂರವರ ಎರಡನೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿಮೂರು ಕವಿತೆಗಳಿವೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿನ ವೈರುಧ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲು 'ಸೂರ್ಯ' ಬಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು, ಬಡತನ, ಅಸ್ಥಿರತೆ, ಯುದ್ಧ, ಸಮಯ ಸಾಧಕತನ, ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ಕವಿ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ವ ಜರ್ಮನಿಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಕವಿ 'ಮೋಲ್ ಬಿಯರ್ ಮಾನಸ್' ನಾಲ್ಕು ಕವಿತೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಸೂರ್ಯ' ಪ್ರಖರತೆಗೆ ಬೆರಗು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಢವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಅರಿವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿಸಬಲ್ಲ ತಲ್ಲಣ. ಆತಂಕಗಳಾಗಲಿ, ಎಚ್ಚರ ವಿವೇಕಗಳಾಗಲಿ, ಸರಜೂ ಅವರ ಆರಂಭಿಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ವೈರುಧ್ಯ, ಹಿಂಸೆ. ಅಮಾನವೀಯತೆಗಳು ಕವಿಯನ್ನು ಕಲಕುತ್ತವೆ, ಕಾಡುತ್ತವೆ.

"ಭಗ್ನವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಸೂರ್ಯ
ಕಿರಣಗಳೆಲ್ಲ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿವೆ
ಕೆಟ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದಾನ

[illegible]

ದೇಹದ ತುಂಬ ಮಾಯದ ಗಾಯಗಳು" (ಇಂಡಿಯಾ)"

ರಕ್ತದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ಸೂರ್ಯನ ಭಗ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ನಿಸರ್ಗ ವರ್ಣನೆಯ ಮಿತಿ ಒಡೆದು, ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹರಿದ, ಹರಿವ ರಕ್ತನದಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ಕಾಲಪುರುಷ, ಸೂರ್ಯನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ವಿಷಾದದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಆಧುನೀಕರಣ, ನಗರೀಕರಣಗಳ ನಡುವೆ, ಅಸಂಖ್ಯ ಜನ ಸೂರಿಲ್ಲದೆ, ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ, ನೆರಳಿಲ್ಲದೆ, ನೀರಿಲ್ಲದೆ, ಬಯಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುದನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಸಾಧನೆಗಳೆಂದು ಕವಿ ವಿಡಂಬಿಸುವುದು. ವರ್ಗ-ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗಾಢವಾಗುವುದನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರುವುದು ಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸುವ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲಕ್ಷಿತರಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಕ, ರೈತ, ಕೂಲಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ, ನಿರ್ಗತಿಕರ ಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕವಿ ನಿಜವಾದ ಭಾರತದ ನಗ್ನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಕವಿಗೆ ಅದಮ್ಯವಾದ ತಾರ್ಕಿಕವಾದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ.

ಕಾಳಜಿ ಮಾಡಲಿಕೆ ಯಾರು ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು 'ನನ್ನ ಮಗಳು', "ನನ್ನ ಮಗ' ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಕವನ ದಮನೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಶುಗಳಾಗಿರುವ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಡತನ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಮನುಕುಲದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಅಡಗಿದೆ. 'ಕಾಲ' ಚಲನೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಜಗತ್ತು ಪೋಷಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದ ಸತ್ಯ ಬಡತನ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಇದು ಆಹಾರದ ಅಸಮರ್ಪಕವಾದ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದಂಥದ್ದು, ಹಸಿವು-ಬಡತನವೆಂಬುದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕವಿಗೆ ಇದರ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿ ಇದೆ. ಬಡವರು ಮತ್ತು ನಿರ್ಗತಿಕರು ಹೀನಾಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಪಕ್ವವಾದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕವಿತೆ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಇವರ ಕವಿತೆಯಾದ 'ಪಕ್ಷಿಗಳು':

"ಮಳೆ ಬಂದ
ಖುಷಿಗಾಗಿ ಕವಿತೆ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತೆ
ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿ
ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು
ನನ್ನ ಕವಿತೆಯನ್ನು
ಆಗಲೇ ಹಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು." (ಸೂರ್ಯ)

ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ :

ಜನಪರ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಪ್ರಖರವಾಗಿರುವ ಸರಜೂರವರ ಕವನಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ "ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ"ಗೆ ಅಗ್ರ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಕಲೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳು ಗಣ್ಯ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ "ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ" ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಸದ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ ಈ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿ ಕವನದ ಸ್ಥಾಯಿ ಭಾವವೇ "ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಿಡುಕು", ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯೇ ಈ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಸಮಾಜದ ಅಸಂಬದ್ಧಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಏರು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 'ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ' ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಈ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತತೆ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಗಿ, ಅನುಭವಗಳ ನಿಷ್ಠುರತೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಸರಜೂರವರ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. 'ಗಲ್ಲು' ಕವಿತೆಯ ಚುರುಕು ಚಿತ್ರಣ, ಒಬ್ಬ 'ಪ್ರೊಫೆಸರ್'ನ ಆಘಾತಕಾರಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, 'ಕನ್ಯೆ'ಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ, 'ಗಾಂಧೀ ಸಿಕ್ಕ' ಪ್ರಸಂಗದ ತುಂಟತನ, ಇವೆಲ್ಲ ಸರಜೂ ಅವರ ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿ ನವ್ಯದ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಪ್ರಭಾವ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿರುವುದು ಸರಜೂರವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಕ್ರಮಾಗತ ಸೂಚನೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಬಹಳಷ್ಟು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ತನ್ನ ನಿರೂಪಣಾ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ, ಸರಳತೆಗೆ, ವಕ್ರಶೈಲಿಯ ನೇರತೆಗೆ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಂದೂಕಿನ ನಳಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿ ಕಿವಿಗಡಚಿಕ್ಕುವ ಸದ್ದಿನೊಂದಿಗೆ ಗುರಿ ಹೊಡೆದುರುಳಿಸುವ ಗೋಲಿಯಂತೆ ಹಲವು ಸಲ ಸರಜೂರವರ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯದ ಕೊರಳಿಗೆ ಗಲ್ಲು ಬಿದ್ದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುತ್ತ ನಗುತ್ತಿದ್ದ, ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರ ಅಂತಹ ಒಂದು ಮಾದರಿ

"ಮುಂಜಾನೆ ನಕ್ಕವರ ರಕ್ತವನ್ನು
ಸಂಜೆ ಹೀರಿ."

ರಾತ್ರಿ ಅವರಿಗಾಗಿ ಶೋಕ ಸಂದೇಶ ಬರೆಯುವ ಮನುಷ್ಯನ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಅಪಾಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾದರಿ.

"ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಆತ್ಮ ಕಥೆ ಬರೆಯಲಾರೆ"ನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಕವಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮುಖವನ್ನು ಮುಖವಾಡವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೀ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಘೋಂಗೀತನವನ್ನು ಕಾರಣಗಳ ಸಮೇತ ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ಸತ್ಯವನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಹಾಗೆಯೇ ಅನೇಕರು ಬರೆಯುವ ಆತ್ಮಕಥೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ 'ಹಿಪ್ರಾಕ್ರಸಿ' ಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮಾಜಗಳ ಅವನತಿಯಾಗುವುದರ ತೀವ್ರ ಅಪಾಯದ ಮೇಲೆ ಸರಜೂರವರು ಚೆಲ್ಲುವ ಬೆಳಕು ಮನೋವೇಧಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಘೋಂಗೀತನ ಚಿವುಟಿ, ಕೆಣಕಿ, ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರುವ ಸರಜೂರವರು 'ಆತ್ಮಕಥೆ' ಬರೆಯುವುದು ಬಿಟ್ಟು, ಆತ್ಮದ ಅಂಶವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆನ್ನುವುದು ಇವರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ(ಕಾವ್ಯ)ವೇ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ನೆಲೆಯಾಗಿಸಬಲ್ಲದೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

'ಸರಜೂರವರ ಕೋಗಿಲೆ ಹೇಳಿದ್ದು' ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ–ವರ್ಗ–ವರ್ಣ ಸಂಘರ್ಷದ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವ ಸಮರ್ಥ ಕವಿತೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಉಳ್ಳವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರೆ, ಕಾಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಗಿಲೆ ಸವರ್ಣೀಯರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದರೆ, ಕಾಗೆ ದಲಿತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದಲಿತರ ಮೂಕ ನೋವಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅವರು ಈ ಕವಿತೆಯ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಗಿಲೆ ಬೆಳೆಯುವುದು ಕಾಗೆಯ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ. ಕಾಗೆ ಮತ್ತು ಕೋಗಿಲೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೋಗಿಲೆಗೆ ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಹಮ್ಮಿದೆ. ತನ್ನ ಮಧುರವಾದ ಕಂಠದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಕಾಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

"ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಗಳ
ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಏನೂ
ಮಾತಾಡ ಬೇಡವೆಂದಿತು ಕೋಗಿಲೆ
ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿ
ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು
ನನ್ನ ಕವಿತೆಯನ್ನು
ಆಗಲೇ ಹಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು."

ತಾನು ಹಾಡಬೇಕಾದ ಕವಿತೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಆಗಲೇ ಹಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹಾಡಿನ ಎದುರು ಕವಿ ತನ್ನ ಹಾಡಿನ ಮಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಬಗೆ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

'ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ' ಸರಜೂರವರ ಮೂರನೆ ಕವನ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫೫ ಕವನಗಳಿವೆ. ಈ ಕವಿತೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧತೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಜಾತಿ,

[illegible]

ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಶೋಷಣೆ, ಕಪಟತನಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ನಿಟ್ಟಿನ ಘೋಷಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಖರತೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿದರೆ, ಕೆಲವಡೆ ಕಣ್ಣಂಜಿಕೆ ದ್ರವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಕರ ಮಾತು ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

"ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ
ಈ ಜಗವನು ಆಳುವವರು ನಾವೇ
ಸೂರ್ಯನ ಜೊತೆಗೆಯೇ
ಬಂದು ಕತ್ತಲನು ನುಂಗಿ ಬಿಡುವೆವು
ಪ್ರತಿ ಕಿಟಕಿಗಳ ತೂರಿ
ಬೆಳಕಾಗಿ ಮನೆ ತುಂಬುವೆವು." (ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ)

ಹಾಗಾದಾಗ ಮನುಷ್ಯನ ಬೆಳಕು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರೀತಿಯ ಸೇತುವೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ, ಬರುವಂತಾಗಬೇಕು.

ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ಜೀವಂತ ಪರಿಸರವೇ ವಿಷಮಯವಾದಾಗ ಕವಿ ನಲುಗುತ್ತಾನೆ. 'ಬದುಕುವ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ.' ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ, ಸ್ವರೂಪಗಳ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕಿನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ತುಂಬಬೇಕಾದರೆ ಬೆಳಕು, ಬಾನು, ಭುವಿ, ನದಿ, ಗಾಳಿಗಳತ್ತ ತುಸು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬದುಕನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕಿದೆ. ಜನರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕು, ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು, ಎಂಬ ತುರ್ತು ಕವಿಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇತರರಿಗೂ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು.

ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಣ್ಣತನ, ಲೋಲುಪ್ತತೆ, ಲಂಪಟತೆಗಳು ಬಯಲಾಗದ ಸರ್ಟಿಫೀಕೇಟು-ಗಳಂತೆ ಕಾಣುವ 'ಆತ್ಮಕಥೆಗಳು', ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುಖಗಳನ್ನು ಬದಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಗುಲಾಬಿ ಬೆಳೆದಂತೆ' ಇಂಥ ಮುಖವಾಡಗಳೇ ತುಂಬಿರುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವು ಭಿನ್ನತೆ, ಅಸಮಾನತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂಥದ್ದು. ಈ ಅಂತರ ಸಮಾಜವಾದಿ ವೈಚಾರಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವಂಥದ್ದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕವನ 'ಅಂತರ':

"ನಾನು ನೀಟಾದ ಅರಿವೆ
ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ನಿನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ.
ನಾನು ಮನಸಾರೆ ನಕ್ಕರೆ
ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ.
ನಾನು ಕವಿತೆ ಬರೆದರೆ
ನೀನು ಔರಂಗಜೇಬನಾಗುವಿ

ನಾನು ಗುಲಾಬಿ ಪ್ರೀತಿಸಿದರೆ
ನೀನು ಮುಳ್ಳುಗಳ ಜಾಲ ಬೀಸುವೆ
ಗಾಳಿ ಮಳೆ ಚುಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ನನಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದರೆ
ನೀನು ಸಿಟ್ಟಿನ ಮೊಟ್ಟೆಯಾಗುವಿ
ನಾನು ಯುದ್ಧ ಬೇಡವೆಂದರೆ
ನೀನು ಮಹಾಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವಿ
ನಾನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂದರೆ
ನೀನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗುವಿ
ನೀನು ಮನುಷ್ಯನಾಗುವಿಯೆಂದು ನಾನೇ
ರಾಕ್ಷಸನಾದರೆ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಕ್ಷಸನಾಗುವಿ".

(ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ)

'ತಾನು' ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎದುರಿಗಿದ್ದವನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸುವ 'ಐಸೋಲೇಟೆಡ್' ಗುಣವನ್ನು, ವ್ಯಗ್ರತೆ, ವಿನೋದ, ವಿವೇಕಗಳೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಅಂತರ' ಕವನ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತರವನ್ನು ಬೈನರಿಯ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ." ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಡೆಯುವ ಇಂಥ ಬೈನರಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಧ್ವನಿಯೊಂದು ಕೂಡ ಕವನದೊಳಗೆ ಸೂಚಿತಗೊಳ್ಳುವುದು ಅದರ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿಯೆ ಪಲ್ಲಟದಲ್ಲಿ ನಾನು ನೀನಾಗುವ, ನೀನು ನಾನಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಇದೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಒಂದು ವೈರುದ್ಧ್ಯದ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

"ಕಾಗೆ ಮತ್ತು ಹೊಲೆಯ
ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಂತರವೇನಿಲ್ಲ
ಇಬ್ಬರೂ ಕಪ್ಪು, ಇಬ್ಬರೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು
ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಯಾರ
ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಲಾರೆವು
ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ
ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಗುಡಿಯ
ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ನಾವು
ಉಚ್ಚೆ ಹೊಯ್ಯುತ್ತೇವೆ.
ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರ
ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಇಲ್ಲ." (ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ)

ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದ ಒಳತಿಗಾಗಿ, ಮಹತ್ವದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅಂತರ್ಗತ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಾಗಿ, ಒಂದು ಒತ್ತಾಯ ರಹಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಕಾಗೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಈ ಕವನ ಇಂತಹದೊಂದು ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಮುಕ್ತಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಕವನದ ಸಾಲುಗಳು ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮಿಥ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಚಿಸಿ, ಹುಟ್ಟಿದ ಹೊಸ ಆಕೃತಿಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವೈರುಧ್ಯಮಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಿರವಾದಂತಹ ಪರಂಪರಾಗತ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿವೆ."

ಸರಜೂರವರ ಮತ್ತೊಂದು ಕವಿತೆಯಾದ 'ಬೆಂಜಾಮಿನ್ ಮೊಲಾಯಿಸನ್' ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಕವನವು ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕೆಯ ಕ್ರಾಂತಿ ಕವಿ ೨೮ರ ಪ್ರಾಯದ ಬೆಂಜಾಮಿನ್ ಮೊಲಾಯಿಸ್‌ನನ್ನು, ಬಿಳಿಯರ ಸರ್ಕಾರ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಕವಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ :

ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ ಸರಜೂರವರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಏನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದರ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವರ 'ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

"ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ ತಾನೇ
ತನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರೀತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ
ಉಭಯಲಿಂಗಿ ಪ್ರೇಮಿ
ಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

(ಏಂಕಾತದ ಮನುಷ್ಯ)

ಕ್ರಿಯೆಯ ಪಲ್ಲಟವನ್ನು ನಾನು ನೀನಾಗುವ ನೀನು ನಾನಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಇದೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಒಂದು ವೈರುಧ್ಯದ ಸಂವಾದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವೈರುಧ್ಯದ ನಿಲುವು ಸ್ಫೋಟಗೊಳ್ಳುವುದು ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯನ 'ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದು', 'ಸಂಬಂಧ' ಇಂಥ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ

"ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೆ ಬಯಸಿದೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನೇ ತೋರಿಸಿದೆ.
ನನ್ನ ನಾನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕಂಡುಕೊಂಡೆ"

(ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ)

ಚಂದ್ರನ ಕೇಳಿದರೆ ಬೆಳದಿಂಗಳ ಕೊಡುವ, ಹೂವೂ ಬೇಡಿದರೆ ಸುಗಂಧ ಪಸರಿಸುವ, ಬಣ್ಣ ಬಯಸಿದರೆ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು ಬಿಡಿಸುವ, ಕನಸು ಕೇಳಿದರೆ ಮನಸ್ಸು ತೋರಿಸುವ, ನಾನು–ನೀನು ಎನ್ನುವ ಸಂಬಂಧವು 'ನಿನ್ನದೇನೂ ನನ್ನದಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಡುವ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು 'ಅಹಂ' ತಳದಿಂದಲೇ ಮೈದಾಳುವಂಥದ್ದು. ಭಾವುಕ ಆದರ್ಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಐಹಿಕ ಬದುಕನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ಅದನ್ನು ಮೂರ್ತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಕ್ರಮ ಅದು. ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದಾಗಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧದ ಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಖಚಿತತೆ, ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಮೂರ್ತರತೆ ಒದಗಿದೆ. ಸಂಬಂಧಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭಾವವಾದ ಸಂವೇದನೆಗಳು ಕೂಡ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

"ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕವಿತೆ"–

"ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಧಾರವಾಡ ಬೆಂಗಳೂರು
ದಿಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರನ್ನು
ಹಿಡಿದಿಡಿದು ಅವರು ಒದೆಯುತ್ತಿದ್ದರು
ಯಾಕೆಂದರೆ ತಾವು ದಲಿತರೆಂದು
ಇವರೆಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು".

(ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ)

ಇಂಡಿಯಾದ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ನೀಡಿದ ವರ್ತಮಾನದ ನೋವಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದು. ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಬದುಕಿನ ಹಕ್ಕಿನ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇಂಡಿಯಾದ ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣದೊಳಗೆ ಇದೆ. ಇಂಥ ಗುರುತಿನ ರಾಜಕಾರಣದೊಳಗೆ ಗೌರವಯುತವಾದ ಬದುಕಿನ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಹೋರಾಡುವ ದಲಿತರಿಗೆ ಕವಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸುವಂತೆ ಮಲ ತಿನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶತಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ದಲಿತರ ಹೊಲೆತನದ ನೆನಪು ನೋವಿನಿಂದ, ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ."

ಪೆಗಾಸೆಸ್ :

'ಪೆಗಾಸೆಸ್' ಸರಜೂರವರನ್ನು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಸಿದ ಕಪ್ಪು ಕುದುರೆ. ಮಸ್ತಿಯಿಂದ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಟಬಯಸಿದ ಈ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನ ಕುದುರೆ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದವರು ಬುದ್ದಣ್ಣ ಹಿಂಗಮಿರೆ. ಆಗ ಸರಜೂರವರು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು

ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಮಾಯಕ ಲೋಕದಿಂದ ಮಾಯದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅದೇ ಆಗ ನುಗ್ಗ ಬಯಸಿದವರ ಸರಜೂರವರಾಗಿದ್ದರು. ಅಥವಾ ಒಂದೆರಡು ಪೂಟು ನುಗ್ಗದವರು ಆಗಿದ್ದರು.

ನಿಂತಲ್ಲಿ, ಕುಂತಲ್ಲಿ, ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ, 'ಪೆಗಾಸೆಸ್' ಸರಜೂರವರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರೀಕ್ ಪುರಾಣದಿಂದೆದ್ದು ನೇರವಾಗಿ ಸರಜೂರವರ ಮುಗ್ಧ ಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ದಾಳಿ ಇಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸೊಕ್ಕಿನ ಕುದುರೆ, ಒಂದು ಜುಜುಬಿ ನೊಣಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವುದು, ಜೀವಲೋಕದ ರಹಸ್ಯ ಖಜಾನೆಯ ಅರಿವಿನ ಕೀಲಿ ಕೈ ಸಿಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಾದದ್ದು.

ಬಡತನದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು, ಸೊಕ್ಕಿಗೇರಿ ತನ್ನ ಮೂಲ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಸರಜೂರವರು 'ಪೆಗಾಸೆಸ್'ನ್ನು ಈಗಲೂ ಆಗೀಗ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಂತೂ 'ಪೆಗಾಸೆಸ್'ಒಂದು ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವಾದ ಸಂಕೇತ, ತಾನು ಅಜೇಯನೆಂದೂ, ಬಲಾಢ್ಯನೆಂದೂ, ಅಜರಾಮರನೆಂದೂ ಭ್ರಮಿಸುವ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಮದೋನ್ಮತ ವರ್ತನೆ ಕಂಡು 'ಪೆಗಾಸೆಸ್' ನಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರಜೂರವರ ವೇದನೆಯ ಕವನಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಇದು ಮೂವತ್ತೊಂದು ಕವನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ.

ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಜಮೀನುದಾರಿ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬದಕು ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಬಂಧನದಿಂದ ವಿಮೋಚಿತವಾಗುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಈ ಬಂಧನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಜೂ ಅವರು 'ಪಂಜರ' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕವಿತೆಯ ನಾಯಕನಿಗೊಂದು ಕನಸು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪಂಜರದೊಳಗಡೆ ಬಂಧಿತವಾದ ಪಕ್ಷಿಯೊಂದು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಈ ಪಂಜರದ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಅಂಗಲಾಚುತ್ತದೆ. ಆತ ಪಂಜರ ಸಮೇತ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹಕ್ಕಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸೋಲುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆತನ ಕನಸು ಮುರಿದು ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅವನಿಗಾಗುವ ಸತ್ಯ ದಂಗುಬಡಿಸುವಂಥದು.

"ಮುರಿಯುತ್ತದೆ ನನ್ನ ಕನಸು
ಎದ್ದು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ
ಸುತ್ತಲಿನ ಪಂಜರ
ಪಕ್ಷಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು

ಅಭೇದ್ಯವೆಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ." (ಪೆಗಾಸೆಸ್)

ಪೆಗಾಸೆಸ್ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿನ 'ಕೈದಿ' ಕವಿತೆ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾದ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯವಾದ ದುರಂತದ ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ." ಮದುವೆಯಾದೊಡನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಭ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲರ ಲಕ್ಷ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಭ್ರಮದ ಮಧ್ಯವೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳು ಪುರುಷನೊಬ್ಬನ ಕೈದಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮೆಹಂದಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆಕೆ ಆಭರಣಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿಡಲು ಹೂಗಳನ್ನು ಮೂಸುತ್ತ ಆಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

"ಬಿಕ್ಕುತ್ತ ಬಿಕ್ಕುತ್ತ
ನೇಣುಗಂಬ
ಏರುವ ಕೈದಿಯಂತೆ
ಹಸೆಮಣೆಯ
ಏರಿದೆ"

ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ಮಹಿಳೆಯು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಬಂಧನಕ್ಕರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ದಟ್ಟವಾದ ವಿಷಾದವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ."

ಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸರಜೂ ಅವರದು ಮುಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಧೋರಣೆ, ಅವಳನ್ನು ಅವರು ವೈಭವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅವಳಿಗಿರಬೇಕು. ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು. ಅವಳ ಬದುಕು ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರಳಬೇಕು. ಪ್ರೇಮ ಕಾಮಗಳ ಸಹಜ ಬಯಕೆಗಳ ಕುರಿತು, ರಸರೂಪದಂಥ ಶೃಂಗಾರದ ಹಲವು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಆರಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳನ್ನು ಬದುಕಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಒಂದೆಡೆ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ವೈಭವೀಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಸ್ತ್ರೀಗಿಂತ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಲೇ ಬರುವ ಹಾಗೂ ಅವಳು ಬಂದೊಡನೆ ಅವಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವರು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸಂಕೇತ. ಇಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾನವೀಯವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ವಿವಿಧ ನೆಲೆಯನ್ನು ಬಗೆಯುವ ಕವನ 'ಬಾಲ' ಬ್ಯೂರೋಕ್ರಸಿಯ ಒಳಗೆ ಸದಾ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿರುವ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯನ್ನು 'ಬಾಲ' ಕವನವು ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ-ವಾಗಿ ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ.

"ನಾನೊಂದು ದಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬ
ತನ್ನ ಸಾಹೇಬರೆದುರು ದೀನವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದೆ
ದೂರದಿಂದ ಬಾಲವೇ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ
ನಿಂತಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು" (ಪೆಗಾಸೆಸ್)

ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ನಾಯಿಯಂತೆ ಬಾಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುವ ಕವಿ, ಅಧಿಕಾರವು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಅಧೀನರನ್ನು ಬಾಲವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಓಲೈಸುವ ಜನರನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮೊನಚಿನಿಂದ ತಿವಿಯುವಂತೆ, ಕವನದ ಸಾಲುಗಳು ಶಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ."

ಅವ್ವ :

"ಅವ್ವ" ಕವನ ಸಂಕಲನವು ಐವತ್ತಾರು ಕವಿತೆಗಳ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. 'ಅವ್ವ' ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆರು ಕವಿತೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಅವ್ವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಅಡಗಿದೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾವ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನೆನಪಿಸಿದರೂ ಮನಸ್ಸು ತಣಿಯದು. ಅವ್ವನ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕವಿತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ವಿಕೃತ-ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಪರಿಚಯ ಈ ಕೃತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್‌ರವರ ಪದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ "ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ವಾಸ್ತವಿಕ ಬದುಕು ಮುಖ್ಯ ಎನ್ನುವುದೇ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ." ಇವರ ಕರುಳುಬಳ್ಳಿಯ ಸಂಬಂಧ ತುಂಬಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕರುಳಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ತುಂಬಾ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

'ಸರಜೂರವರ ಅವ್ವ ಕವಿತೆಗಳು ಕಡಲಿನೆಡೆ ಸಾಗುವ ಸಾವಿರಾರು ನದಿ, ತೊರೆಗಳಂತೆ ಇವರ ಕವಿತೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಡಲಿನೆಡೆಗೆ ಹರಿದುಬರುತ್ತವೆ.'

ಮನುಷ್ಯನ ಮುದುಡಿದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕವಿತೆ ಅರಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನಂಬಿರುವವರಲ್ಲಿ ಸರಜೂರವರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿತೆಯೊಂದೇ ಜಗತ್ತಿನ ಅಹಂಮಿಕೆ ಅಳಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲದು. ಸಾವಿರಾರು ಲಾಡೆನ್‌ರನ್ನು, 'ಹಿಟ್ಲರ್ ಮುಸೋಲಿನಿ-ಯರನ್ನು ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಸರಜೂರವರ ಕವಿತೆಗಿದೆ.

"ಆಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಮಗು ಎಂದೂ ಅಳಲಿಲ್ಲ
ಆಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಗಿಡ ಎಂದೂ ಬಾಡಲಿಲ್ಲ.
ಆಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಎಂದು ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ"

[illegible]

'ಅವ್ವ : ಕವಿತೆಗಳು' ಕವಿಯ ಸ್ವಾನುಭವದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಾರ ಪಡೆದಿರುವ ಉತ್ತಮ ಕಲಾಕೃತಿಗಳೆನಿಸಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವನೆಗಳೂ ಕೇವಲ ಕವಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರದೆ ಎಲ್ಲರ ಭಾವನೆಗಳಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ "ಅವ್ವ" ಕೂಡ ಎಲ್ಲರ ಅವ್ವ ಆಗಿ, ಜೀವದ ಸೃಜನಶಕ್ತಿಯಾಗಿ, ಪೋಷಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ, ಅಂತಃಕರಣದ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಅನುಭವದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ವಿಸ್ತಾರವಿದು.

"ಆಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಮಗು ಎಂದೂ ಅಳಲಿಲ್ಲ
ಆಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಗಿಡ ಎಂದೂ ಬಾಡಲಿಲ್ಲ
ಆಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ
ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ವಚನಗಳಾಗಿದ್ದವು."

'ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ಜನ್ಮದತ್ತ ನಂಟು' ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಬದುಕಿನ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ವಿಚಲಿತಗೊಳ್ಳದೆ ತನ್ನ ಮಗು ಎಂದೂ ಅಳದೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ತಾಯಿಯಾದವಳು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿ ನೆಡುವ ಗಿಡ ಎಂದೂ ಬಾಡಲಾರದೆಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಧೀ ಟೂ ಗೋಧ್ರಾ :

ಸರಜೂರವರ ಗಾಂಧೀ ಟು ಗೋಧ್ರಾ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ, ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಗಳಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಓದುಗರಿಗೂ ಈ ಕವಿತೆಗಳು ಕಣ್ಣಾಗುತ್ತವೆ, ಕಿವಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕವಿತೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗದ ಉತ್ಖನನದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ದೊರೆತ ನೆನಪಿನ ಅನುಭವಗಳು ಅಕ್ಷರರೂಪದ ಸಾಕಾರತೆ ಪಡೆದು ಕವಿತೆಗಳಾಗಿ ಅವಿರ್ಭಾವಗೊಂಡಿವೆ.

"ದ್ವೈತ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುವಷ್ಟು ನಮ್ಮೆದುರು ಡೋಲು, ದಮಡಿ, ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದ್ವೈತದ ಸೆಳೆತವು ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸೆಳೆತದಲ್ಲಿ ರೂಪ ತಾಳಿದ ಕವಿತೆಗಳು ಸರಜೂರವರ ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂಡಿಬರುವ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ದು, ಪರಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ನೆರಳಾಗಿ ಎರಡು ಹೋಳಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ಪರಿ, ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅರ್ಧಂಬರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೇ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗೋಧ್ರಾ ರೈಲಿನ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಆರ್ತನಾದ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ನಡೆದ ಅಮಾನುಷ ಘಟನೆಗಳು ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ."

ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ–ಗೋಧ್ರಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬರ್ನಿಂಗ್ ಟ್ರೇನ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ನಡೆದ ನರಮೇಧಗಳು, ಮನುಷ್ಯರ ನೀಚತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಗಾಂಧೀ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ನರಸಂಹಾರಗಳು ನಡೆದು ಅಹಿಂಸೆಯ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಮಸಿ ಬಳಿದವು. 'ಗಾಂಧೀಯಿಂದ ಗೋಧ್ರಾದವರೆಗಿನ ಪಯಣವು,' ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವರೆಲ್ಲರನ್ನು, ಒಂದು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಕಲನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಸರಜೂರವರ–"ಒಂದು ಘಟನೆ : ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹದ್ದು ಕವಿತೆಯು" ಇದು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಕರಾಳ ಮುಖದ ಪರಿಚಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಹಣವೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ, ಕರುಣೆ, ಮಮತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿವೆಯೆಂಬ ದುಃಖ ಕವಿಗಿದೆ. ವೃದ್ಧೆ ಸತ್ತಾಗ ಆಕೆಯೇ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅವಳ ಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲ, ಬಳಗದವರಲ್ಲ ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮಗ, ಸೊಸೆ, ಅವಳ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ ಬಂದು ಲಾಭ–ನಷ್ಟದ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಾವು ಸಾವಲ್ಲ. ಅದು ಒಂದು ವ್ಯವಹಾರವಷ್ಟೇ, ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮ ಎಷ್ಟು ಕ್ರೂರಿಯೆಂಬುದು ಈ ಕವಿತೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

"ಸುಸಜ್ಜಿತ ಆ ಬಂಗ್ಲೆಯಲ್ಲಿ
ವೃದ್ಧೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು
ಮಗ ಸೊಸೆ
ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್‌ಗಳು,
ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ಸಲಿಕೆಯಿಂದ ಡಾಲರ್ ಬಾಚುತ್ತಿದ್ದರು."

ಸರಜೂರವರ "ಶಿಕ್ಷಕರ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ"–ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಹತಹಿಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇಳುವ 'ಬಂದೂಕಿನ ಗುಂಡಿನ ವೇಗವೆಷ್ಟು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಬಂದೂಕಿನ ಗುಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಂಚುವ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಗೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಬಂದೂಕಿನ ಗುಂಡಿನ ವೇಗದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಶಿಕ್ಷಕ ಉತ್ತರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೇ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಾನೆ."

ಸರಜೂರವರ 'ಉತ್ಖನನ" ಕವಿತೆಯ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿದ್ವೇಷದ ಹಗೆತನವನ್ನು ಅಗೆದು ನೋಡುತ್ತದೆ.

"ಈಶ್ವರ ಅಲ್ಲಾ
ರಾಮಅಲ್ಲಾ
ಯಾವ ಉತ್ಖನನದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದರು ?
ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತದೆ."

ಸರಜೂರವರ 'ಕನಕ ಕೃಷ್ಣ' ಕವನವು ದೇವರು ಮತ್ತು ಭಕ್ತರ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಅಳಸಿಹಾಕುತ್ತದೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಅದ್ವೈತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರಜೂರವರ 'ಸೂರ್ಯ' ಕವನದಲ್ಲಿ – ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಲೋಕನಾಯಕನೊಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಾಗಿ ಕಾಣುವ ಚಿತ್ರ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರುತ್ತದೆ. ಲೋಕಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಆ ನಾಯಕನ ಬಂಧನವೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಸೂರ್ಯನ ಬಂಧನದಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕವನ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಡವರ, ಶ್ರೀಮಂತರ ನಡುವಿನ ಅಜಗಜಾಂತರವನ್ನು ಕಂಡು, ಅದನ್ನು ಓದುಗರೆದುರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸುವ, ಆ ಮೂಲಕ ಬಡತನದ ದಾರುಣತೆ, ನೋವುಗಳನ್ನು, ಶ್ರೀಮಂತರ ವಿಲಾಸ ಭೋಗ ಮೆರೆದಾಟಗಳನ್ನು, ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಹಲವಾರು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಸರಜೂರವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಂಧೀ ಟು ಗೋಧ್ರಾ ಸಂಕಲನದ 'ಕೆಲವರ ಪಾಲಿಗೆ', 'ಫೈವ್‌ಸ್ಟಾರ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ' ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತ ಕವಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಂಧೀ ಟು ಗೋಧ್ರಾ "ಹೃದಯ ಕಲಕುವ ಕವಿತೆಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ಎಂಟು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಕವಿತೆ ಗುಜರಾತ ಹಿಂಸಾಕಾಂಡದ ಪದರುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನರಮೇಧ ಕ್ರೌರ್ಯಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತ, ಮಾನವೀಯತೆಯ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ನಂತರ ನಡೆದ ಹಿಂಸಾಕಾಂಡಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುವ, ಈ ಹಿಂಸಾಕಾಂಡ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿದ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಕರ್ಮಕಾಂಡ. ಇದರ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದವರು ಹಿಂದೂಗಳೇ ಆಗಿರಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರೇ ಆಗಿರಲಿ ಅವರು ಅಕ್ಷಮ್ಯರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತವರು ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು. ಅಂತ ಕವನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರುದ್ರ ಬೀಭತ್ಸ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ."

"ಗಾಂಧೀಯಿಂದ ಗೋಧ್ರಾದವರೆಗೆ
ಹರಿದ ರಕ್ತದ ಹೊಳೆ
ಪಾರಿವಾಳಗಳನ್ನು

ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿಸಿದೆ
ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
ಹದ್ದುಗಳು ಮಾತ್ರ
ಹಾರುತ್ತಿವೆ
. . . .
. . . .
ನಿನ್ನೆ ದಂಗೆಗಳಲ್ಲಿ
ಯಾರು ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ."

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ಅವನ ಸಹಜ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಸರಜೂ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಬದುಕು ನಿಸರ್ಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಹಜ ವಿಕಸನ ಅವನಿಗೆ ಶಕ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಇದು ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್‌ರವರ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ 'ಗಾಂಧೀ ಟು ಗೋಧ್ರಾ' ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿನ 'ಗಿಡದಂತೆ ಮನುಷ್ಯ' ಅವರ ಈ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ಸರಜೂರವರ ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸರಜೂರವರ ಕಾವ್ಯ ವೈಖರಿ ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ." "ತಾಯಿ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ" ಕವನ ಒಂದು ಸುಂದರ ಭಾವಗೀತೆಯಾಗಿದೆ. ಹಸಿರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ, ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ, ಮಲೆನಾಡಿನ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ, ಬಯಲು ನಾಡಿನ ಬೆಳೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಚೆಲುವು ಚಿತ್ತಾರ ಕಂಡು ಕವಿ ತನ್ನ ಮೊದಲ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪರಿ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ.

"ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು
ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದೆ ನಾನು
ಏನೂ ಇರದಿದ್ದರೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತ
ಜೀವವಾದರೂ ಇದೇ ನನ್ನ ಸುತ್ತ."

ಸರಜೂರವರು ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟ ತಾಯಿ, ಜೀವನ ಕೊಟ್ಟ ನೆಲ, ತಾಯಿಯ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದು ಎಂದು ಅರಿತು ಮನದುಂಬಿ ಈ ನೆಲದ, ಈ ತಾಯಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸರಜೂರವರ-ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಲ್ಮನ್ ಮಹತ್ವದ ಕವನವಾಗಿದೆ. ಸಾಲ್ಮನ್ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೀನು. ಅದು ಬೆಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಅದು ಖಂಡಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಿಲ್ಲ. ನೆಲೆಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿರಂತರ

ಚಲಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾವಿನ ಸೂಚನೆ ಸಿಕ್ಕ ಕೂಡಲೇ ಮೂಲ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಲ್ಮನ್ ಮೀನು ಜಂಗಮಕ್ಕೊಂದು ಪಕ್ಕಾ ಉದಾಹರಣೆ, ಈ ಮೀನಿನಂತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯ ಜಂಗಮನಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಭಾವ.

"ಚಲನಶೀಲತೆ ವಿಶ್ವದ ಸೊತ್ತು
ನಡೆಯುವವನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು"

ಸರಜೂರವರು ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಲ್ಮನ್ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕವಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಪಾಠ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಹಂಬಲವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲಿನವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತವೆ. ಸದಾಕಾಲ ಆನಂದದಿಂದ ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ

"ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹಲೋ ಹೇಳುತ್ತವೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು
ನಡೆದಾಗ ಫಾಲೋ ಮಾಡತ್ತವೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು
ಎನ್ನುವಲ್ಲಿಯ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಓದುಗರನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.
ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿರಬಹುದು, ಇಸವಿ ಬದಲಾಗಿರಬಹುದು
ಮಾದವಿ ಇದ್ದಾಳೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತ
ದನಿ ಇಲ್ಲದ ಧನಿಯಾಗಿ, ಧರ್ಮದ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತ
ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ ತನ್ನ ತಾನು ಹುಡುಕುತ್ತ."

ಸಮಾರೋಪ :

ಇಂದಿನ ಕಾವ್ಯಲೋಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ದನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರದ್ದೂ ಒಂದು. ಈ ಕವಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇರುವುದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಹದ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಶೋಷಣೆಯ ಆಸ್ತಿ ಭಾರದಲ್ಲಿ ಶೋಷಕರು ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಬಡವರ ಒಳದನಿಯ ಕೂಗು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸರಜೂ ಅವರು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕಾವ್ಯಲೋಕ – ಯಾವುದನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬಂಡಾಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾತೊರಯುತ್ತಿದೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಸರಜೂ ಅವರಂತಹವರು ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಗೆ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಧ್ವನಿಯು ಅವರ ಕವಿತೆಯ ತುಂಬ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯದ ಆಶೋತ್ತರಗಳ, ರಾಜಕೀಯ ನಿಲುವುಗಳ ಸರಿಯಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಇದೆ. ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಮತ್ತು ಜನಪರವಾದ ಕನಸುಗಳಿವೆ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಕಾವ್ಯ, ವ್ಯಂಗ್ಯ–ವಿಡಂಬನೆ, ಬೆರೆತ ಹರಿತವಾದ ಕಾವ್ಯ

'ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ' ವಂತೂ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಅತ್ಯಾಚಾರ, ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆದುರಾಗಿ ಸೆಟೆದು ನಿಂತ ಕಾವ್ಯದ ಮಾದರಿ.

'ಪ್ರಕ್ಷೋಭ', 'ಸತ್ಯ', 'ಬೆಂಜಮಿನ್ ಮೊಲಾಯಿಸ್', 'ಬರಗಾಲ ಶಬ್ದಗಳು', 'ಗೆಲುವು', 'ಸಖಿ'ಯಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರು ಖಂಡಿತ ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. ಗದ್ಯದ ದಟ್ಟ ನೆರಳಿನಲ್ಲೂ ಕವಿಯ ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಧೋರಣೆ ಹಾಗೂ ಕಾಳಜಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

*****

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ

ಪ್ರವೇಶ :

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರ ಹನಿಗವನ, ಕವನ, ನೀಳ್ಗವನ, ಕಥನ ಕವನ, ಚುಟುಕು ಜೊತೆಗೆ ವಚನಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಬಂಡಾಯ ಪರಂಪರೆಯ ಕವಿ ತಮ್ಮದು ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ನವೋದಯ, ನವ್ಯ, ಜಾನಪದ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶೈಲಿಯ ಹಾಡು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅನುರಾಗ ಪ್ರಣಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ತತ್ವ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೋಡುತ್ತ, ಓದುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಸಹೃದಯಗಳಿಗೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಚಯ ಆಳಹರವು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸ್ವರಚಿತ ಕವನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಆರು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆ :

ಯುವ ಪ್ರಜ್ಞ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿ. ೭೨ ಪುಟಗಳ ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ೫೦ ಕವಿತೆಗಳಿವೆ. ರಮೇಶ ಧಾರವಾಡಕರ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಪದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

"ನಾಡ ರೈತನ ಬೆವರ ಹನಿಯೊಂದು
ಬಡ ಕಾರ್ಮಿಕನ ನೆತ್ತರ ಹನಿಯೊಂದು
ಶೂದ್ರ ಬಂಧುನಿನ ಕಂಬನಿಯೊಂದು
ಶೇಖರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ".

ಎನ್ನುವ ಘೋಷಣಾ ವಾಕ್ಯದೊಡನೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಗೊತ್ತು ಗುರಿ–ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆ, ಆದರ್ಶ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ರೈತರ ಬೆವರ ಹನಿ, ಕಾರ್ಮಿಕನ ನೆತ್ತರ ಹನಿ, ಶೂದ್ರ ಬಂಧುವಿನ ಕಂಬನಿ ಶೇಖರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾಲಿಂಗರ ಮಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯ ಭಿನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲವಲವಿಕೆಯೊದಗಿಸಿ, ಹಸಿ–ಹಸಿಯಾಗಿ, ಬಿಸಿ–ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದು.

"ಮಿಥ್ಯಾರೋಪ ಹೊತ್ತು
ಧ್ಯೇಯಾದರ್ಶನ ಹುಚ್ಚಿಗೋಸ್ಕರ
ತನಗೆ ತಾನೇ ಹಗೆಯಾಗಿ
ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತನ್ನಗೋರಿ
ಯನ್ನು ತಾನೇ ತೋಡಿಕೊಂಡಂತೆ

ಈ ಜಗತ್ತಿನ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಹುಚ್ಚರಿಗೆ".

"ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ, ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಉಪಮೇಯಂತೆ ಬಸವಣ್ಣನಿಗಿಂತ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಶಿವಭಕ್ತ ಬೇರುಂಟೆ? ಎಂಬಂತೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಧ್ಯೇಯಾದರ್ಶನ ಹುಚ್ಚು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪಟ್ಟಭದ್ರ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಲಾಮು ಹೊಡೆಯದೆ ಸೆಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ಸಮಸ್ಯೆ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ಮೈಮೇಲೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತ, ತನಗಿಂತ ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಗಿಂತ ಹುಚ್ಚ ಮರುಳ ಬೇರಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೆ. ಅಂತಹ ಆದರ್ಶಕ್ಕಾಗಿ ತುಡಿದು ಮಿಡಿವ ಮಡಿದ ಜಗತ್ತಿನ ತ್ಯಾಗಿ ಆದರ್ಶವಾದಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನ ಅರ್ಪಿಸಿರುವುದು. ಮೊದಲ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿ ಅರ್ಪಿಸುವರೇ ಬಹಳ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನತೆ ಅವರದು.

ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೊದಲ ಕವನ ಕೂಡಾ ಹುಚ್ಚನ ಹಾಡು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಾಗಬೇಕಿದ್ದ ಕವನ.

"ಅವರು ಹುಚ್ಚನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ
ನನಗೆ
ನೀವು ಹೇಳಿ ಹುಚ್ಚನೇ
ನಾನು.
ಅವರು ಹೇಳುವುದು ಕೇಳಿಯಲ್ಲ
ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಅವರಿವರಂತೆ ತಾನು ಮಾಡಬಾರದ ಅನ್ಯಾಯ ಅನಾಚಾರ ಮಾಡಲೊಪ್ಪದಕ್ಕೆ ತಾನು ಹುಚ್ಚ ಆದರ್ಶವಾದಿ ಸತ್ಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಲೋಕವಿರೋಧಿ ಹುಚ್ಚನ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದರು. ದರಿದ್ರರ–ದುರ್ಬಲರ ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಅನ್ಯಾಯ ಅಕ್ರಮ ಯಾರೇ ಸಹಿಸಿದರೂ ನಾನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೋಸ ವಂಚನೆ ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತೇನೆ.

"ನನ್ನ ಕೈ ಸುಟ್ಟರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ
ನಾಡಿಗೆ ನಾನು ಬೆಂಕಿ ನೀಡುತ್ತೇನೆ
ನನ್ನ ಜನಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ"

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ತರೂ ಸರಿ, ಆದರೆ ಸೋಲೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಕವಿಯ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹೋರಾಟ ರೋಷ ಆಕ್ರೋಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸುವ ಕಾವ್ಯ.

"ಓ ಬಂಧು
ಇಂದು ಮೇ ಒಂದು"

ಅಂದು ಸತ್ತವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ, ಇಂದು ಬದುಕಿದವರ ಬದುಕಿಗಾಗಿ, ಮುಂದು ಬರುವವರ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದು ನಾನು ಕ್ರಾಂತಿಗೀತೆ ಹಾಡುತ್ತೇನೆ.

೧೮೮೬ ಮೇ ೧ ಚಿಕ್ಯಾಗೋ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ರಾಂತಿ. ಬಲಿದಾನ ಸ್ಮರಿಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಗೀತೆ. ಬಲಿದಾನಗೈದ ಶ್ರಮಿಕರ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಂಬಾವುಟ ಅವು ಹೀಗೆ ಸಂಕಲನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕೆಂಪು ಕಾವ್ಯಗಳೇ ತುಂಬಿವೆ.

ಸತ್ಯ ವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯ, ದೀನ ಬದುಕು, ಕೆಂಪುಕಾವ್ಯ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಆಸೆಗಳು, ಜನಜೀವನ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಗೋಡೆಗಳು, ನೀವು ಬಸವಾನುಯಾಯಿಗಳು ಭೂಗೋಳಿನ ಕಥೆ, ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆ? ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಕಾವ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಜೊತೆಗೆ ಕವಿಯ ಹೆಂಡತಿ ನಂಗೆ ಮಗುವಾಗ ಬೇಕೆನಿಸುತ್ತೆ. ಘಳಿವು, ಸಾವು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಮಾಯೆ, ಕವಿತೆ, ನವ್ಯ ಕವನ. ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ, ವ್ಯಂಗವಿಡಂಬನೆ, ರಚನೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಅಕಾರದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೆಣೆದ 'ಅಭಾಗಿನಿ' ಕಥನ ಕವನ. 'ಸಿರಿಗನ್ನಡ ಮಹಾಮಂತ್ರ' ನಾಡಗೀತೆ, 'ತಾರೀಕೆ', 'ಜಾನಪದ ಹಾಡುಹಬ್ಬ', 'ಜನನ ಜೀವನ–ಮರಣ' ತತ್ವಪದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇದು ಅಪ್ಪಟ 'ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಕಾವ್ಯ'.

'ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆ' – ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ.

"ಈ ಪಾಪದ ಬಿಡನಾಡ ಹಕ್ಕಿಗಳು
ಭಂಡ ಬೇಡರು ಹರವಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ
ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪದಗಳಿಗಾಗಿ ಅರಿಯದೆ
ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಅನುದಿನವೂ
ಮುಗ್ಧ ಮುದ್ದು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿವೆ".

೫೭ ಸಾಲುಗಳ ದೀರ್ಘ ಕವನ. ತಾನೂ ಓರ್ವ ಶ್ರಮಿಕ ಶೋಷಿತನಾಗಿ ತನ್ನವರ ಕಷ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆ, ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರ ವಂಚನೆ, ಮೋಸ, ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಓರ್ವ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕವಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಸಂಕಲನದ ಮೊದಲ ಕೃತಿಯೇ ಓದುಗ ವಿಮರ್ಶಕರಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿರುವಂಥದ್ದು.

ನನ್ನ ನೆಲದ ಭ್ರೂಣಗಳು – ೧೯೮೩ ಮೇ ೧ ಕಾರ್ಮಿಕ ದಿನಾಚರಣೆ :

ಇದು ಕೂಡಾ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಕಾವ್ಯದ ಮುಂದುವರೆದ ಭಾಗದಂತೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಅನ್ಯಾಯ, ಅಸಮತೆ, ಅಧರ್ಮ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಜಾಗೃತಿ, ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕರೆ ಇಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿವಾಗಿದೆ.

ಕವನ ಸಂಕಲನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘೋಷ ವಾಕ್ಯವಿದೆ !

"ಸಂಗಾತಿಗಳೇ
ನಮ್ಮ 'ಗತಿ' ಗೆಟ್ಟ ಬದುಕಿಗೆ
ನಾವೇ 'ಗತಿ' ಕೊಡಬೇಕು
ಅದಕ್ಕೊಂದು 'ಗತಿ' ಕಾಣಿಸಬೇಕು".

ಆಳುವವರು, ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರ, ಅನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಣೆಗೆ ನಾವು ಕಾರಣ ಬಗ್ಗಿಕೊಂಡು ತಗ್ಗಿಬಗ್ಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಾಗಿದ್ದು ತಪ್ಪು. ನಮ್ಮ ವಿಮುಕ್ತಿಗೆ ಹೊರಗಿನವರ ದೇವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಸುಸಂಘಟಿತ ಹೋರಾಟದಿಂದಷ್ಟೇ ಸಾಧ್ಯ.

"ಮೂಡಣ ಬಾನಿನ । ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ
ಇರುಳು ಕಳೆದ । ಹಗಲು ಹರಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ
ಕವಿದ ಕಪ್ಪು ಮೋಡಗಳು । ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮುಸುಕಿವೆ
ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿದೆ । ಅದೆಂತಾ ಮುಖ್ಯ ಮರೆವು

ನಮ್ಮ ಸೋಲಿಗೆ ಹತಾಸೆಗೆ ನಮ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ದಾಸ್ಯಗಳೇ ಕಾರಣ. ನಮ್ಮ ಗತಿಗೆಟ್ಟ ಬದುಕಿಗೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗತಿ ನಾವೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗತಿಗಾಣಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ಪದಪದ ರಚನೆಯು ನಮ್ಮ ಸೋಲು ವೈಫಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಜೊತೆಗೆ ಪಾರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಸೂಚಿಯಾಗಿವೆ. ಕವಿಯ ಕಳಕಳಿ ಕಳವಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿವಾಗಿದೆ.

'ಜನಮರಳೋ ಜಾತ್ರೆ ಮರುಳೋ', ನಮ್ಮ ವೈಫಲ್ಯ ಸೋಲುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನ ಆಲಸ್ಯ, ದೈವದ ಮೌಢ್ಯ ಕಂದಾಚಾರಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ ಕಾರಣ. ಜನರಾಡುವ ಆಡು ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಕವನ ಹೆಣೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕವಿಯ ಕೈಗೆಕೊಳ್ಳಿ, ಪಾರ್ಥನಿಯಂ ನಾಳೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು. ಹಳ್ಳಿ ಎದ್ದರೆ?, ಬೀಜದ ಹೋರಿ, ಪಿರ್‍ಯಾಮಿಡ್ಡು, ಡ್ಯಾಂ, ಗಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲು, ಕಾಲಗರ್ಭ, ನೋವಿನಕಥೆ, ಶೋಕಗೀತೆ, ನಾ ಅಮರ ನಿರಂಜನ, ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಅನಾಥ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಕ್ರಾಂತಿ, ಕೊನೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ನಾವು ಕೂಲಿಗಳು ಸಾರ್ ಕೂಲಿಗಳು ಇಂತಹ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಾಂತಿ ಕಾವ್ಯದೊಂದಿಗೆ 'ಅನುಕಂಪ, ಚುಟುಕುಗಳು, ಗೆಳತಿಗೆ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ೧, ೨, ೩, ಪ್ರಿಯಕರನ ಕರೆ' ಮೊದಲಾದ ಲಾಲಿತ್ಯ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಕವನಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ. ಒಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ೫೦ ಕವನಗಳು

[illegible]

ಸಂಕಲಿತವಾಗಿದ್ದು ಕೊನೆಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಹೃದಯದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಮವೀರರ ಹಾಡು :

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೩ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ೩೨ ಪುಟಗಳ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ದಿನಗೂಲಿ ನೌಕರರ ಸಂಘ ಗೋಕಾಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಲೇಖಕ ಎಂ.ಆರ್. ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಬೆನ್ನುಡಿ ಬೆನ್ನಿಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರಿ ದಿನಗೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂದ ವಿಜಯೋತ್ಸವ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯೋಜಕರು ಕೂಡಾ ನೌಕರ ಕಾರ್ಮಿಕರೇ ದಿನಗೂಲಿ ನೌಕರ ಸಂಘದ ಮುಂದಾಳು ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಕೂಡಾ ಚಳುವಳಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಬೀದಿ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಊರೂರು ಸಂಘಟನಾ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವರಿಗಾದ ಅನ್ಯಾಯ ಶೋಷಣೆ ದಂಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದು ಅರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

"ಕಪ್ಪು ನೆಲದ ಕೆಂಪು ಸೂರ್ಯ
ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೆಲಾ".

ಅವರಿಗೆ ಗೌರವ ಪೂರ್ವಕ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಜೈಲಿನ ಸರಳುಗಳ ಹಿಂದೆ ದಶಕಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಮಹಾನ ಹೋರಾಟಗಾರ ಗಾಂಧೀ ಅನುಯಾಯಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಔಚಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ರಶಿಯಾ ಕ್ರಾಂತಿ, ಅಮೇರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮೇ ಕ್ರಾಂತಿ, ಆಫ್ರಿಕಾದ ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೆಲಾ, ಬೆಂಜಾಮಿನ ಮೊಲಾಯಿಸ್, ಮಾರ್ಕ್ಸ ಎಂಗೆಲ್ಸ್‌ರಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಕವಿಗೆ ತಾವು ವಿಶ್ವದ ಶ್ರಮಿಕರು ಒಂದೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆ. ಜಾತಿಮತ, ದೇಶಭಾಷೆ, ಗಡಿಮೀರಿ ತಾವು ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರಮಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸಂಘರ್ಷ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಕೂಡಾ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

"ಕರ್ಮವೀರರ ಹಾಡು" ಎಂಬ ತಲೆಬರಹ ಕೂಡಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಅನ್ವರ್ಥಕ. ಸಂಕಲನದ ಅಶೋತ್ತರ ಆದರ್ಶ ಎತ್ತಿ ತೋರಲು ಇದೊಂದೇ ಸಾಕು ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿದೆ.

"ಈ ನೆಲದ ಮಕ್ಕಳು ನಾವು
ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಮಕ್ಕಳು ನಾವು
ರಾಷ್ಟ್ರ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ನಾವು
ಜಗದನ್ನದಾತರು ನಾವು
ಶಾಂತಿ ಸೈನಿಕರು ನಾವು

ಸಮತೆಯ ಧೂತರು ನಾವು".

ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಘೋಷಿಸುವ ಪದ ಪುಂಜಗಳು.

"ನಾವುಗಳು ಹಸಿವೆಗೆ
ನಮ್ಮ ಕಸುವು ಬಳಸುವೆವು
ನಮ್ಮಗಳ ಬೆವರಲ್ಲೇ
ನಮ್ಮನ್ನೇ ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು".

ದುಡಿಯುವವರು ನಾವು ಯಾರ ಎಂಜಲಿಗೂ ಕೈ ಒಡ್ಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯರ ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನ ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿವಿಯುತ್ತ ಸೂಕ್ತ ಸಂಬಳ ಸೌಲತ್ತು ಬದುಕು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕು.

"ನಾವು ತೆತ್ತ ನೆತ್ತರಕೆ
ಬಸಿದ ಬೆವರಿಗೆ
ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ
ಬೆಲೆ ಕೇಳುವೆವು".

ಈ ಕವನದ ಪ್ರತಿ ಸಾಲು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲೂ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಿಚ್ಚಿದೆ. ದುಡಿಯುವ ಜನರು ನಾವು ಸಾವಿನಂಜಿಕೆ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮವೀರರು ನಾವು ಸೋಲುಗಳನ್ನು ನಮಗಿಲ್ಲ ಕ್ರಾಂತಿ ಪುಂಜನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಕವಿ. ದುಡಿಯುವ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಳುವ ಆಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೇದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಿಸಿ ಸರ್ವಸಮಾನ ಸಮಾಜವಾದ ಶ್ರಮಿಕರ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕನಸು ಬಿತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚುಟುಕಿನ ಗುಟುಕು ನೋಡಿ.

ಕಾಲ :

"ಕಾಲನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ
ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರೆ ನಮ್ಮ ಬಲಿ ।
ಕಾಲನನ್ನು ಕಾಲಡಿ ಮೆಟ್ಟಿ
ಮೆಟ್ಟಿಲಾಗಿಸಿ ಮೇಲೆರಿದರೆ ನಾವು ಕಲಿ" ।

ಎಚ್ಚರ :

"ಶ್ರಮಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ
ರೊಚ್ಚಿನಿಂದೊಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚೆ ಹೊಯ್ದರೂ
ಶೋಷಕ ಕುಲ ಸಂಬಂಧಿ ಸಮೇತ
ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋದಿರಿ ಎಚ್ಚರ".

ಕವಿಯ ರೋಷಾವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಕಲಾಶಕ್ತಿಗೆ ಚುಟುಕುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಸೇಡಿನ ಕಿಡಿಗಳು, ನಾಳೆ ಆಳುವುದು, ನಮ್ಮ ದಾಳಿ, ಶ್ರಮಿಕರು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಕುದುರೆ ಮುಖ, ಹಗರಣ, ಹೆಣಗಳ ನಡುವೆ, ಭ್ರಮೆಗಳ ನಡುವೆ, ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ, ಸತ್ಯವಾದಿ ಲೋಕವಿರೋಧಿ, ಹೀಗೆ ಕ್ರಾಂತಿಗೀತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಹತಾಸೆಗಳ ನಡುವೆ ಕವಿ ಸರ್ವೋದಯದ ಸಮಾನತೆಯ ಹೊಂಗನಸು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ".

"ಅನ್ವೇಷಣೆ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕೀ ಯುದ್ಧ?" ಅಂತಹ ವೈಚಾರಿಕೆ ಚಿಂತನೆಗಳೂ ಇವೆ. ಬೆಂಜಮಿನ ಮೊಲಾಯಿನ್‌ನ ನೆನಪಿಗೆ, ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲಾ, ಕಪ್ಪು ನೆಲದ ಕೆಂಪು ಸೂರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಸಂಕಲನದ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ.

ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆಯರಿಗಾಗಿ ಅನುರಾಗ :

"೧೯೮೯ ರಲ್ಲಿ ರಾಯಬಾಗದ ಸಂಘರ್ಷ ಸಾಹಿತ್ಯಕೂಟದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಅಪ್ಪಟ ಪ್ರೇಮ ಕಾವ್ಯ. ಹಿಂದಿನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಿಚ್ಚು ಬೆಂಕಿಯಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಿತವಾದ ಕಾವು ಬಿಸಿಯೂ ಇದೆ. ವಿರಹದುರಿಯೂ ಇದೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯ ಅನುರಾಗದ ಕವಿ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ ನಾಲ್ನುಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

'ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರು ಮೂಲತಃ ಅನುರಾಗದ – ಪ್ರೇಮದ ಕವಿಯೇ ಎಂಬುದು ಈ ಕವನಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವು, ಹೋರಾಟ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಾವು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ ಗಂಟು ಬಯಸಿ ಧರಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆ, ಆದರೆ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಆರಾಧನೆ ಪ್ರಣಯದ್ದಾಗಿರಲಿ, ಕಾಯಕದ್ದಾಗಿರಲಿ, ಬದುಕಿನದಾಗಿರಲಿ, ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಹೃದಯದ ಸಂಪತ್ತು ಅಂಥ ಸಂಪತ್ತು ಮಹಾಲಿಂಗರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ಈಗ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ'.

ಅರ್ಪಣೆಯೂ ಕಾವ್ಯಮಯ
"ಅನುರಾಗದ ಹುಚ್ಚನು ಹಚ್ಚಿದ
ಆ ನನ್ನ ಹುಚ್ಚಿಯ ಅನುಗಾಲ ನೆನಪಿಗೆ
ಅನುರಕ್ತ
ನಯನಗಳು
ಸೂಸುವ
ಯಾತನೆಯ
ಹನಿಗಳ ಕಾಣಿಕೆ".

ಅನುಶಾಸನ, ಅನುಸಂಧಾನ, ಅನುಬಂಧನ, ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂಲದ್ರವ್ಯ ಅದೇ ಪ್ರೇಮಾನುರಾಗ.

"ಅನುದಿನವೂ ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ನೋಡಿ
ಅನುಕ್ಷಣವೂ ನಿನ್ನ ನೆನೆ ನೆನೆದು
ಅನುರಾಗ – ಅನುತಾಪಗಳ
ಅನುಸಂಧಾನಗಳ ಅನುಭವಗಳಿಂದ
ನಾ, ಕವಿಯಾದ ಬಗೆ ಬಲ್ಲೆಯಾ".

ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತಟ್ಟುವ, ಹೃದಯವನ್ನು ಮೀಟುವ ಭಾವ, ಸಂವೇದನೆ ಅರಳಿಸಿ ಕೆರಳಿಸುವ ಕಚಗುಳಿಯಿಟ್ಟು ಪುಳುಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಪುಡಿಗವನ ಹನಿಗವನ, ಕವನಗಳೊಂದಿಗೆ ಗೇಯತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಹಾಡು ಹಬ್ಬಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ. ವಿರಹ ವಿಷಾದವೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೂತು ಹೋಗಿವೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಸೆಳೆವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಣಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಕವಿ ಪ್ರಣಯಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ನನ್ನ ಭಾರತ ಮಹಾನ್ – ೨೦೦೦ :

ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಸುವರ್ಣ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹೊರತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಪ್ರೊ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅಕ್ಕಿ ಅವರ ನಾಲ್ನುಡಿ ಕಳೆಯೆತ್ತಿದೆ.

ಕವಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವತಃ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಅನುಭಾವದವರೆಗೆ "ತಮ್ಮ ೫ ದಶಕಗಳ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಟ್ಟಪಾಡು, ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟ ಸಂಘರ್ಷ, ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿಕೂಲ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲೂ ತಾವು ಸಾಧಿಸಿದನ್ನು ಸಹೃದಯರ ಮುಂದೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫೦ ಕವನಗಳಿವೆ. ೫೦ ವರ್ಷದ ಪ್ರತೀಕವೆಂಬಂತೆ ತಮ್ಮ ಎಂದಿನ ಪ್ರಖರ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಿಂತನೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಕೂಡಾ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಆತ್ಮಶೋಧನೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವಚಿಂತನೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಸರ, ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪದಗಳು, ಅನುಭಾವ ಪದಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳ ಹೂವು ಇದ್ದರೂ" ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿರಂತರ ತುಡಿವ ಮನಸ್ಸು ಸಮಬಾಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

"ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ಭವ್ಯಭಾರತದ ಕಥೆಯ
ಕಡುನೊಂದು ಹಾಡುವೆನು ದಿವ್ಯದೇಶದ ವ್ಯಥೆಯಾ".

ನಾವೆಲ್ಲ ಅಭಿಮಾನ ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮ ದೇಶ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತನ್ನ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಅದೆಂಥಾ ಮೋಸ ವಂಚನೆ, ಅನ್ಯಾಯ ಧರ್ಮನೀತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯದ ಪೋಸ್ಟಮಾರ್ಟ್ರಂ ಮಾಡಿ ಧೂರ್ತ ದುಷ್ಟತನಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿಡುತ್ತದೆ. ೪೪

[illegible]

ಸಾಲುಗಳುದ್ದಕ್ಕೂ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ ಸಂದೇಶ ಕಾವ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ.

"ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ । ಸ್ವಾಮಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ
ಸಿಕ್ಕರೆ ತೋರಿಸಿ । ಭೆಟ್ಟಿಯಾದರ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿ
ನನಗವರ ಕಾಣಲಿದೆ । ಮುಂಗೈಗೆ ಮುದ್ದಿಡಲಿದೆ.
ಅವರ ಪಾದಗಳ ಧೂಳನ್ನು ಮುಡಿಯಲಿದೆ".

ನಾನಾ ನಮೂನೆಯ ಮೊಗವಾಡಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಮಾನವೀಯತೆಯ ಹುಡುಕಾಟದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಮಂಗಿಯವರ ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಚಿಂತನಶೀಲ ಕವಿತೆಗಳಾಗಿವೆ.

"ಬೇಕಾಗಿದ್ದಾನೆ ಭಾರತೀಯ, ಕನಸುತ್ತ ಕನವರಿಸುತ್ತ, ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮ, ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನ, ಮಾನವ ಮಹಾದೇವನಾಗ ಬಲ್ಲ. ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಗಾಂಧೀಗಾಗಿ, ಅಂತರಂಗಸುದ್ಧಿ, ಬದುಕು ಹೋರಾಟ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಆತ್ಮಶೋಧನೆಗೆ ಚಿಂತನೆಗೊಳಪಡಿಸುವ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾವ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾಗಿದೆ".

ದಿಲ್ಲಿ ದೂರವಿಲ್ಲ :

ಹಿಂದಿನ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟವಾದ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ನಂತರ ೮ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಕಲನ ಬಂದಿದೆ. 'ದಿಲ್ಲಿ ದೂರವಿಲ್ಲ' ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ, ದಿಲ್ಲಿ ಸುತ್ತ ಗಿರಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡರೂ ವಸ್ತು ಒಂದೇ. ಅಖಂಡ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಕಾವ್ಯ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೇ ಜನ ನಿತ್ಯ ದಿಲ್ಲಿ ಕಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸುವುದು ಅಪರೂಪ. ಹಾಗೆಯೇ ಏಕವಸ್ತುವನ್ನು ಅನೇಕರು ವೀಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅರ್ಥೈಸಿ ಅನುಭವಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಭಿನ್ನತೆ ನಾವಿನ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾವು ಗಮನಿಸಲಾರದ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದ ಹೊಸ ನೋಟವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ 'ದಿಲ್ಲಿ ದೂರವಿಲ್ಲ' ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂವೇದನೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ದಿಲ್ಲಿ ನೋಡಿದವರು, ನೋಡದವರೂ ಓದಿ ಆನಂದಿಸಬಹುದಾದ ಕೃತಿ. ದಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ವಿವಿಧ ನೋಟಕೋನಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳ ಸುಂದರ ಅಲ್ಬಮನಂತಿದೆ.

"ದಿಲ್ಲಿ –
ಬೆರಗು – ಬೆಡಗು
ಒಣಪು – ಒಯ್ಯಾರ
ಕುತೂಹಲ – ಕೌತುಕ

ಆತುರ – ಕಾತುರ

ಧಾವಂತ – ಆತಂಕ

ವಿಸ್ಮಯ – ವಿಕ್ಷೀಪ್ತ

ದಿಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ
ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಭೆಟ್ಟಿಗೂ
ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವೇ ಒದಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಮಹಾನಗರಿ ದಿಲ್ಲಿ
ಮೋಹಕ ಮಾಯಾನಗರಿ
ದಿನ ಬೆಳಗೆಂದರೆ ಹೊಸ ಹೊಸ
ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಹಡೆಯುತ್ತದೆ
ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಬಸಿರಾಗಿ
ಅನಿವಾರ್ಯ ಹೆರಿಗೆಯಾಗಿ
ಹೊರ ಚೆಲ್ಲಿದ ಗರ್ಭಪಾತಗಳು
ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲೂ
ನಾಯಿಗಳ ಬಾಲ ಡೊಂಕು
ಕಾಗೆಗಳ ಬಣ್ಣವೂ ಕಪ್ಪು
ಕರೆಂಟು ಕೈಕೊಡುತ್ತದೆ
ಕಳವು ಸುಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತವೆ".

ಅಲ್ಲೂ ಕೊಳೆಗೇರಿ, ಜೋಪಡಿ ಪಟ್ಟಿ, ನಿರ್ಗತಿಕ ನಿರ್ವಸತಿಗರ ನೆಲೆಗಳಿವೆ ಹಾಗೂ ಹಸಿವು ಬಡತನಗಳಿವೆ. ದೀಪದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕತ್ತಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂದು ಕವಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ತರಹೇವಾರಿ ಕವಿತೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನ. ೮೬ ಪುಟದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೬೪ ಜೀವಂತ ಲವಲವಿಕೆಯ ಕವಿತೆಗಳಿವೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ವೈಚಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಿಡಿಯುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಆರು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳ ಅವಲೋಕನ ಒದಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದರ ಹೊರತಾದ ವಚನ ಕಾವ್ಯ 'ತಡಸಲ ಮಹಾಲಿಂಗನ ವಚನಗಳು' ಕೂಡಾ ಕಂದಾಚಾರ, ಆಷಾಢಭೂತಿತನ, ಖಾವಿಗಳ ಸೋಗಲಾಡಿತನ ಕುರಿತು ಬರೆದ ಜಾಗೃತ ವಚನಗಳ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ.

ಸಮಾರೋಪ :

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರ ತಮ್ಮ ಜೀವನಾನುಭಾವಗಳನ್ನೇ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾನುಭವ ದುಃಖ, ದುಮ್ಮಾನ, ಅಳಲು, ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಹತಾಸೆ, ನಿರಾಶೆ, ರೋಷ, ಆವೇಶ, ಹೋರಾಟದ ಛಲ ತುಂಬಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆಯಿದೆ, ಸೋಪಜ್ಞತೆಯಿದೆ. ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಕಾವ್ಯಕಲೆಗಿಂತ ಶೋಷಿತರ ಶ್ರಮಿಕರ ಬದುಕು ಭವಿಷ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಾನತೆ, ಸಂತೃಪ್ತಿ, ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಉನ್ನತಿ ಪ್ರಗತಿ ವಿಮುಕ್ತ ಜೀವನ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ತುಂಬ ಸರಳ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಓದುಗರನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಚಿಂತನೆಗೆ ಆಲೋಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರ ಕಾವ್ಯ ತುಂಬ ಜೀವಪರವಾಗಿದೆ. ಜನಪರ ನಿಲುವು, ಸಮಾಜಪರ ಒಲವು, ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಆಡು-ನುಡಿಯ ಸೊಗಡು, ದೇಸಿ ಭಾಷೆಯ ತಾಜಾತನ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಅಸ್ಮಿತೆಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿವೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಕಟ್ಟಿದ ಕವಿ ಮಂಗಿಯವರು ಹತ್ತರೊಳಗೆ ಹನ್ನೊಂದಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯ ವ್ಯಾಪನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಅವರ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

*****

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ

ಪ್ರವೇಶ :

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ರಾಯಬಾಗ' ಎಂದೊಡನೆ ನಮ್ಮೆದುರು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವ ಚಿತ್ರ "ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ" ಅವರದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೆ ಅನೇಕ ಜನಪರ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡವರು. ಇಂಥ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ, ವಾಸ್ತವ್ಯದ ಅರಿವು, ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಂಬಲ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ತುಡಿತ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಘನವಾದ ವಿನೋದ, ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷಾದ – ಹೀಗೆ ಹಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ನಾವು ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಮಾಜದ ಅರೆಕೊರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿದೆ. ಮಡದಿ–ಪ್ರೇಯಸಿ–ಗೆಳತಿಯರ ಸುತ್ತ ರಸಪ್ರಸಂಗಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ, ಇಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಚುಟುಕು/ಹನಿಗವನಗಳ ಸಂಚಾರಿ ಭಾವಗಳು. ಕಡಿಮೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವಒಂದು ಜೋಕು; ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಪದ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಟವಾಡಬಲ್ಲ ಶಿವಾನಂದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಮಿತಿಗಳೂ ಗೊತ್ತು.

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧನೆ :

* ತುಮುಲ
* ಮೆಟ್ಟು
* ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ
* ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ

ತುಮುಲ :

ಇಂದಿನ ಹದಗೆಟ್ಟ ಪರಿಸರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಮಾನವೀಯತೆಯ ಮೌಲ್ಯದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕ್ರಾಂತಿಯ ರಂಗು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ . . . 'ಹವ್ಯಾಸ' ಹೊಂದಿದ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರ 'ತುಮುಲ' ಸಂಕಲನದ ಅನೇಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ದಾಖಲುಗೊಂಡಿದೆ. ಸತ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬರುವ 'ಅಜ್ಜ'ನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಹಂತವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ದಾಟಿ ಬಂದಿರುವ ಶಿವಾನಂದರು ಪರಿಸರವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಿತ ನೆಲೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೀತಿ, ಧ್ವನಿಗಳಲ್ಲಿ 'ನವ್ಯ'ರ ಪ್ರಭಾವ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕ್ರಾಂತಿ ಕೇವಲ ಒಂದು 'ಹವ್ಯಾಸ'ವಾಗಿದೆ. ಅದು ಮೇಲು ಮೇಲಿನ 'ರಂಗಾ'ಗಿದೆ.

[illegible]

ಇಂಥ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ ಅವರು 'ತುಮುಲ'ದೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ತುಮುಲ'ದೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ತುಮುಲ' ಶ್ರೀ ಬೆಳಕೂಡರ ಪ್ರಥಮ ಸಂಕಲನವಾದರೂ ಕೆಲ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಹಜವಾದ ಶಿಥಿಲತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕಾವ್ಯ ಸತ್ವವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊರಬಂದಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಎಳೆತನದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂಡಾಯದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರಿದ್ದಾರೆ.

"ನೀ ಶಾಂತಿ ಎಂದೆ;
ನಾ ಜಪಿಸಿದೆ, ಜಪಿಸಿ
ಸೊಂಟವ ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದೆ.
ಒಂದು ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೆದರೆ
ಮತ್ತೊಂದು ಕೆನ್ನೆ ನೀಡೆಂದೆ;
ನೀಡಿದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಏಟು ತಿಂದೆನಲ್ಲದೆ
ಬೆನ್ನಮೇಲೊಂದು ಗುದ್ದಿಸಿಕೊಂಡು
ಬಕ್ಕಬಾರಲೇ ಬಿದ್ದೆ"

ಎನ್ನುವ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿರುವ ನೋವು ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಮಾಡದೇ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಈ ಕವಿಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಶರಣು ಶರಣಾರ್ಥಿ' ಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

"ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟು
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ ನನ್ನ ಜುಟ್ಟುಗಳು
ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡದ್ದು ಶೋಷಕ ವರ್ಗದ ಕಪಿಮುಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ;
ಕೆಳಗಡೆ ದಲಿತವರ್ಗದ ಆಕ್ರಂದನ;
ಹೀಗಾಗಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು
ಮೇಲೆ ಜುಟ್ಟು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದು
ಕೆಳಗೆ ಕಾಲು ನೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದ
ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿದಾಗ
ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗಬೇಕು ನನ್ನ ನನ್ನತನ
ಎಲ್ಲಿ ಹಾರಬೇಕು ನನ್ನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಿಡಿ".

ಈ ಮೇಲಿನ ಕವನದಲ್ಲಿ ಶೋಷಿತರು, ಕೆಳಗಡೆಯ ದಲಿತವರ್ಗದ ಆಕ್ರಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿಯು ಕೇಳದಂತೆ ಅವರ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದಂತೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗಿ

ಕೊರಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಹೊತ್ತಿಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಿಡಿಯು ಯಾವಾಗ ಹತ್ತಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮ್ಮ "ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕ್ರಾಂತಿ" ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಖರೇವನ್ರಿ ಎಪ್ಪ ಗಾಳ್ಯಾಗಿನ ಈ ಸುದ್ದಿ?
ನಮಗ ಹರಿಜನ ಗಿರಿಜನ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೊ. . .
ಅಂದ್ರ ಒಟ್ಟಿನ ಮ್ಯಾಗ 'ದಲಿತ ಜನ' ಅಂತ
ಹೆಸರ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ, ಹಾಡ-ಹಗಲ ಹರಕೊಂಡ ತಿನ್ನೊ
ಹಲ್ಕಟ್ ಜನರನ್ನ ನೋಡಿ, ನಿಮಗೆ ಹಳಹಳಿ ಆಗಿ
ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಬಾಳಷ್ಟೆ ದಯಾ
ಮಾಯಾ ತೋರಸಾಕಹತ್ತಿರೆಂತ;

ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವರ 'ದಲಿತ ದನಿ' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ, ಗಿರಿಜನ, ದಲಿತ ಜನರ ಹೀನಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೆಟ್ಟು :

ಸಂಕಲನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ "ಮೆಟ್ಟು" ಅತ್ಯಂತ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಹಲವಾರು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಪದವನ್ನು ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಂದಾಚಾರ, ಅನೀತಿ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಕ್ರಮ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಹೊಸ ಸಮಾಜವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಆತುರರಾದದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಜೀವನದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

'ಹ್ಯಾಂಗ ಬರೀತಿ!'? ಕವನದಲ್ಲಿ ತನ್ನವಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮಗೀತ ಬರೆಯ ಹೊರಟ ಕವಿ, ಕಂದಾಚಾರಿಗಳ ಕುಮ್ಮಕ್ಕಿಗೆ ಜೀವಂತ ಕರಕಾಗಿ ಹೋದ ರೂಪ ಕನ್ವರಳ ಆಕ್ರಂದನದಿಂದ ನಲುಗಿ ಶೋಕಗೀತೆ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಚ್ಚೆ ಹರಕ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕಿತಾಪತಿಗೆ ಬತ್ತಲೆ ಆಗುವ ಬಾಲೆಯರನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೆ ಬತ್ತಲೆಯಾದಂತಹ ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕವನ ಸತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. 'ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲದ ಬವಣೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿನ ಪಾಲು ಕೇಳಲು ಹೊರಟ ದುಡಿಯುವ ಜನರ ಗೋಳಿನ ಕಥೆ ಹೃದಯ ತಟ್ಟುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ 'ಭಯಂಕರ ಕನಸುಗಳು' ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಪದ್ಯ. 'ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ' ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಹಪಹಪಿಸುತ್ತ ಇನ್ನೂ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಮೂಢ ಭಕ್ತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರೆ, 'ಸಾಕಿನ್ನು ಸಾಕು' ಕವನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಎಂಜಲು ಬದುಕಿನಲ್ಲೇ ಜೀವ ಸವೆಸುತ್ತಿರುವ ದೀನ-ದಲಿತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಕವಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಕಿಟ್ಟಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ' ಕವನದಲ್ಲಿ ಮಠಾಧೀಶರ ಕತ್ತಲೆ ಬದುಕಿನ

[illegible]

ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಕವಿ, ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತನ್ನ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಆರೋಗ್ಯಕಾರಕ ನಿಲುವಾಗಿದೆ. 'ಏ ತಮ್ಮಗೋಳ್ರ್ಯಾ' ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕವನವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅನೇಕ ಅರ್ಥದ ಪದರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಮೀಟಿದಷ್ಟು ಅರ್ಥದ ತರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಇದು ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ವ್ಯಂಗ್ಯ ಹರಿತವಾಗಿದೆ.

ಕವಿ ಶಿವಾನಂದ ಅವರಿಗೆ ಇಂದಿನ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಂಡು ರೋಷ ಉಕ್ಕೇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಣ ಆಕ್ರೋಶ, ಘೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಡದೆ ಸಂಯಮ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಂಥಲ್ಲಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿದೆ. ಭವ್ಯ ಗೊಮ್ಮಟನ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗದೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

"ದರಿದ್ರ ಮುಖಾ ಹೊತ್ತು
ಕೊಳಚ್ಯಾಗ ಹೊರಳಾಡು
ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಮಂದಿ
ಗೋಮಟೇಶ್ವರರು
ಕಣ್ಣಿನ ಕಿಂಡ್ಯಾಗಿಂತ ಜಿಗಿದು ಬಂದು
ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿದಂಗ ಅನ್ನಸತೈತಿ !"

ಬೀಚಿಯವರಿಗೆ 'ತಿಮ್ಮ' ಹೇಗೊ ಹಾಗೆ ಶಿವಾನಂದರಿಗೆ 'ಕಿಟ್ಟಿ' ಆಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಕಿಟ್ಟಿ' ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಹನಿಗವನಗಳು ತುಂಬಾ ಚುರುಕಾಗಿವೆ. ಮಡಿವಂತರಿಗೆ ಚಾಟಿ ಏಟಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಲುಕಾಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ 'ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ' ಹನಿಗವನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

"ರಾಮ ಹೆಚ್ಚೊ, ರಹೀಮ ಹೆಚ್ಚೊ?" ಎಂದು
ಗಾಂಧಿ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಒದರಾಡುತ್ತಿದ್ದ
ಹುಚ್ಚ ನೋರ್ವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕಿಟ್ಟಿ
ಉಚ್ಚಿ ಹೊಯ್ದು
ಸುಮ್ಮನೇ ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದ!"

'ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ" :

ಚುಟುಕು ಕವಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಭ್ರಷ್ಟ, ಕಾಮುಕ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ನೀಚರಿಗೆ ತಮ್ಮ "ಮೆಟ್ಟು" ತೋರಿಸಿ, ಇದೀಗಿ "ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ" ಎಂಬ ನೂರಾ ಹದಿನಾರು

ಚುಟುಕುಗಳ ಸಂಕಲನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆಯಿದೆ.

'ಚಂಪಾ'ರವರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿರುವ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರು ಅವರಂತೆಯೇ 'ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡ ಬರ್‍ರಿ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ' ಎಂದು ಬರೆಯುವವರ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ, ಬರೆಯಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಅವರನ್ನೂ ಬೆಳೆಯಿಸಿದವರು. 'ತುಮುಲ' ಹಾಗೂ 'ಮೆಟ್ಟು' ಎಂಬ ಕವನಸಂಕಲನಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದುಗರಿಗೆ ಚುರುಕು ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಶಿವಾನಂದರ ಪ್ರಸ್ತುತ "ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ" ಹನಿಗವನ ಸಂಕಲನ ಶ್ರೀಯುತರ ಮಾಗಿದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಚುಟುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಪ್ಪಿನ ಹರಳುಗಳಾದರೆ, ಹಲವು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯ ತುಂಡುಗಳು. ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ರುಚಿ. ಕೆಲವು ಅಧರಕ್ಕೆ ಕಹಿಯಾದರೆ ಕೆಲವು ಉದರಕ್ಕೆ ಸಿಹಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಅದರದೇ ಆದ ಬಣ್ಣ, ಸವಿ, ಕಾಣುವ ಕಣ್ಣು, ಸವಿಯುವ ಮನವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಚುಟುಕುಗಳು ಮುದ ನೀಡುತ್ತಲೇ ನಿಂತ ನೆಲದತ್ತ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಯಿಸಿ ಕಟುಸತ್ಯವನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತವೆ. ಸಮಾಜದ ಕರಾಳದೃಶ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ತೆರೆದು ತೋರಿಸುವಾಗಲೂ ಸಹ ಕವಿ ಶಿವಾನಂದರೂ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಸಿಹಿ ಮಾತ್ರೆ ನೀಡುವಂತೆ ನವಿರಾಗಿ ಮನತಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಹಸ್ತರು.

'ನನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ
ಕಪ್ಪು ಮೋಡಗಳು ಕರಗಿ
ತುಂತುರು ಹನಿ ಸುರಿಸಬೇಕೆಂದರೆ
ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ತಂಪು
ಬೇಕೇ ಬೇಕಲ್ಲವೆ ಗೆಳತಿ?"

ಎಂಬ ಹಂಬಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕವಿಯು ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮನದಾಳದಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಭಾವಗಳು ಉದಯಿಸುವುದು ಸಹಜವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

"ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ
ಕನ್ನಡದ ಕನಸುಗಳು
ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ
ಬಿಕ್ಕಳಿಸುತ್ತಲಿವೆ !"

ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡವು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಲಿದೆ ಎಂಬ ನೈಜ ದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಕವಿಯು, ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆದರೆ

ಹೇಗೆಂಬ ಆತಂಕವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಕನ್ನಡ ಮನಸುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

"ಖಾದಿಧಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು
ಮತ್ತೆ ಸ್ವರ್ಗದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದ !"

ಎಂಬ ಚುರುಕು ಮುಟ್ಟಿಸಿಬಿಡುವಲ್ಲೂ ಕವಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳದೆ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಇಲ್ಲಿನ ಶೈಲಿ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದುದು. ಮಹಾತ್ಮಾಜಿಯವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇಶವನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವವರ ಸಂತತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿರುವುದು ಕವಿಗೆ ಆತಂಕ ಮೂಡಿಸಿದ್ದು ಸಹಜ. ಅಂದು-ಇಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧೋರಣೆಯು ಎಷ್ಟೊಂದು ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ :

'ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ' ಶ್ರೀ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕವನ ಸಂಕಲನ. ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನು ಹೊರತರುವ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ವೇದಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶ್ರೀ ಬೆಳಕೂಡ ಅವರು ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತೈದು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಐವತ್ತೈದು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರು ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲೆಸಿದವರಿದ್ದಾರೆ. ರಾಯಬಾಗ ನೆಲದ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಈ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಕವಿಗಳೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಋಣತ್ವವನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ' ಐವತ್ತೈದು ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಹೃದಯರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಬೆಳಕೂಡರು ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಂಜು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಸಂಕೇತವಾದರೆ, ಪರಾಗ ಪ್ರೇಮದ ಸಂಕೇತ, ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮ ಇವೆರಡು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಬಹುತೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಪಾದಕರು ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ "ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಭಂಗಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಕವನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಆಶೆ, ನಿರಾಶೆ, ಆಡಂಬರ, ಮೋಸ, ವ್ಯಂಗ್ಯ, ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ರೂಪಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಜೀವನದ ಅರ್ಥ ಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯಗಳಂತೆಯೇ, ಜೀವನವೂ ರಹಸ್ಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

"ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ" ೫೫ ಕವಿಗಳ ಒಂದು ಕವನ ಸಂಕಲನ. ರಾಯಬಾಗದಲ್ಲಿಯ ಬಹಳಷ್ಟು ಕವಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸಬರು. ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ, ಪ್ರೇಮ, ಹಾಗೂ ವಿಡಂಬನೆ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪಾಕಗೊಳಿಸಿ ಅಮೂರ್ತಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಕವಿ ತಾನು ಪಡೆದ ಆನಂದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕಾಡಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಇಡದೆ ಅದನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೂಪ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ತುಂಬ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕವನಕ್ಕೆ ಕವಿ ಜೀವವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಕವಿಯು ಆಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ' ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸಂಕಲನ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳಂತು ಭರವಸೆ ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಓದುವವರಿಗೆ ಖಂಡಿತ ನಿರಾಶೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಹಾಗು ತಮ್ಮ ಕವನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಸಮಾರೋಪ :

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ ಅವರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಡುನುಡಿಯ ಸೊಗಡನ್ನು ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತುಮುಲ ಆರಂಭಿಕ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯವು ಸಹಜವಾಗಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿದೆ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ಮೆಟ್ಟು' ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹನಿಗವಿತೆಗಳು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂವೇದನೆ; ಜಾಗತಿಕ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳು, ವಿಶ್ವದ ವಿದ್ಯಾಮಾನಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಡವರ ಪರವಾಗಿ, ದಮನಿತರ ದನಿಯಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿಯು ಇವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಬಂಡಾಯದ ಮಹತ್ವದ ಕವಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

*****

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ

ಪ್ರವೇಶ :

ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಕೃಷಿಗೆ ಇಳಿದ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಈ ಚಳುವಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿಯೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತೀರ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಕವಿ. ಈಗಾಗಲೇ ತಮ್ಮ ಕವಿತೆ, ಕತೆ, ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಂದ ಓದುಗರ, ಚಿಂತಕರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೋರವಾರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ತಾಳಿಕೋಟೆ, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ 'ಕಣವಿ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪಡೆದಿರುವರು.

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ದೂರದರ್ಶನ, ಆಕಾಶವಾಣಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯ, ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಜೀವನ :

* ಸತ್ತಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ
* ತಲ್ಲಣ
* ನಾಕಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ
* ಮಳೆಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ
* ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೊ ಈಕೆ

ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ :

ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನ. "ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ"–ಹೊಸ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಎಲ್ಲ ಮುಗ್ಧತೆ, ಆತಂಕ, ಗಡಿಬಿಡಿಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

"ನಾನು ಬರೆಯುವುದು ನನಗೆಂದು
ನೋವುಗಳ ಭಾರ ಇಳಿಯಲೆಂದು"

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕವಿಯೇ, ತನ್ನ ಕವನಗಳು.

"ಇಂದೆಕೋ
ನಿಗಿನಿಗಿ ಬೆಂಕಿಯ ಕಾರುತ್ತ
ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಿವೆ"

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಸಮಷ್ಟಿ ವಾತಾವರಣವು ಕವಿಗಳಿಂದ ಬಯಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಎಚ್ಚರವಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಎಚ್ಚರ ಬರಿ ಆಕ್ರೋಶ, ಘೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯದಂತೆ ಕವಿ ಗುಂಡಣ್ಣನವರು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಜಾನಪದ ಕವನಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸ್ಥೆ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಇವರು ಜಾನಪದವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕವನಗಳಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಇಡೀ ಅನುಭವ ವಲಯವನ್ನು ಆಳಗೊಳಿಸುವ, ವಿಶಾಲಗೊಳಿಸುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ "ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ" ಪ್ರಥಮ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹವು ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಕೃಷಿಯ ಮೊದಲ ತೆನೆ, ಈ ತೆನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗಟ್ಟಿ ಕಾಳುಗಳು, ಕೆಲವು ಹಾಲನ್ನೇ ಕಚ್ಚದ ಕಾಳುಗಳು ಆದರೂ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ 'ಕೆಂಪು ಬಾವುಟ', 'ನನ್ನಾಳ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿತು', 'ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ', 'ಭಾವನೆಗಳೇ ಮಾತನಾಡಿ', 'ಮುಂಗುರುಳ ಮಂದ ಇಣುಕಿ ಹೇಳ್ಯಾವ' ದಂಥ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇವುಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಸಮರ್ಪಕ ಉಪಮೆಗಳು, ರೂಪಕಗಳು, ಇವರ ಬಹುತೇಕ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಕನವರಿಕೆ ಇದೆ, ನೋವಿದೆ, ನಿರಾಸೆಗಳಿವೆ, ಇವರು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಹರವಿದ್ದಾರೆ.

ಬಂಡಾಯದ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿ-ಪ್ರೇಮ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಲ್ಪನಾ ರಹಿತವಾಗಿ ವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ರಕ್ತ, ಕೀವು ಬೆವರುಗಳ ಸುರಿಸಿ
ದೇಹವನ್ನೇ ದಹದಹಿಸಿ
ಹೊದಿಸಿದ ಚರ್ಮವನ್ನೇ
ರಸವಿಲ್ಲದ ಸಿಪ್ಪೆಯಾಗಿಸಿ
ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿಯುವ
ದುಡಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಗ್ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ
ಉಸಿರಾಡಿಸುವ ಬಡವರನ್ನಾಧರಿಸಿ
ಬದುಕುವ ಭಂಡರೆ !"

– ಜನನಾಯಕರಲ್ಲವೆ ನೀವು ?

ಎನ್ನುವ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ನೋವು, ಸಂಕಟ, ಅವರನುಭವಿಸುವ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

[illegible]

"ಅಮಾನವೀಯ ವರ್ತನೆಗಳು
ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ನಿತ್ಯ
ಕ್ರಿಯೆಗಳು
ಚುಚ್ಚಿ ಚೂರುವ ಪರಿಸರವು
ಶೋಷಣೆಯಂದೇ
ತಿಳುವಾದ ಅರ್ಥ ನೀಡಿದರೆ
ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ ?"

– ಶೋಷಣೆ

ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ನ್ಯಾಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದ ಮೇಲಾಗುವ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಕವಿತೆಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ತಲ್ಲಣ :

ಹೌಹಾರಿದ, ಸಂಕಟದಿಂದ ಏನೂ ತೋಚದಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ಅಥವಾ ಅಸಮಾಧಾನ ದಿಂದ ಅಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಥಿತಿ, ತಲ್ಲಣದ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಅನುಭವವೇ ಮಾಮೂಲಾದಾಗ, ಜಡಜೀವರಾದವರೂ ಅನೇಕರು. ತಲ್ಲಣಕ್ಕೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಜಡಮತಿಗಳಾಗಿರುವವರ ಈ ದುರಂತ ನಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಇಂತಹ ತಲ್ಲಣ, ಜಡತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ದುರಂತಗಳ ನಡುವೆ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ ತಮ್ಮ ತಲ್ಲಣದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯ ರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು ಜಡತೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಅವರ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ. ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಓದುಗನನ್ನು ಕಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಜಡತೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಕಲಾತ್ಮಕ ಸಂಚೂ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರದಾಗಿದೆ. ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಈ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳಿವೆ; ಸಮರ್ಥನೆಗಳಿವೆ;

"ಕವಡೆಯಂಥ ಕಣ್ಣ ತುದಿಯಲ್ಲಿ
ಹಿಡಿದ ಜೀವದಂತೆ
ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ 'ಇಲ್ಲ'ದಂತೆ ವಿಲೀನ
ಗೊಳ್ಳುವ ಸಂವೇದನೆಗಳು"

ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಪದ್ಯರಚನೆಗೆ ಮೂಲವಾಗಿವೆ. "ಚೆಲ್ಲಿ ಚದುರಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ– ಆಸೆ–ಆಕಾಂಕ್ಷೆ '"ಗಳೇ "ನಿರ್ಜೀವ ಮೂಲಧಾತುವಾಗುತ್ತಿರುವ" ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. "ನನ್ನ ಕಾವ್ಯದೊಳಗಿನ ಜೀವಂತಿಕೆ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ ಬಂಧುಗಳೆ, ಅದನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಕೊಡುವಿರಾ?" ಎಂದು ಆರ್ತತೆಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಸರ, ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬ ನೋವು ಕಾಡಿದೆ, ಕಂಗೆಡಿಸಿದೆ.

"ಸುಮ್ಮನೆ ಬದುಕಬೇಕೆನ್ನುವ
ಕಮ್ಮನೆ ಜೀವಗಳ ಮನಸು
ಹಿಂಡಿ ಬಿಡುವ
ಹಂಡನಾಯಿಗಳು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲಿ".

ಯಾವನನ್ನೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಉಳಿಸಬಾರದೆಂಬ ಅನೀತಿಯುತ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ಕರಾಳ ಹಸ್ತಗಳು ಉದ್ದುದ್ದ ಚಾಚಿ, ಸಿಕ್ಕವರನ್ನು ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಕವಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡದ್ದು; ಪಾರಾಗುವದಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೆ ಶಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದು-ಕವನಗಳ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ.

"ನನ್ನೊಳಗಿನ 'ನಾ' ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ
ಚೀರಲು ಹವಣಿಸುತ್ತೇನೆ,
ಭಾಷೆಯೆಂಬ ಬಸಿರಲ್ಲಿ"

ಎನ್ನುವುದು, ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಇದು ಬರಿ ಮಾತು ಅಥವಾ ಅರಿವು ಮಾತ್ರ ಆಗದೇ ಕವಿತೆಯೊಳಗಿನ ಕೃತಿಯೂ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಆಸೆ.

ನಾಕಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ :

ಕವಿ ತನ್ನವರ ಒಡಲಾಳ ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದು-ಬೆಂದು ದಯವೇ ಧರ್ಮದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಮತದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಮತಿಗೇಡಿಯಾಗಿಲ್ಲ.

"ಬದುಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸತ್ಯ-ತ್ಯಾಗ ಬಲಿದಾನಗಳ
ಸ್ತುತ್ಯ; ಯಾವುದೆಲ್ಲವ ಮರೆತು, ಪ್ರೀತಿ ಬಾಳನು ಬಿಟ್ಟು
ಬಂದ ದಾರಿಯ ಗುಂಟ ಸಾಗುವ, ಸಾಗರ ಸೇರುವ
ನೀರು-ಮಣ್ಣುಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಕಣು ಪಡೇವ ಜೀವಧಾತು!" ॥ಸಾವು॥

ಅಳಿವು-ಉಳುವಿನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವಿಸ್ಮಯದಂತೆ ಈ ಸಾವೂ ಕೂಡ. ಸಾವನ್ನು ಬದುಕಿನ ಘೋರ ದುರಂತವೆಂದು ಬಗೆಯುವ ಬದಲು, ಹುಟ್ಟಿನಂತೆ ಅದೂ ಒಂದು ಸಂಭ್ರಮವೆಂದರಿತು 'ಮೃತ್ಯು ಮಹೋತ್ಸವ'ದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಈ ಕವಿ. ಸಾವ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲವಿರುವ ಈ ಕವಿಗೆ 'ಅಂಬರದ ಹಾದಿ' ನಿಜಕ್ಕೂ ಆಕರ್ಷಣೀಯವೇ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಾವು ಗೆದ್ದು ನಿಂತ ಗುರುವಿನ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ?

'ಏನು ಕುಡಿದರೂ ನೀರು ಕುಡಿದಂತೆಯೆ'
ವಿದ್ಯೆ ನೀಡುವ ನೀತಿಯ ನಿಲುವಿಂಗೆ
ಮಿಗಿಲಾದ ಭಯವಿಲ್ಲ-ಬಯಲಲ್ಲಿ !

ಭಯ–ಬಯಲಲ್ಲಿ ಮರುಳಾಗಿ ನಿಂತವನೆ
ಯಾವುದು ಉರಿಯುವ ಧೂಪ ?

॥ಸಾವಿಗಲ್ಲ ಈ ಬದುಕು॥

ಗುರುವಿನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಅರಿವೇ ಗುರು'ವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡಾಗ ಈ ಕವಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅನುಭಾವಿಯಂತಾಗಿ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ–

'ಕಲ್ಲು ಕರಗುವ ಸಮಯ ನಿನ್ನ ಎದೆ ಸ್ಮಶಾನ,
ಸನಿಹ, ಸನ್ನಧ, ಸಾವಿಗಾಗಿಯೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ !

ಎಂದಂದು, ಅವನ ಅಪೌರುಷತೆಯನ್ನು ಜಾಲಾಡುತ್ತಾನೆ. 'ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೂ ಬತ್ತಲೆ, ಸಾಯುವಾಗಲೂ ಬತ್ತಲೆ, ಈ ನಡುವಣ ಕಾರ್ಗತ್ತಲನ್ನು ತಿಳಿಯೋ ಮೂಢಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ನಾಕಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯವಾದರೇನು,
ವಚನ ಸೌರಭದ ಕ್ರೀಡೆಗೇಯ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ?
'ಪ್ರೀತಿ ತರದ ಬದುಕಿನೆದುರು
ಕನಸು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?
ಹನಿಯೊಡೆದು ಇಳೆಗೆ ಇಳಿಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?'

ಎಂಬಂತಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿಷಾದಪಡುತ್ತಾನೆ ಕವಿ. ಮಡುಗಟ್ಟಿದ ವಿಷಾದದ ಮಧ್ಯವೇ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಷಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವಂತೆ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದ ಕಾಶ್ಮೀರ, ಜಡದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ, ಅದನ್ನು

'ಬಂದೂಕು. . . ಬರೀ ಬಂದೂಕು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿವೆ,
ಮನೆಮನೆಯ ನಿತ್ಯದ ಕಥೆ ನಿತ್ಯದ ವ್ಯಥೆ–
ಇದು
ಮಾರ್ದನಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ
ಗಿರಿಶಿಖರಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಗುಂಡಿನ ಸಪ್ಪಳ,
ನೀರಿನಂತೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ
ಅಲ್ಲಿಯ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ರಕ್ತ'.

ಎಂದು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಶ್ಮೀರನ್ನು ಮರಳಿ ಕಟ್ಟುವ ಛಲವಿರಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ನರಕ ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಕವಿಗೆ ನೆಲದ ನಂಟು ಇನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ನೆಲವೆಂಬ ಬದುಕಿಗೇಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ ಪೆಂಟಗಾನ್‌ಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದದ್ದೇನು ಮಹಾ?

ಪೆಂಟಗಾನ್‌ಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬದ್ದ ಮೇಲೆ
ಒಡಲೆಂಬ ದೇಹಾಗ್ನಿಯ ಕಿಚ್ಚು ರೊಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ
ಉರಿದು, ಹಳಿದ ಶಕ್ತಿಯ ಸುರಿದು-ಸುರಿದು
ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ನಿಂತ ಅಮೇರಿಕೆಯ
ಅರ್ಭಟಕ್ಕೆ ಸಾಂತ್ವನದ ಚಿಪ್ಪಿನ ದನಿಯೆತ್ತಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ
ಭಾರತವು ಒಂದು.

ನಾಲ್ಕು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡ ಈ ಕವಿತೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಕವಿಯ ಅಗಾಧ ಚಿಂತನಶೀಲತೆಯನ್ನೂ, ರಗಳೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಮನಸ್ಸೊಂದು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆಯ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೂ, ಮರುಕಪಟ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಸುವ, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತತೆಯನ್ನೂ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ-ಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗಗನಚುಂಬಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದದ್ದೂ ವಿಶೇಷವೇ.

"ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ" :

ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಅವರ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ ೧೯೮೯ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ "ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ" ಕವನಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಅವರು

"ಎದೆಯ ತುಂಬಿ ನಿಂತ ಕನಸು
ಗಳೆಲ್ಲಾ ಭ್ರೂಣದಲ್ಲೇ
ಹೂತು ಹೋದವೊ ಏನೋ
ಕನಸೊಂದಾದರೂ ಚಿಗುರುವುದನ್ನು
ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ"

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಕಲನದ ಬಹುಪಾಲು ರಚನೆಗಳು ಕಥನ ಕವನದ ಧಾಟಿಗೆ ವಾಲಿವೆ. ಕತೆಯ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಹಂದರವಾಗಿಸಿ, ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ, ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಪ್ರತಿಮಾಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಕಥನ ಕಥೆಯೊಳಗಿನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅನುರಣಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

"ಚಿಕ್ಕೆಗಳು ನಕ್ಕಾವೋ ನೆತ್ತಿಯ ಮ್ಯಾಲ ಕುಕ್ಯಾವೋ
ನೆಲದವ್ವನ ಮ್ಯಾಲ ನಿಂತ ಕಾಲ ಅದರ‍್ಯಾವೋ"

ಎಂದೆಲ್ಲ ದೇಸೀ ಪದಗಳ ಪದಪುಂಜಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ, ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥ ಆಳವಾದ, ಅದಮ್ಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕವಿತೆಯಾಗಿ ಬಿಡತ್ತಾರೆ.

ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದೆ ಕವತೆ ಬದುಕಿನಂತೆ!
ಕವಿತೆ, ಪ್ರೀತಿ ತರದ ಬದುಕಿನೆದುರು
ಕನಸು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?
ಹನಿಯೊಡೆದು ಇಳೆಗೆ ಇಳಿಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ?
ಬದುಕು ಕಳೆದು ಹೋದಂತೆ ಕಾಣೆಯಾಯಿತು
ಕವಿಯ ಎದೆಯಿಂದ ಕವಿತೆ, ಬರದ ಬುವಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿ!

(ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ)

ಎಂಬ ವಿಷಾದ-ಪ್ರೀತಿ, ನೋವಿನ ನಲಿವು, ಮಣ್ಣಿನ ಕನಸು ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರೊಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆಗ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕವಿತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ನಿಗ್ಧವಾಗಿ ಮನದೆರೆದು ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

'ಮೌನವಾದ ಕವಿತೆ
ಬರೀ ಮೌನವಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣಾ!
ಧ್ಯಾನಸ್ಥಗೊಂಡ ಬುದ್ಧನಂತೆ
ಅರಿವನ್ನು ತರಹೋದ ತಳಿರ ತಂತು!'

(ಬುದ್ಧನೂ ಕವಿತೆಯೂ)

ಎಂಬ ಅರಿವಿನ ತುದಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಏನೋ ಹೇಗೋ ಹೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ತವಕ, ಭಾವ-ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟ ನಿವೇದಿಸುತ್ತದೆ, ನುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ನುಡಿ ಕಾವ್ಯದ ದುಡಿಯಾಗಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಮಿಡಿಯಬೇಕು, ಮುಡಿಯಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿ ದುಡಿಯಬೇಕು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಚನಗಳ ತಾತ್ತ್ವಿಕ, ದಾರ್ಶನಿಕ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಅವನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಪಲ-ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಡಾ॥ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಕವಿಯ 'ತಳಮಳದ ಎದೆಯಲೊಂದು ಹಕ್ಕಿ ಗೂಡು' ಕಟ್ಟುದೆ, 'ನುಡಿಯ' 'ಕನಸು' ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಹಗ್ಗದ ಮಧ್ಯಭಾಗ ಮೀಟುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ್ಬೆರಳು!
ಭಯದ ಪ್ರತಿಫಲನ-ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಬೆಳಕು;
ಕೈಚಳಕ ತಪ್ಪಿದ ಸೇವಕ, ತಲ್ಲಣ, ತಳಮಳಗಳ
ಗಾಳಿ ಜೀಕಾಟ; ಸಮತೋಲ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಕೋಲು
ತೂಗಾಟ. ಸ್ಥಬಿತ ನೂರು ಬಡಿತಗಳ ಹೃದಯ!

ಎನ್ನುವ ಕವನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಭಯದ ಪ್ರತಿಫಲಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಡಗುವ ಬೆಳಕು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತಲ್ಲಣ, ತಳಮಳ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

"ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಬಹುದೆ ಅಯ್ಯಾ!
'ಜಲದೊಳಗಿರ್ದ ಕಿಚ್ಚು ಜಲವು ಸುಡದೆ;
ಜಲವು ತಾನಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಿತು ನೋಡಾ
ಅಲ್ಲಮನ ಮಾತು ಹಗುರಕೆ ತಂತು!"

(ಮನದ ಮಾತು)

ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಿಚ್ಚು ನೀರನ್ನು ಸುಡದೆ, ನೀರು ತಾನಾಗಿಯೆ ಆಗಿದಂತೆ ಎನ್ನುವ ಅಲ್ಲಮನ ಮಾತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಗುರಕ್ಕೆ ತಂದಿತೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

"ಪ್ರಭುಗಳ್ಯಾರೋ ಪ್ರಜೆಗಳ್ಯಾರೋ ಪ್ರಭೆಹೊತ್ತಿ
ಉರಿಯದ ಮನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಗುಡಿ
ಉರುಳಿ ಹೋಗುವುದಣ್ಣಾ! ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತ
ಗೂಗೆ ತುದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಕಾಗೆ ಹೋಗಿಲೆಯಂತೆ
ಕೂಗಬಹುದೇ ಅಣ್ಣಾ? ಕೊಡೇಕಲ್ಲ ಬಸವ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯ
ನೆನಪು ಬಂದರೆ ಸಾಕು, ಈ ಜಗದ ಐಸಿರಿಯೇ
ಹಾರಿ ಹೋದಂತೆ ಪ್ರಾಣತಿಂದು ನೀರು ಕುಡಿದಂತೆ ಅಯ್ಯಾ!"

ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಶೋಷಣೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

"ಹಕ್ಕಿ ಉಲಿಯಲಿಲ್ಲ ಒಂಟೆ ಮೆಲುಕಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ ಮಲಗಿ
ಮರುಭೂಮಿ ತುಂಬ ಮರ ಮರ ಮಾರ್ದನಿಗೂ ಬರ!
ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಬೀಜರಾಯನ ಸುಳವು
ಯಂತ್ರ ಕಾಲಿಕೆ ಜತೆಗೂಡಿತಲ್ಲ! ಎನ್ನೊಡೆಯನ ಯೋನಿವಿದ್ಯೆ
ಬಯಲಾಯಿತು ಎವ್ವಾ, ಬೇಗುದಿಗೆ ಮೂಲವಾಯಿತು!"

ಇಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯೆಂಬುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಳೆಯರಾಯನೆಂಬ ತನ್ನ ನಲ್ಲನಿಗೆ ಕಾಯುವ ಕುದಿಯುವ ರೀತಿ ಹದವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಮಳೆ ಬಾರದಿರುವಾಗ ಕೃತಕ ಮಳೆ ಬರಿಸುವ ಕಸರತ್ತು, ಮೋಡಬಿತ್ತನೆ ಮುಂತಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು, ನಿಷ್ಫಲವಾದ ತಳಮಳ ದಾಖಲುಗೊಂಡಿದೆ. ಮೋಡಬಿತ್ತನೆಗೆ 'ಯೋನಿವಿದ್ಯೆ'ಯೆಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರಿನ್ನಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕವಿಯ ಸೋಪಜ್ಞತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

"ಮಕ್ಕಳಮಾರಿ ರೊಕ್ಕ ತರಲು ಹೋದ ಮಗ ಮರಳಿ
ಬರಲಿಲ್ಲವೋ, ಭತ್ತೂ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗಬೇಕು ಚಿತ್ತ
ಎಲ್ಲಿ ನಾಟಬೇಕು ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟ ಈ ಎದಿಯಾಗ
ಬಿಕ್ಕುಗಳೇ ಕುದಿಯತಾವ, ಕುಣಿಯತಾವ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು
ಅನ್ನದಗುಳಿನ ಮುಂದ ಯಾವ ಬೆಡಗು ಬಿನ್ನಾಣವೋ!"

ಇಂತಹ ಸಾಲುಗಳು ಹೃದಯವನ್ನೇ ಹುರಿದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಓದುಗರ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೇವಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ರಚನೆಯ ಯಶಸ್ಸಿರುವುದು ಮುಂದಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಭ್ರಮ ವರ್ಣಿಸಲಸದವಾದದ್ದು. "ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಡಗರವೋ ಸಡಗರ, ಅವನ ವಿಧಿ ತುಂಬ ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರಿದ ಜೀವಕಳೆ, ಒಪ್ಪಚ್ಚಿ ಅಗಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಹಿಡಿಸಲಾರದ ಬೆಸುಗೆ ಬಂದ! ನೊಂದ ನೋವುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಖದ ಮುಂದ ಮರೆದು ಹೋದವೋ" ಎಂದು ಕಾವ್ಯ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿ ರಚನೆಗಳಿವು.

ನಾವು ನಿತ್ಯವೂ ಕಣ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಪಂಚ, ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ, ಅದರಲ್ಲಿನ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕಿನ–ದಟ್ಟ ಕರಾಳ, ಕ್ರೂರ ಅನುಭವಗಳು ಮತ್ತು ಇಂಥ ನೋವು–ಕೀವುಗಳ ಒತ್ತಡದ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯ ಸಹಜದಿಂದ ಪ್ರೇಮ–ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಅರಸಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೋಗುವುದು ಕವಿಗಳ ಆಶಯ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಸಂಖ್ಯ ಯಾತನಾನುಭವಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ–ಪ್ರತಿಮೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳೇ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಕವಿತೆಗಳ ಮೂಲ ಆಶಯ.

ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೊ ಈಕೆ :

ಕವಿತೆ, ಕಾಡು, ಸಸ್ಯಶಾಮಲೆ, ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು, ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಗೀತದ ಒಲುಮೆ, ಬೆಸುಗೆಯ ಬಾಳು, ದೇಶಿ ಜೀವನ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಬಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ನೂರೆಂಟು ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ 'ಗೈರು ಹಾಜರಿ'ಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ತಮ್ಮ ಐದನೇಯ ಕವನ ಸಂಕಲನವಾದ "ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೊ ಈಕೆ" ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರೀತಿಯ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವಧಾತುವಾದ ಬದುಕು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಹುಶಃ ಲೋಕಚಲನೆ, ನಿತ್ಯದ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರ, ಪಾರಲೌಕಿಕ ವಿಸ್ಮಯಗಳು ಕ್ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಿರುವುದು ಜ್ವಲಂತ ಬದುಕಿನ ನಡುವೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೆಲೆಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ.

[illegible]

ಭಾಷೆಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿವೆ; ಭಾವನೆಗಳು ಸೋರಿ ಹೋಗುತ್ತಿವೆ; ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬಿರುಕು ಕಾಣುತ್ತಿವೆ; ಪ್ರೀತಿಯಂಥ 'ಜೀವಮೌಲ್ಯ' ಮಾರಲು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೂ ಬಂದು ನಿಂತಿದೆ; ಒಟ್ಟಾರೆ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಾರಮಯ ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ನೀರು ಹರಿಯುವುದನ್ನು
ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೇವೆ ಬಸವಾ ನಿನ್ನ ಸುತ್ತ
ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು
ಕಾಡು ಕಡಿಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಬುದ್ಧ ನಿನ್ನ ಎದುರು
ಸತ್ಯವನ್ನು ಸುಳ್ಳೆಂದು, ಸುಳ್ಳು ಸತ್ಯವೆಂದು
ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಮಹಾತ್ಮ ನಿನ್ನ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ!
ಮಾವಿನ ಮರದ ಹೂ ನೋಡುತ್ತ ॥"

ತೀರ ಸಂಕೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಪ್ರಜೆಯು ಆಲೋಚಿಸಿಕೊಂಡ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗುವ ಭಯದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳಂತೆ ಕಾವ್ಯ ಕಲೆಯು ಒಂದು ರೀತಿ ತತ್ತರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ಮಾತು–ಬೆಣ್ಣೆಯಲಿ ಹರಳು
ಸಿಕ್ಕಂತೆ, ಜೋಡಿಸಿಟ್ಟ ಮಂತ್ರ!
ಎಲ್ಲ ಕುಲವ ಎಲ್ಲ ಮಲವ
ತೊಳೆದಂತೆ ತೂರಿಬಂದ ವಾಸನೆ!
ಈ ವಾಸನೆಗೆ ಮರುಳಾದ ಓ ಜಗವೇ
ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಇಳಿದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳು?
ಒಂದೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಉರುಲು
ಒಂದೊಂದು ನೆಲದ ಮರಣ
ಒಂದೊಂದು ಜೀವಸೆಲೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ
ಮಾನ ಹರಣ!
ಜೀವಕೆಲ್ಲಿದೆ ಹೇಳಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಿರಣ?"

॥ ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಹೇಳಿ ॥

ಎನ್ನುವ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ನವಿರಾಗಿಯೆ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವತೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು,

ಜೀವನಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಬಂದ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಕಾವ್ಯವು ಚಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮಾರೋಪ :

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಾವ್ಯ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಆರಂಭದ ಕವನ ಸಂಕಲನ 'ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ'ಯಲ್ಲಿ ಯೌವನದ ಹುರುಪು, ಬಂಡಾಯ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನ 'ತಲ್ಲಣ'ದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತತೆ, ಅನ್ಯಾಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತೀವ್ರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿದೆ. ಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಆದರ್ಶದ ಕನಸು ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ಸಂಕಲನ 'ನಾಕಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ'ಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು ಶಾಂತವಾಗಿದೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಗೀತೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಬದುಕು ಸಹ್ಯವಾದದ್ದು ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ಭಾವ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ತಲ್ಲಣಗಳಿಗೆ ಕವಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. 'ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೆ ದಿನ' ನಾಲ್ಕನೇಯ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿಸರ ಕುರಿತಾಗಿರುವ ರಚನೆಗಳು ಗಮನಸೆಳೆಯತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಹುಡುಕಾಟ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. 'ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳು ಈಕೆ' ಕಾವ್ಯಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಹುಡುಕಾಟ ಬದುಕಿನ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಸಂಕಲನ 'ಒತ್ತಿ ಬಿಗಿದ ಸೀರೆಯೊಳಗೆ' ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಮಹತ್ವದ ಮಗ್ಗುಲನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಮಹಿಳಾ ಸಂವೇದನೆಗಳು ಸ್ತ್ರೀಪರ ಕಾಳಜಿಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅಂಬರದ ಹಾದಿಯು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಕವಿ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಸಂಕಲನದಿಂದ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದ ಕವಿ; ಹೊಸ ಹೊಸದನ್ನು ಸಾಧಸುವ ಮಹಾತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಬಂಡಾಯ ಕವಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

*****

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

ಪ್ರವೇಶ :

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಮಹಾಲಿಂಗಪುರವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಪಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಲೇಖಕರಾದ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡವರು. ಕವಿ, ವಿಮರ್ಶಕ, ಸಂಶೋಧಕ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ, ಪರ್ತಕರ್ತ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟಕ, ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟುವ ಅನನ್ಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ನೇಹ, ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವ ಕವಿ ಕನ್ನಡದ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಸತತವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಏಕಲವ್ಯ ಪಾತ್ರದ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಪಡೆದ ನರೋಡೆಯವರು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ನರೋಡೆಯವರು ತೀವ್ರವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದರೂ ಕವಿಯಾಗಿಯೇ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ನರೋಡೆಯವರು ಅಪಾರವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳೆರಡು ಒಂದೇ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದು ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯದ ಅವಿಷ್ಕಾರ–ಅನುಸಂಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗಾಢ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವ ಕವಿ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಕೃಷಿ ನಡೆಸಿದ್ದು ಅಚ್ಚರಿಯೆ. ತಮ್ಮ 'ಮೌನವೇಕೆ ಕಾವ್ಯ'ದಿಂದ 'ಮತ್ತೆ ಒಲಿದ ಸಖಿ'ಯ ವರೆಗಿನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಚಾರ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಂದು ಆವರ್ತನವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯಂತೆ, ಸಾಗರದ ಅಲೆಯಂತೆ ಸಹಜ ಕಾವ್ಯ ಕೂಡ ಜನರ ಪ್ರಕೃತಿ ಬದುಕಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಪ್ರಾಣ ಸಖಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಡವುಗಟ್ಟಿದೆ. ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಕೋಟೆ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಎಲ್ಲರ ಬದುಕಿನ ಒಲವು ಕುಟ್ಟವುದೆಂತು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾಗಿವೆ. ಈ ಕವಿತೆಗಳ ರೂಪ ಸ್ವರೂಪ ರುಚಿ ಶೀಲಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಚಡಪಡಿಕೆಗಳು ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಒಂದು ರಸಯಾತ್ರೆ ಎನಿಸಿವೆ. ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ, ಕಾವ್ಯಸಖಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ನವನವೀನವಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ

ತಳಮಳವಿರುವ ಅವರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ; ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ತಲುಪಬಲ್ಲ ಸತ್ವವಿದೆ.

ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯಯಾನ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ೧೯೮೫ ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು 'ಬೇಡಿಕೆ' ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ. ನರೋಡೆಯವರ ಕವಿತೆ 'ನಲಿವಿನ ಹಾಡಾದದ್ದು ಕಡಿಮೆ, ನೋವಿನ ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು' ಅಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ಥಾಯಿ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಚಾರಿ ಭಾವಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದಕು ಹಸನಾಗಬೇಕು, ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸು ಹದಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಮೊದಲಿನ ಬದ್ಧತೆ ಮೂರು ದಶಕಗಳ ನಂತರವೂ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಬದ್ಧತೆಯ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲ ಆಶಯವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಪೋಷಣೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು 'ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆಂದರೆ, ತಾವೆ ಅದರ ಜೀವದುಸಿರು. ಕಾವ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಸಖಿ, ಪ್ರಿಯತಮೆ, ಜೀವನ ಸಂಗಾತಿ ಏನೆಲ್ಲ ಆಗಿದೆ. ಅವರು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಷ್ಟು ಮತ್ತೇನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತವಿದೆ. ನರೋಡೆಯವರ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯದ ಸಂಬಂಧವೆಂದರೆ ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ಪ್ರೀತಿಯಂತೆ, ಸೃಜನಶೀಲ ಮನಸ್ಸು ಅದೆಷ್ಟೇ ವೈಚಾರಿಕತೆಗೆ ತುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ವಭಾವತಃ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವೆ. ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಕನಸುಗಳಿಲ್ಲ; ಕನಸುಗಳಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ಅರಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕವಿತೆ ಸಖಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸಖಿ ಕವಿತೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಎಂಟ್ರಿ ನೀಡಿದ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಆಸ್ಫೋಟದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯವನ್ನು ಸ್ಫೋಟಿಸಿದರು. 'ನದಿ ಮತ್ತು ನಾನು' ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬಂಡಾಯದ ಕಾವು ಬೆಳಕಾಗಿ ಮಿಂಚಿತು. ಮಧುರ ಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮದ ಮಧುರ ವೀಣಾ ಧ್ವನಿ. ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವು, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಮಾದರಿ. 'ಮತ್ತೆ ಒಲಿದ ಸಖಿ' ಕವಿತೆಯೊಂದಿಗಿನ ಸಂವಾದ 'ಕವಿ ಕವಿಶೈಲ' ಕಾವ್ಯಯಾನದ ಶಿಖರ ದರ್ಶನಯೆಂಬುದು ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸ್ಪಂದನೆ, ಜಾಗತಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪಥ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಕಲನ. ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ಕಳವಳವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ ಮಾನವೀಯತೆಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ.

ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯಯಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟಗಳು ಎರಡು. ಬೇಡಿಕೆಯಿಂದ 'ಆಸ್ಫೋಟ'ದ ವರೆಗಿನ ಘಟ್ಟ ಒಂದು. 'ಮತ್ತೆ ಒಲಿದ ಸಖಿ'ಯಿಂದ ನಿಜವನುಂಡ ಘನಪರಿಮಳದವರೆಗಿನ ಘಟ್ಟ ಎರಡನೆಯದು. ಅವರ ಉದ್ವೇಗ ಮುಕ್ತವಾದ ಸಂವೇದನೆಗಳು

ಅವರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿದವು. ವಾದದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ನರೋಡೆಯವರಿಗೆ ವಿಶ್ವದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗತೊಡಗಿದವು. 'ಹಸಿರಾಚೆಯ ಮೌನ, ಕಡಲಾಚೆಯ ನೀಲಿ, ಮೈ ಸುಡುವ ಸೂರ್ಯನಾಚೆಯ ಹೊಸತುಗಳು ಕಾಣತೊಡಗಿದಾಗ' ಹೊಸ ಕಾವ್ಯ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು, ತರೆಯುತ್ತದೆ.

ನರೋಡೆಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪರಿಚಯ :

ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯಯಾನ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ೧೯೮೫ರಲ್ಲಿ 'ಬೇಡಿಕೆಯ' ಮುಖಾಂತರ. ನಂತರ ಆಸ್ಫೋಟ (೧೯೯೧). ನದಿ ಮತ್ತ ನಾನು (೧೯೯೪), ಮಧುರಕ್ಷಣ (೧೯೯೭), ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವು (೧೯೯೯) ಮತ್ತೆ ಒಲಿದ ಸಖಿ (೨೦೦೭), ಕವಿ ಕವಿಶೈಲ (೨೦೦೮), ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪಥ (೨೦೦೯), ಆಟು-ಈಟು ಪದ್ಯಗಳು (೨೦೧೪), ನಿಜವನುಂಡ ಘನ ಪರಿಮಳ (೨೦೧೪), ನದಿಯ ಹಂಬಲ (೨೦೧೬) ಇವು ನರೋಡೆಯವರ ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಕಾವ್ಯಯಾನದ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಸೋಪಾನಗಳು. ಮೇಲಿನ ಹತ್ತು ಸಂಕಲನಗಳಿಂದಾಯ್ದು ೧೫೧ ಕವನಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನ 'ನದಿಯ ಹಂಬಲ' ನದಿ ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಆದಾಗ ಸುಮ್ಮನುಳಿಯವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುರಿದು ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲ ಕೆಳಗೆ ನುಸುಳುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಿರದಾಗ ಸುತ್ತಿ ಸುಳಿದಾದರೂ ಮುನ್ನಡೆಯತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಬೇಡಿಕೆ :

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ, ಕರ್ನಾಟಕ-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಗಡಿನಾಡಿನ ಅಥಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಂಧವನ್ನು ಮೈಗೆಲ್ಲಾ ಸವರಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದವರು. ಅವರ 'ಬೇಡಿಕೆ' ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ "ಸಫಲ-ವಿಷಮ" ಕವನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ, ಸಫಲತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸೂಚನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ.

"ಧರ್ಮ ಜಾತಿ-ಜನಾಂಗದ ತಲೆಬರಹ ದುಡಿಯು
ಮನುಕುಲವ ವಿಚ್ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸಲು ಹೊಂಚು ಹಾಕುವ
ಭಯಂಕರ ಬದ್ಮಾಸ್ ಭಸ್ಮಾಸುರರನು ಭಸ್ಮ
ಗೊಳಿಸುವ ರುದ್ರಮೇಶ ಭದ್ರ ನಾನಾಗುವಾಸೆ"

(ಮಹಾದಾಸೆ)

ಎನ್ನುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂಡಾಯದ ಕಿಡಿ ಕಾರಿದ್ದಾರೆ.

"ನೂರು ನೋವುಗಳ ನುಂಗಿ
ಸತ್ತು ಸೆಟೆದ ತುಡಿಗಳ ಮೇಲೆ
ನಗೆಬುಗ್ಗೆಯೊಂದನ್ನು ತುಳುಕಿಸುವುದು ನಿಜಜೀವನ ॥ಜೀವನ॥

"ಹೇಡಿಗಳಾಗಿ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು
ಆರಿಸಬೇಡಿ ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪು, ಮರಳು–ಹಾವಸೆ
ನಮ್ಮೊಡಲಾಳರೆಳಿದು–
ಹೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಿರೋ ಮುತ್ತು ರತ್ನ ಪಚ್ಚೆಗಳ
ಎನುತ ಕೈಬಿಸಿ ಕರೆಯುತಿವೆ ಸಾವಿರಾರು ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು" ॥ಗ್ರಂಥಾಲಯ॥

"ಬಾಳದಾರಿ ಬರಿ ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲ
ಕಲ್ಲು–ಮುಳ್ಳು ಹಳ್ಳ–ಕೊಳ್ಳಗಳ ದುರ್ಗಮ ದಾರಿ
ತಪ್ಪಿದರೆ ತುಸು ತೂಕ, ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ ॥ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ॥

"ಬರಿ ಮಾತೇ ಮಾರುವ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ
ಶೋಷಣೆಯು ಕಸುಬಾದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ
ಕುದುರೆಯೆಂದಾರಿಸಿದವರು ಕತ್ತೆಗಳಾಗಿ ಕುಣಿವಲ್ಲಿ
ಪ್ರಗತಿಯೆಲ್ಲ ಮೈಕ್ ಮುಂದೆ ಆಗುವಲ್ಲಿ"

ಎಂಬ ಆಯ್ದು ಆದರಿಸಿದ ಕೆಲವು ಬಿಡಿಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನರೋಡೆಯವರ ಕವಿ ಮುಖ, ಕವನ ಸುಖ ಕಾಣಬಹುದು. ಯೌವ್ವನದ ಕನಸುಗಾರಿಕೆ, ಏನೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆತ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಯ, ಬಾಳಿನ ಬಗೆಗೆ ಚಿಂತನೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗೆಗೆ ರೋಷ–ಆವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಾಟದ ಪಾತ್ರಗಳಂತೆ ದುತ್ತನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಮಾತಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಕವಿ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಗ್ರಾಮೀಣತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಮ್ಮಿಸಿರುವ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭರವಸೆಯ ದನಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಗಿಂತ ಸ್ವ–ಅನುಭವಕ್ಕೆ, ಕಲಿತ ಭಾಷೆಗಿಂತ, ಸಹಜ ಆಡುನುಡಿಗೆ ಮನ್ನಣೆಯಿರುವ ದೇಶೀಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಸೊಗಸಿನ ಚಿತ್ರ, ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಹೊಸತನಗಳನ್ನು ಗುರತಿಸುವುದು ಸುಲಭ. ಅದೇ ಈ ಕವಿಯ ಮೂಲ ನೆಲೆ ಎಂಬುದು ಸಾಬೀತಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಸ್ಫೋಟ :

"ಏನೂ ಬಚ್ಚಿಡದೆ ಎಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿಡುವೆ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ" ಎಂದು ತನ್ನ ಸಂಕೀರ್ಣ ತಮವಾದ ತುಮುಲಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟು ಬಿಚ್ಚಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಕವಿಗೆ ಕ್ಲುಪ್ತವಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತಿಕೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಈ "ಆಸ್ಫೋಟ'ದ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಕಾಲಿಕ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

"ಆಸ್ಫೋಟ"ದ ಕವಿತೆಗಳು, ಒಂದಾಗಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕವಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೋವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಸ್ಫೋಟಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

"ಎಲ್ಲಿಯೋ ಏನೋ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವೆ,
ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಹಿಲಾಲು ಹಿಡಿದು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವೆ
ಓದುಗರೆ . . . . . ನನ್ನನ್ನಿಡಿಯಾಗಿ
ಹುಡುಕಿ ಕೊಡುವಿರಾ?"

"ಸುಂದರ ಕೇಶರಾಶಿಯ ಬೋಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು
ಬಾಚಣಿಕೆಯ ಕೊಂಡು ಕೊಂಡಿರುವ ಪಂಡಿತರು ನಾವು"

"ಬೀಸ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಉರುಳನ್ನು
ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಸುಡುವೆ, ಪಾಶ ಬೀಸಿದಾ ನಿನ್ನ ಕೈಯ್"

ಕವಿತೆಯ ಇಂಥ ಬಗೆಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ ಸಾಲುಗಳು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೋಲ್‌ಮಿಂಚಿನಂತೆ, ಹೊಳೆದು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗನನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಚಕಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕವಿಯ ಸ್ವೋಪಜ್ಞೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವೆನಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧) ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಲವಲವಿಕೆಯುಳ್ಳ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ನಿಖರವಾದ ಅಸ್ಖಲಿತ ಕವಿತಾಶೈಲಿ.

೨) ವಾಚ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ಲಾಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿರಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿ ಅದು ಕವಿತೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ.

"ಆಸ್ಫೋಟ" ೮೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಕವಿ ಎಷ್ಟೇಷ್ಟೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಅವನ ಕಾವ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ತೀವ್ರತಮವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಇಂಥ ಬಗೆಯ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಕವಿಯಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣಗಳ ಹುಚ್ಚನ ಬಟ್ಟು
ಪ್ರಾಸ ಶೈಲಿ ಅಲಂಕಾರ ರಸ ಧ್ವನಿಗಳ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು
ಅವರಿವರ ಹಂಗನು ಹರಿದೊಗೆದು
ನನ್ನವರು ಪಟ್ಟ ಪಾಡನ್ನು ನೀ ಹಾಡುವೆಯಾದರೆ
ಇಂದೇ ಬಾ . . ."

ಎಂದು ಕವಿತೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವ ಕವಿ, ಯಾರ ಹಂಗಿಗೂ ಬಲಿಯಾಗದ ಕಾವ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂದಿನ ಕವಿ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾವಿತನು ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆಧುನಿಕ ಜೀವನದ ಯಕ್ಷ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಾದ ಕವಿ, ತನ್ನದೇ ಆದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಲು ತಡಕಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಅವರ ಮೊದಲ ಕವನ ಸಂಕಲನ "ಬೇಡಿಕೆ" ಬಿಡುಗಡೆಯಾದಾಗ, "ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಎರಡನೇ ಸಂಕಲನ ಬರಲಿ" ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದರು. ೧೯೯೧ ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ "ಆಸ್ಫೋಟ"ದ ಕವನಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸಫಲವಾಗಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಸರದ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ಸ್ಪಂದನೆ ತೋರುವ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಅವರಿಗೆ ಬಂಡಾಯ ಚಳುವಳಿಯ ಆಶಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೀಸು ಬಂದಿದೆ; ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಖಚಿತವಾಗಿವೆ.

ನದಿ ಮತ್ತು ನಾನು :

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ, ಸಂಘಟನೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗಳು ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಶೇಷತೆಗಳು. ಈ ಸಂಗಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಅದಮ್ಯ ಉತ್ಸಾಹ, ದಣಿವರಿಯದ ದುಡಿಮೆಗಳು ಅನನ್ಯವೆನಿಸಿವೆ. ಇವರು ಆದರ್ಶವಾದಿ, ವಾಸ್ತವವಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಇವರು ಬದುಕನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿದವರು, ಬರಹವನ್ನು ವ್ರತವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿದವರು. ಇವರು ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕನ್ನಾಗಿ ಕಂಡ ರೀತಿ, ಬದುಕನ್ನು ಕಾವ್ಯವಾಗಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಕಲೆಗಳು ಸರಳ, ವಾಸ್ತವ ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ-ವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

"ನದಿ ಮತ್ತು ನಾನು" ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಮೂರನೇಯ ಕವನ ಸಂಕಲನ. ಈ ಕೃತಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿದ್ದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವೆನಿಸಿದೆ. ನದಿ ಮತ್ತು ಜೀವನ ನದಿಗಳ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅರ್ಥ ಇಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ನದಿಯ ಚಲನಶೀಲತೆ, ಪಾವಿತ್ರತೆ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆ, ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಹಾಗೂ ಉಪಯುಕ್ತತೆಗಳು ಮಾನವನ ಬದುಕಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದನ್ನು ಕವಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ಪತ್ರಗಳಂತೆ
ಬಡವರ ಬವಣೆಯಂತೆ
ಕಾವ್ಯ ಒಂದೇ ಬರುವ ರೀತಿಯಿದು. ಇಲ್ಲಾ
ಆರಿಸಿ ಹೋದ ಶಾಸಕರಂತೆ
ಬಿಜಾಪುರಕೆ ಬಾರದ ನೀರಿನಿಂತೆ."

ಕಾವ್ಯ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡಾಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಿದು. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಸಂಕೇತ, ಪ್ರತಿಮೆ, ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕವಿ ನರೋಡೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವರು. ಇವರ ಹನಿಗವನಗಳು ಚುರುಕಾಗಿದ್ದು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವೆನಿಸಿವೆ. ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಇವರಿಂದ ಅವು ತಮ್ಮ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಮಧುರ ಕ್ಷಣ :

"ಮಧುರ ಕ್ಷಣ" ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಹನಿಗವನ ಸಂಕಲನ. ತಮ್ಮ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದ ಮಧುರ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಹನಿಗವನಗಳಾಗಿಸಿ ಸಂಕಲನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೇಮ ಎಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿರಂತರ ದಾಹ; ಅದು ಶೃಂಗಾರಗೊಂಡ ಜೀವಕೋಟಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತದೆ. ಅದರ ವಿವಿಧ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ಥಾನ, ವಿಪ್ರಲಂಭ ಏನೇನು ಹೆಸರಿಟ್ಟರೂ ಅದು ಮಧುರವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹಲವು ಬಾರಿ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವಂಥ ಅನೇಕ ಹನಿಗವನಗಳಿವೆ ಇಲ್ಲಿ. ಸಂಜೀವಿನಿ, ಆಸೆ, ಪಟಾಕಿ, ನಿದ್ರಿಸಿರುವಿಯೋ, ಸಂಕೋಚವೇಕೆ, ನೀನಿಲ್ಲದಿರೆ, ಪರಿವರ್ತನೆ, ಅರ್ಥವಾಗದವರು, ಷೇಕ್ಸಪೀಯರ್ ನಾನು, ಒಗಟು, ಖುಷಿ . . . ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಖುಷಿ ಕೊಡವಂಥ ಕವಿತೆಗಳಿವೆ.

ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವು :

'ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವು' ೪೦ ಕವಿತೆಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕವಿತಾ ಸಂಕಲನವಾಗಿದೆ. ಈ ಕವಿತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೂವು ಅರಳಿದಂತೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆದಂತವು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಪಂದನೆಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಆಸ್ಫೋಟಗೊಳ್ಳುವ ಆಕ್ರೋಶವೂ, ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಪರಂಪರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಇಲ್ಲಿಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

"ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವುಗಳೆಂದರೆ
ಕುತೂಹಲದ ಕೊಳ
ನೀರಿಕ್ಷೆಯ ನಿಕ್ಷೇಪ
ಚೈತನ್ಯ ಚಿಮ್ಮಿಸುವ ಕಾರಂಜಿ"

[illegible]

ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮರದ ಎಲೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಉದುರಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಬರಡಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಎನ್ನುವುದು ಮಾನವ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಅವರ ಕವಿ ಮನಸ್ಸು ಸಾವಿರದ ಕವನಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ.

ಮತ್ತೆ ಒಲಿದ ಸಖಿ :

ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲವೇಕೆ ಕಾವ್ಯ, ನೊರೆನೊರೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮೊರೆಯುವುದೆಂದು, ಕಾವ್ಯ ಕಹಳೆಯಾಗಿ ಮೊಳಗದೆ, ಸೋತು ಹೋಗಿವೆ ಶಬ್ದಗಳು . . . ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಸಂದೇಹಗಳು ಕೇವಲ ನಿರಾಶೆಯ ಪತಾಕೆಗಳಾಗಿರದೆ; ಸಾಮೂಹಿಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಹಸ್ತ ಚಾಚುತ್ತವೆ. ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಸಾಗರದ ತೆರೆಯಂತೆ ಸಹಜ ಕಾವ್ಯ ಕೂಡ ಜನರ ಬದುಕಿಗೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಬದುಕಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಪ್ರಾಣಸಖಿ ಎಂಬ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿದೆ.

> "ಗಡಿ ತಂಟೆಗಳಿಂದ ದೇಶ
> ಯುದ್ಧ ವಿಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವ
> ಭಯವಿರದ ಭವಿಷತ್ತು
> ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಪೈಪೋಟಿಯಿರದ ಪ್ರಪಂಚ"

ಕವಿ ಸಂಘರ್ಷ ಮುಕ್ತವಾದ ದೇಶವನ್ನು ಸಮಾಜವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ತಾನಿರುವ ಭಯಗೊಂಡ ಸಮಾಜ ಸದಾ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಿಂಸೆ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಹೊಗೆ ಧಗೆ ಅಶಾಂತ ಇವುಗಳಿಗೆ ರೋಸಿ ಹೋಗಿ ವಿಷಾದದ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

> "ಮರಳಿ ಬಾರದಿರಲಿ
> ಕಳೆದು ಹೋದ ಕಾವ್ಯ"

ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ನಿತ್ಯವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಘಟನೆಗಳು ಸಾವು ನೋವುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದರೂ ಸಂಕಟ ಯಾತನೆಗಳು ತನ್ನ ಕಣ್ಣ ಎದುರಲ್ಲೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದರೂ ತಾನು ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಶಾಂತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ತೋರುವುದರ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಅಮಾಯಕ ಜೀವಿಗಳ ಮಾರಣ ಹೋಮವು ಇದೆ.

ಕವಿ ಕವಿಶೈಲ :

> "ಕವಿಶೈಲ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ ಸೃಷ್ಟಿ
> ಹೆಸರೆತ್ತಿದರೆ ಬಾನು ಜೇನು"

ಇದು ಕವಿ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ದರ್ಶಿಸುವ ಕವಿಶೈಲ. ಕವಿಶೈಲ ಕನ್ನಡದ ಭಾವ ಕೈಲಾಸ. ರಸಗಂಗಾಧರನ ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಶೈಲ. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಶಿವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದ ಕುವೆಂದು ಪುಣ್ಯದಾಲಯ! ಕುಪ್ಪಳ್ಳಿಯ ಎದುರು ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವದೇಶಿ. "ಸಾವಿರ ಶೈಲ! ಕವಿಶೈಲ ಶಿಲೆಗೆ ! ಸಮವಾಗದು" ಮನುಷ್ಯನ ಶಿವನೆಲೆಯಷ್ಟು ಆಳ-ಅಗಲ-ವೈಶಾಲ್ಯ ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಅಸಂಭವ. ಅದಕ್ಕೆ ಕುವೆಂಪು ಹೇಳುವುದು-"ಬುದ್ಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಭಾವ ಅವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಆದರೆ ಮಾನವತೆಯ ರೂಪ ಕಾಣುವುದೇ ಭಾವದಲ್ಲಿ" ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಭಾವ ಚಿತ್ರಗಳು. ಬದುಕು ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬಿಂಬ. ಕವಿಶೈಲ ಕೂಡ ರಸಋಷಿಯ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ. ಅದರ ಆರಾಧನೆಯೇ ಭಾವಪೂಜೆ. ನರೋಡೆಯವರ "ಕವಿ ಕವಿಶೈಲ" ಮಹಾಕವಿ ಕುವೆಂಪುರವರ ಭಾವಪೂಜೆ. ಕವಿಶೈಲದ ನೆನಪಿನಿಂದಲೇ ಈ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಸರ್ಗದ ರುದ್ರ ರಮಣೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ರೂಪ ಕಂಡು, ಕಾಣಲು ಹೇಳಿದರು. ಕುವೆಂಪು ಜೀವಕಾವ್ಯ ಇರುವುದೇ ನವಿಲುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿಬ್ಬಲುಗಡ್ಡದಲ್ಲಿ. ತುಂಗೆಯ ನಾದದಲ್ಲಿ, ಮಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಬೈಗು ಬೆಳಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡ ಹೂ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಸ ಪರವಶತೆಯ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಹೆಸರೇ ಕುವೆಂಪು ಕಾವ್ಯದ ಉಸಿರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ :

'ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ'ವು ಮಾಗಿದ ಅನುಭವದ ಪರಿಪಕ್ವ ಫಲದಂತೆ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಪರಿಸರ ಪ್ರೀತಿ, ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆರಾಧನೆಗಳು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಜಾಗತೀಕರಣ, ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮಾನವನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪೋಷಣೆ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತೆ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಮಾನವನ ನಡುವಿರುವ ಸಂಬಂಧವಾಗಬೇಕು. ಅದೇ ಸದಾಶಯ 'ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ'ವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಗಳು, ಜಾಗತಿಕ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಶಕ್ತಿ ಈಗ ಉಳಿದಿರುವುದು 'ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ'ಕ್ಕೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ ಬದಿಗಿಟ್ಟು 'ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ' ರೂಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಬದುಕು-ಬರಹದಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವಾತ್ಸಲ್ಯಪಥ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕೃತಿಯಾಗಿ, ಮೇರು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆಟು-ಈಟು ಪದ್ಯಗಳು :

ಅಶೋಕ ನರೋಡಯವರು ಬದುಕನ್ನು ಅಪಾರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವವರು. ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ ಅಡಗಿದೆ. 'ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲದೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಾರೆ

ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಕೂಡ' ಎಂಬ ಚಂಪಾರ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಬದ್ಧರಾದವರು. ಈ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಿಂದೆ ಅವರ ಬಡತನದ ಜೀವನ ಇದೆ.

ಆಟು-ಈಟು ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಿರು-ಹನಿ-ಚಿಕ್ಕ ಪದ್ಯಗಳು ಮುನ್ನೂರನ್ನು ದಾಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಏನಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹುಡುಕುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೇ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಹಲವು ಭಾವನೆಗಳು, ನಿಸರ್ಗ, ನಾವು, ಪ್ರೇಮ-ಪ್ರಣಯ, ರಾಜಕಾರಣಿ, ದುಂಬಿ-ಹೂ-ಪತಂಗ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲದೇ ಅವ್ವ, ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ದಶಾವತಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದೀರ್ಘವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕವನಗಳು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕವಿಶೈಲದ ಬಗ್ಗೆ ತುಣುಕು ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ.

ಸಮಾರೋಪ :

ಇವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಪದಧ್ವನಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳು, ವಿಶ್ವದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು, ಜಾಗತೀಕ ಆಗುಹೋಗುಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ತೀವ್ರ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಕವಿಯಾದ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸದಾ ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ದುಡಿದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಪರ ಅಂಶಗಳು, ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಶ್ರೀಯುತರ ಕಾವ್ಯದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಚಂಪಾ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿರುವಂತೆ "ಅನೇಕ ವರುಷಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಒಟ್ಟು ನೋಟ ನದಿಯ ಹಂಬಲದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬಿಂಬ; ಒಬ್ಬ ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಕನಸುಗಾರನದು, ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ಹಂಬಲ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ" ಎಂದಿರುವುದು ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಅಂತಃಸತ್ವಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ನರೋಡೆಯವರ ಕವಿತೆಗೆ ಹಲವು ಮುಖಗಳಿವೆ. ಅವರು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೋವಿಗೆ ಬಲಯಾದವರ ಪರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದವರು. ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಆರಂಭ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅವರು ಪ್ರಗತಿಪರವೇ ಎಂದೆಂದೂ ಜೀವಪರವೇ. ಅದು ಮೊದಲ ಸಂಕಲನದ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

*****

[illegible]

ಇತರೆ

ಈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಕವಿಗಳಲ್ಲದೆ – ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದವರಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದರೆ – ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲ, ಕೆ.ಎನ್. ದೊಡಮನಿ, ಹಸನ್ ನಯೀಂ ಸುರಕೋಡ, ಭಾಸ್ಕರ ಪತ್ತಾರ, ಶಿವಲಿಂಗ ಹಂಜಿ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಹೂಗಾರ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕಾಪಸಿ, ದೇವಿಕಾ ನಗರಕರ, ಬಾಲಶೇಖರ ಬಂದಿ, ಶ್ರೀಕಾಂತ ರಾಯಮಾನೆ, ಅರುಣಕುಮಾರ ರಾಜಮಾನೆ, ಅನುಸೂಯಾ ಕಾಂಬಳೆ, ವಾಯ್.ಬಿ. ಹಿಮ್ಮಡಿ, ಉಮೇಶ ಮೆಲಕೇರಿ, ಕೈಲಾಸ ಮದಭಾವಿ, ಪ್ರಕಾಶ ಕೋಟಿನತೋಟ, ರಾಜು ಕುಂಬಾರ, ಟಿ.ಸಿ. ಮೋಹರೆ, ಶಕುಂತಲಾ ದಂಡಗಿ, ರೋಹಿಣಿ ಯಾದವಾಡ, ಕೈಲಾಸ ಮದಭಾವಿ, ಎಸ್.ಕೆ. ಹೊಳೆಪ್ಪನವರ, ಡಾ. ಕೆ.ಆರ್. ಸಿದ್ದಗಂಗಮ್ಮ, ಡಿ.ವಾಯ್.ಎಂ. ಯಾಕೊಳ್ಳಿ, ಡಿ.ಬಿ. ಢಂಗ, ಸ.ರಾ. ಸುಳಕೊಡೆ, ಪ್ರಾ. ಎಚ್.ಆಯ್. ತಿಮ್ಮಾಪೂರ, ರೇಣುಕಾ ಕಠಾರೆ, ಡಿ.ಸ್. ಚೌಗಲೆ, ಸುಬ್ರಾಯ ಎಂಟೆತ್ತನವರ, ವಾಯ್.ಎಂ. ಯಾಕೊಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಂಡಾಯದ ಕೃಷಿಗೈದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆ.ಎನ್. ದೊಡ್ಡಮನಿ, ಅನುಸೂಯಾ ಕಾಂಬಳೆಯವರು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಖರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇನ್ನುಳಿದವರು ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರೆಲ್ಲರ ಕುರಿತಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

*****

: ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧. ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಭಾಷೆ – ಲೇ. ಮಲ್ಲೇಪುರಂ ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶ.

೨. 'ಹಸಿದ ನೆಲ' – ಲೇ. ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್.

೩. 'ಸೂರ್ಯ' – ಲೇ. ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್.

೪. 'ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ' – ಲೇ. ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್.

೫. 'ಏಕಾಂತ ಲೋಕಾಂತಗಳ ನಡುವೆ' –ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಸಂ. ಡಾ. ಗುರುಪಾದ ಮರೆಗುದ್ದಿ.

೬. 'ಏಕಾಂತ ಮನುಷ್ಯ ಕವಿತೆಗಳು' – ಲೇ. ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್.

೭. 'ಪೆಗಾಸೆಸ್' – ಲೇ. ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್.

೮. 'ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆ' – ರಮೇಶ ಧಾರವಾಡಕರ : ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೯. 'ಕರ್ಮವೀರರ ಹಾಡು – ಲೇ. ಎಂ.ಆರ್. ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ : ಬೆನ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೧೦. 'ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆಯರಿಗಾಗಿ ಅನುರಾಗ' – ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ : ನಾಲ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೧೧. 'ನನ್ನ ಭಾರತ ಮಹಾನ್' – ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅಕ್ಕಿ : ನಾಲ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೧೨. 'ತುಮುಲ'ದ ಬೆನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ.

೧೩. 'ಮಧ್ಯಮವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕ್ರಾಂತಿ' – ಲೇ. ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ.

೧೪. 'ಮೆಟ್ಟು' ಸಂಕಲನದ ಬೆನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ.

೧೫. 'ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಅರಿವು' ಕವನಗಳಿಂದ – ಲೇ. ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ.

೧೬. 'ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ' ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೧೭. 'ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ' ಕವನ ಸಂಕಲನದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ.

೧೮. 'ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ' ಬೆನ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೧೯. ಅದೇ –

೨೦. 'ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ' ಬೆನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಡಾ. ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ.

೨೧. 'ಅಂಬರದ ಹಾದಿ' ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಡಾ. ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ.

೨೨. 'ನಾಕ ಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ'ಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಡಾ. ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ.

೨೩. 'ಅಂಬರದ ಹಾದಿ'ಯಿಂದ –ಲೇ. ಡಾ. ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ.

೨೪. 'ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೇದಿನ' ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ.

೨೫. 'ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೊ ಈಕೆ' ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಡಾ. ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ.

೨೬. 'ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯಾಣ'ದ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ – ಲೇ. ಡಾ. ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

೨೭. 'ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯಾಣ' – ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ.

೨೮. 'ಮಧುರ ಕ್ಷಣ'ದ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ

೨೯. 'ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯಾಣ' ಬೆನ್ನುಡಿಯಿಂದ

೩೦. 'ಕವಿ ಕವಿಶೈಲ'ದ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ.

ಅಧ್ಯಾಯ – ೪ :

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ

ಪ್ರವೇಶ :

ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೋರ್ವ ಕವಿಗೆ ಒಂದು ಅಸ್ಮಿತೆ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಛಾಪು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತರಂತೆ ಹನ್ನೊಂದಾಗದೆ ತನ್ನತನ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲಯವಿರುವಂತೆ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೂ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಲಯವಿರುತ್ತದೆ. ತಾನು ಕಂಡದ್ದನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಕರಗಿಸಿ; ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಪರಂಪರೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಕಾಲೀನತೆಯನ್ನು ಮೇಳೈಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಂದಿನ ಸಂಗತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚಿರಂತನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೋರ್ವ ಕವಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವಂತಿಕೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಲೋಕವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸುವಾಗ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಸ್ತು ಒಂದೇ ಆದರೂ; ಘಟನೆ–ಸನ್ನಿವೇಶ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ; ವಿಭಿನ್ನ ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ವೈಶಿಷ್ಟಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕಾಲೀಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊರಟರೂ ಅದನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿಗತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜನಪರ ನಿಲುವು, ಸಮಾಜಮುಖಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗೆ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ 'ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಭೆ'ಯೆಂಬ ಮಾತು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ :

ಕವಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪತ್ರಕರ್ತರಾಗಿ ನಿರಂತರ ಬರೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಬರಹದ ಬದುಕಿಗೆ ಈಗ ೪೦ ರ ಪ್ರಾಯ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಅವರ ೫೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಗುರುಲಿಂಗ ಕಾಪಸೆ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಕನ್ನಡ–ಮರಾಠಿ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಓದುಗರ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಕರ ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿವೆ. ಇವರೇ ನಿರೂಪಿಸಿದ 'ನಾನು ಪಾಟೀಲ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ' ಕೃತಿ 'ಬಾಂಬ್

ವಿರೋಧಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಕವಿತೆಗಳು' ಅನುವಾದ ಕೃತಿ ಸಹೃದಯರಿಂದ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಗಳಿಸಿವೆ.

ಕಾವ್ಯದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಲೋಕಜೀವನವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಜೀವನ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಗಾಢ ಅನುಭವಗಳ ಕುದಿಯಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಲೋಕಜೀವನದಾಚೆಗಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಇಹದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವೇ ಮುಖ್ಯ, ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಮುಖ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯವು ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನಿಂದ ಆಧುನಿಕಯುಗದ ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುತಿನ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳವರೆಗೆ ಎರಡೂ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡು ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಮಾನವೀಯವಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ಅಸಮಾನತೆ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ರಾಜಕಾರಣ–ಸಾಮಾಜಕಾರಣದ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸ್ವಜನಪಕ್ಷಪಾತ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಸಮಾಜಜೀವನ ಹದಗೆಟ್ಟು ಜೀವಪರ ಗುಣಗಳಿಂದ ಜನಜೀವನ ದೂರ ಸರಿಯಿತು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ದಕ್ಕದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮಾತುಗಳು ಕೃತಕ–ಡಾಂಭಿಕವೆನಿಸಿದವು. ಇಂಥ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಕವಿ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಕೂಡ ಲೋಕಕವಿಯೇ. ಅವರದು ನೆಲಕ್ಕಂಟಿದ ಲೌಕಿಕಕಾವ್ಯ.

ಅನುಭವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಶೋಧಿಸಲು ಹೊರಟ ಕವಿಗೆ ಲೋಕಜೀವನವೇ ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕಜೀವನವಾದರೂ ಅನೇಕ ಋಣಾನುಬಂಧಗಳ ಗುಚ್ಛ. ಉಪಾಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ, ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ದ್ವೇಷ ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಪಡೆಯುವ ವ್ಯವಹಾರ ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಿರಂತರ. ಇಂಥ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕಾವ್ಯಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟ ತಾಯಿ, ಜೀವನ ಕೊಟ್ಟ ನೆಲತಾಯಿಯ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಯಾವ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದು. ಈ ಕವಿಗೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೇ ಒಂದು 'ಅದೃಷ್ಟ'ವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

'ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಲ್ಮನ್' ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿಯ ಮಹತ್ವದ ಕವನ ಸಾಲ್ಮನ್ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೀನು. ಅದು ಬೆಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಅದು ಖಂಡಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲುವಂತಿಲ್ಲ, ನೆಲಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿರಂತರ ಚಲಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾವಿನ ಸೂಚನೆ ಸಿಕ್ಕ ಕೂಡಲೇ ಮೂಲಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಲ್ಮನ್ ಮೀನು ಜಂಗಮಕ್ಕೊಂದು ಪಕ್ಕಾ ಉದಾಹರಣೆ. ಈ

ಮೀನಿನಂತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯ ಜಂಗಮನಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಭಾವ. 'ಚಲನಶೀಲತೆ ವಿಶ್ವದ ಸೊತ್ತು, ನಡೆಯುವವನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು' ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಲೋಕಾನಾಯಕನೊಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಾಗಿ ಕಾಣುವ ಚಿತ್ರ 'ಸೂರ್ಯ' ಕವನದಲ್ಲಿದೆ. ಲೋಕಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಆ ನಾಯಕನ ಬಂಧನವೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಬಂಧಿಸಿದಂತೆ. ಸೂರ್ಯನ ಬಂಧನದಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕವನ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

'ಕೋಗಿಲೆ ಕಾಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು' ವರ್ಗ-ವರ್ಣ ಸಂಘರ್ಷದ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವ ಸಮರ್ಥ ಕವಿತೆ. ಕವಿ ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಉಳ್ಳವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಗಿಲೆ ಸವರ್ಣೀಯರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದರೆ ಕಾಗೆ ದಲಿತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶತಶತಮಾನಗಳಂದ ಧ್ವನಿಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದಲಿತರ ಮೂಕ ನೋವಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅವರು ಈ ಕವಿತೆಯ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಗಿಲೆ ಬೆಳೆಯುಯವುದು ಕಾಗೆಯ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ. ಕಾಗೆ ಮತ್ತು ಕೋಗಿಲೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೋಗಿಲೆಗೆ ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಹಮ್ಮಿದೆ. ತನ್ನ ಮಧುರವಾದ ಕಂಠದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಕಾಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ: 'ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಗಳ, ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಏನೂ ಮಾತಾಡಬೇಡವಂದಿತು ಕೋಗಿಲೆ' ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ ಕೋಗಿಲೆ ಕಾಗೆಗೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾದಾಗ ನಗಲೂ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಕಾಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ನಗುವುದನ್ನೆ ಮರೆಯಿತಂತೆ. ಕಾಗೆ ಕಪ್ಪಾಗಿದೆ; ಕೋಗಿಲೆಯೂ ಕಪ್ಪಾಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಣಲು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಸಲುಹಿದ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಹಲವಾರು ಬಂಧನಗಳಿಗೆ ಕೋಗಿಲೆ ದೂಕಿದೆ. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ದಲಿತ ವರ್ಗವನ್ನು ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗವನ್ನು, ಕೂತು ಉಣ್ಣುವ ಶೋಷಕ ವರ್ಗ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ನೂರೆಂಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸುವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಈ ಕವಿತೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ.

ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಬರಗಾಲ ಇವು ಸುಖಿ ಸಮಾಜದ ವೈರಿಗಳು. ಜಗತ್ತು ನಿಂತಿರುವುದೇ ಹಸಿವಿನ ಮೇಲೆ. ಕವಿಯು ಹಸಿವಿನ ಮೇಲೆ ಕವಿತೆ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಹಸಿವು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು 'ಏನೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವೆ ನನ್ನ' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಹೂವು, ತಾರೆ, ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಪುಷ್ಪ ಕವಿಗಳು ಮುತ್ತು, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಚಿನ್ನ, ರನ್ನ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ಗುಂಗಿನಿಂದ ಹೊರ ಬರದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಸಿವನ್ನು ಅವರು ಅದೇ ಭಾವಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯುವ ಅಪಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಿವು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ತಾನೇ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್‌ರ ಒಟ್ಟು ಕವಿತೆಗಳ ಆಶಯವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಹಾಡು ಹಾಡುವ ಸಂಭ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಸರಜೂರವರ ಕವಿತೆಗಳು ಬಂಡಾಯವನ್ನು ಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಕವನ ಮೀಮಾಂಸೆಯೊಳಗೆ ಸುಸಂಗತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬಂತೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯ ಸತ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವಾಗ ಕಾಣುವ ವೈರುಧ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಶಬ್ದ ಸಂಭ್ರಮವು ಅವರ ಕವನಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ. ತನ್ನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವೈರುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಸರಜೂರವರು ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಮತ್ತು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರಜೂರವರ ಕವನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಂತೂ ಈ ವಿವರಣೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಜವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ವೈರುಧ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸರಜೂ ಕಾವ್ಯಚಿಂತನೆಯ ಗಡಿಕಲ್ಲನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಾಚೆಗೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಮೌನದ ಜೊತೆಗೆ ಒಡನಾಟ, ಸತ್ಯ ದರ್ಶನದ ಜೊತೆಗೆ ಸಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ :

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಧ್ವನಿ ರೋಷಾವೇಶವು ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಆಸ್ಫೋಟಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅನ್ಯಾಯ ಅನೀತಿ ಕಂಡಾಗ ಲೇಖನಿ ಖಡ್ಗವಾಗಿ ಝಳಪಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಎನ್ನುವಂತೆ ಬಂಡಾಯದ ಘೋಷಣೆಯ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯೇ ಅದು. ಮಹಾಲಿಂಗರ ಕಾವ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಅಂತ್ಯವಂತೂ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಂತೆ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯ ಮೊನೆಯಂತೆ ಮೊನಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ತಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯದ ಸಾರ ಸಂದೇಶವೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ, ಪ್ರೀತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಜಾನಪದ, ನಾಡು-ನುಡಿ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಹತ್ತು ಹಲವು ಸಂಗತಿ ವಿಚಾರಗಳು, ಭಾವಸಂವೇದನೆಗಳು, ಅನುಭವಗಳು ಕಾವ್ಯವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದು, ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ನೋಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯಲಿ, ಅನುಭಾವ ತತ್ವ ಪದ ರಚಿಸಲಿ, ಸಾಕ್ಷರತೆ ಬಗೆಗೆ ಬರೆದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಚಿಂತನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸದಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗರ ಕಾವ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇಡೀ ಕವನದ್ದೇ ಒಂದು ತೂಕವಾದರೆ ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳದ್ದೇ ಒಂದು ತೂಕ. ಅದು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ, ಸಾರವತ್ತಾಗಿ ಮೂಡಿಬರುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಂದೇಶವಾಗಿ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಕವಿಯನ್ನು ತಟ್ಟುವ ತನ್ನ

ಜನರ ನೋವು ಅಜ್ಞಾನ ಕೀಳರಿಮೆ, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರೋಷಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಎದೆಯುಕ್ಕಿ ಒಂದು ಕಕ್ಕಿದ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲುವ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ರೋಷ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಲಾರಂಭಿಸುವುದು. ಹುಚ್ಚು ಆವೇಶ ಆವೇಗ ತಾಳ್ಮೆಯ ಕಟ್ಟೆಯೊಡೆದು ಸ್ಫೋಟಗೊಳ್ಳುವುದು ಉಂಟು.

ಅದರ ಅದ ಬರೀ ಎಲ್ಲವರು ಭಾರಿ ದಿರಿಸು ಧರಿಸಿ ಮೈಗಿರಲಿ ಬೂಟುಗಾಲಿಗೂ ಧೂಳು ಕೊಳೆ ತಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಬಿಳಿ ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಕರಿಗೆರೆ ಗೀಚಿದರೂ ಸಾಕು. ಬರೀ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಬರವಿಲ್ಲ ಅಭಾವ ಆಪತ್ಕಾಲವಿಲ್ಲ. ಸುಖದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವೈಭೋಗದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುವರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ದೊಡ್ಡ ದುರಂತ ಅಂದರೆ ದಲಿತರಾಗಲು ದರಿದ್ರರಾಗಲು ಮೂಲ ಕಾರಣ ಅನಕ್ಷರತೆ ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದೇ ದಾಸ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ದುರ್ಬಲರಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಸತ್ಯ ಅರಿತು ಸಾಕ್ಷರರಾಗದಿದ್ರೆ ನಮಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಮಂಗಿಯವರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನಾದರೂ ಸಾಕ್ಷರಾಗೋಣ ಎಂಬ ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಕಣ್ತೆರೆಯೋಣ, ಬೆಳಕಿನ ಕಿಡಿಗಳಾಗೋಣ ಸ್ವಂತ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ವಿಮುಕ್ತಿ ಚೇತನಗಳಾಗಿ ನಾಳಿನ ಬಲಿಷ್ಠ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿ ಹಾಕೋಣ. ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹೇಳುವ ನೀತಿ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಛಾತಿ ತುಂಬ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ದಲಿತರಂತೆ ಹಳ್ಳಿಗರ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕವಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುವವರಿಗೆ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ತಿಂದು ತೇಗುವಷ್ಟು ಸಂಬಳ ಎಂಥ ವಿಪರ್ಯಾಸ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯೇ ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬದಲಾಗಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಕವಿಯ ಆಶಯ.

ದಲಿತರ ಗ್ರಾಮೀಣ ರೈತಾಪಿಗಳ ಅದು ಬೆಳಗಾವಿ ಗೋಕಾವಿ ಗಡಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪಡಿನುಡಿ, ಆಡು ಮಾತು, ನೆಲದ ಭಾಷೆ, ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ತಾಗದೆ ಇರಲಾರದು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಪದ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಭುತ್ವ ಅಗಾಧವಾದುದು. ಇಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವಾಗಿ ದೇಸಿಯನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಭೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಪರೂಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಕವಿ ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ತಮ್ಮದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯ ಮಾನವೀಯ ಕಾವ್ಯ. ತಾವು ದೀನರು, ದಲಿತರು, ದುಃಖಿಗಳು, ಅಸಹಾಯಕ, ದುರ್ಬಲ, ಶೋಷಿತರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆಂದಿರುವುದು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿದೆ.

'ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಬಾಳು ಬಾಳ್ಗೊಡು' ಮಂಗಿಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಅಂತರಂಗದ ಕೂಗು.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರು ಜೀವನ ಸೌಂದರ್ಯ ಕುರಿತು ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ :

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ತಾನು ಹಾದು ಬಂದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತ ಹೊರಟಂತೆ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯದ ಛಾಪು ಈ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿರುವಾಗ, ಅದರ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಬಂಡಾಯ ಕವಿ ಬರಹಗಾರರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇನೊ ಎಂಬಂತೆ ಬೆಳಕೂಡರ ಬಿಡಿ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಚಂಪಾ' ರವರ ಪ್ರಭಾವ ಎದ್ದು ಕಂಡರೂ, ಬೆಳಕೂಡರು ಮೈ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಓಟವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ, ಭರವಸೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಬಳಸುವ ಆಡು ಭಾಷೆ ಇಡೀ ಸಂಕಲನದುದ್ದಕ್ಕೂ ನೇಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಶಿಲ್ಪ, ಕಟ್ಟು ಮೈಕಟ್ಟು, ಆತ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕವಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾವ್ಯ ಕೊಟ್ಟಾರು. ಕಾವ್ಯ ಕೇವಲ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹುಟ್ಟುದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಈ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೀರುವುದು, ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಗಳೆಡೆಗೆ ಅದನ್ನು ಹರಡುವುದು ಕವಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು, ಸಂಕೇತ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಅಭಾವ, ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಚುಡಾಯಿಸುವುದು, ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಹರಳು ಕಡಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಕೂಡರು ಲೈಂಗಿಕ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಾವ್ಯದ ಗಂಭೀರ ಕಾಳಜಿಗಳಿಗೂ, ಶತಮಾನದ ನೋವು, ನಿರಾಶೆಯ, ಹತಾಶೆಯ ಜನ ಬದುಕಿಗೂ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ಇಂದಿನ ಬದುಕು ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವುದನ್ನು, ಘೋರವಾಗಿರುವುದನ್ನು, ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ, ಕನಸು ಕೂಡಾ ಭಯಾನಕವಿರಬೇಕೆಂದರೆ, ನಿಜ ಬದುಕು ಹೇಗಿರಬೇಡ!?' ಎನ್ನುವ ಕವಿ ಹೀಗೆ ಕವನಿಸಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ.

[illegible]

ಇಡೀ ಸಂಕಲನದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿತೆ "ಏ ತಮ್ಮಗೋಳ್ಯಾ"

"ತೆಲಿ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡ್ರ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ರಿ,

ಆದ್ರ ಮ್ಯಾಗ ಒಂದೀಟು ಜುಟ್ಟಾ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ರಿ" – ಎಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿಯುವ ಕವಿ ನಮ್ಮ ಸನಾತನವಾದಿಗಳ, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು 'ಬೋಳಿಸು' ಪದದಿಂದ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಜನರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಇವರೆಲ್ಲ ನಿಂತು ಬೋಳಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಬೋಳಾಗಿ ಹೋದದ್ದು ಎನ್ನುವ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ ರೋಚಕವಾಗಿದೆ; ಹೃದಯ ಮುಟ್ಟುವಂತಿದೆ.

ಬೆಳಕೂಡರು ರಾಷ್ಟ್ರ ಬದುಕಿನ ದುರಂತವನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕಾವ್ಯವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ಆಡಿ ಹಸದ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳು ತೊಡಿಮ್ಯಾಗ ಆಡಿಕೊಂತ ಮಲಿ ಉಣ್ಣಲೆಂತ ಬಿಟ್ರ ಹಾಲ ಅಷ್ಟ ಅಲ್ಲದ ರಕ್ತಾನೂ ಹೀರಿದ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ತಿರಗಿ ವಿಷಾ ಕಕ್ಕಾಕ ಹತ್ಯಾರಬೆ ತಾಯಿ. . .

'ತಾಯಿ ಭಾರತೆವ್ವ'ನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಶಿವಾನಂದರು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಡಾಯದ ಆಶಯಗಳನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ :

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಕಾವ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಕವಿ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದವರು. ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ, ತಲ್ಲಣ, ನಾಕ ಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮೂಡಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ, ಇದೀಗ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕವನ "ಮಳೆ ಬಂದ ಮೂರನೆಯ ದಿನ" ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ತುಂಬ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುವ ಸಂಕಲನವಿದು. ನಮ್ಮ ಜನ-ಜೀವನವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಕಾಡಿದ ಬರಗಾಲದ ಬವಣೆ ಕವಿಯನ್ನು ಚಿಂತೆಗೀಡು ಮಾಡಿದೆ. ಸತತ ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು ವರುಷ ಮಳೆ ಬಾರದಿರುವುದರಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವು ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳು ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸಿವೆ. ತೀವ್ರ ಸಂವೇದನಾಶೀಲನಾದ ಕವಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಸೊಗಸಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಬರಗಾಲದ ಭೀಕರತೆಯ ಕರುಳನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತದೆ. "ಮಕ್ಕಳ ಮಾರಿ ರೊಕ್ಕ ತರಲು ಹೋದ ಮಗ ಮರಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ, ಭತ್ತೂ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗಬೇಕು ಚಿತ್ತ" ಇಂತಹ ಸಾಲುಗಳು ಹೃದಯವನ್ನೇ ಹುರಿದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಓದುಗರ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೇವಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ರಚನೆಯ ಯಶಸ್ಸಿರುವುದು ಮುಂದಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಭ್ರಮ

ವರ್ಣಿಸಲಸದವಾದದ್ದೂ. "ಮಳೆ ಬಂದ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಸಡಗರವೋ ಸಡಗರ, ಅವನ ವಿಧಿ ತುಂಬ ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರಿದ ಜೀವಕಳೆ, ಹಿಡಿಸಲಾರದ ಬೆಸುಗೆ ಬಂಧ! ನೊಂದ ನೋವುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಖದ ಮುಂದ ಮರೆತು ಹೋದವೋ" ಎಂದು ಕಾವ್ಯ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರನ್ನು ಕವಿತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಡಿದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬುದ್ಧನೂ ಕವಿತೆಯೂ, ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ ಕವಿತೆ, ಕವಿತೆ ಮತ್ತೆ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ, ಕವಿತೆ, ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಕವಿತೆ ಬರೆಯಲು ಕೂತಾಗ ಮುಂತಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೆ ಹಕ್ಕಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತಿದೆ, ಮನದ ಮಾತು ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಯ ಕುರಿತಾಗಿಯೇ ಆಲೋಚನೆಗಳಿವೆ. "ಬುದ್ಧ ತಾನೊಂದು ಕವಿತೆಯಾದ", "ಮಾತು ಕವಿತೆ, ಕವಿತೆ ಮಾತು", "ಬುದ್ಧ ಮೌನ, ಮೌನ ಬುದ್ಧ", "ಬಾಯಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿದ ಮಗುವಿನಂತೆ ಮಾತಾಡಿತು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕವಿತೆ", "ಮೌನವಾದ ಕವಿತೆ ಬರೀ ಮೌನವೆಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣಾ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಗೊಂಡ ಬುದ್ಧನಂತೆ" ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧನ ಕುರಿತಾಗಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿದೆ. "ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರಿಗೆ ಬುದ್ಧ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬುದ್ಧ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ಬುದ್ಧನಿಗೊಂದು ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಕವಿತೆ ಬಾರದಿರುವಾಗ ಚಡಪಡಿಸುವುದು "ಸಹಜ ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಯೆ ನಿಂತು ಹೊಯ್ತು ಎಂದೆಲ್ಲ ಕಳವಳಗೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯ ಮೂಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಂತೆ, ಕಾವ್ಯ ಬಾರದೇ ಇರುವ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಂಯಮದಿಂದ ತಾಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬುದ್ಧ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಗೊಂಡಂತೆ ಕಾವ್ಯವೂ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಗೊಂಡಂತೆ 'ಅರಿವನ್ನು ತರಹೋದ ತಳಿರತಂತು' ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಭೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತೆ ಕಾರಂಜಿಯಾಗಿ ಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ.

'ಗಾಂಧಿ ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ' ತುಂಬ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ರಚನೆ. ಇಲ್ಲಿವರೆಗಿನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಆಯಾಮ ನೀಡಿದೆ. 'ನೆನಪಿಲ್ಲ ಈ ಜಗಕೆ ಹೀಗೊಬ್ಬ ಇದ್ದ ಎಂತಲೂ!' "ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕು ಆಟ? ಆಚರಿಸೋಣ ಭಾಷಣಿಸೋಣ ಧ್ವಜ ಏರಿಸಿ – ಹೂ ಚೆಲ್ಲಿ, ಹಲ್ಲು ಕಿಸಿದು ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲೋಣ, ಚುನಾವಣೆ ಬಂದಾಗ ಹೇಳೋಣ ಆತನ ಹೆಸರು ಆದರ್ಶ–ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಬಳಸೋಣ ಸುಂದರ ಭಾವ ಚಿತ್ರ ಆತಲ್ಲ? ಈ ಸಲ ಯಾರ ಹೆಸರ ಹೇಳಬೇಕು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ; ಗಾಂಧಿ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ! ಮಂದಿಯ ಮಧ್ಯ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ" ಹೀಗೆ ಆಡು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ.

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ'ಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿವೆ. ಅಕ್ಕ, ಬುದ್ಧ, ಬೆನ್, ವಾರಿಸ್ ಡೇರಿ, ಗಾಂಧಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. 'ಅಕ್ಕ ಕೇಳೇ', 'ಅಂಬರದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದವಳು' ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ಕುರಿತಾಗಿರುವ ಕವಿತೆಗಳು, ಹೋಗು ಬೆನ್, ಬೆಳಕನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿದೆ ಕಥನ ಕವನದ ರೀತಿಯಂತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಸ ಬಾಳ ಬೆಳದೈತಲ್ಲೋ ತಮ್ಮಾ, ರಂಗೋಲಿ ಹುಡುಗಿ ಮತ್ತು ರಂಗ, ಹಗ್ಗದ ಮೇಲಣ ಹುಡುಗಿ, ಕತ್ತೆ ಮತ್ತು ವಡ್ಡರ ತಿಪ್ಪವ್ವ, ಮೊದಲಾದವು ಮುರ್‍ನಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಷ್ಟು ಸುಧೀರ್ಘ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. "ಈ ಸಂಕಲನದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕವನಗಳು ಕಥನ ಕವನದ ಧಾಟಿಗೆ ವಾಲಿವೆ. ಕಥೆಯ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಹಂದರವಾಗಿಸಿ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಪ್ರತಿಮಾ ಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಕಥನ ಕಥೆಯೊಳಗಿನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅನುಕರಣಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಹೇಳಿಕೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ.

ಜಾನಪದ ಸೊಗಡನ್ನು ಆಡುಮಾತಿನ ಬನಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದುಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಷೆಗೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ವಸ್ತುವನ್ನುಳ್ಳ ರಚನೆಗಳು ಇದರಲ್ಲಿವೆ. ಇಡಿಯಾಗಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕವೂ ಅಲ್ಲದ ಇಡಿಯಾಗಿ ಗ್ರಾಮ್ಯವೂ ಅಲ್ಲದ ಎಡಬಿಡಂಗಿತನವೂ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿದೆ.

'ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ವಿದ್ಯಮಾನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಿದೆ'. ಇಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಂಗ್ಯ ತೀವ್ರತರವಾಗಿದೆ. ವಿಡಂಬನೆ ಕಟಕಿಗಳು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೊಂದು ಜನ ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಹಾಡು ಹಗಲೇ ಕ್ಯಾಬರೆ ಕಣಿಸಿದ್ದು 'ನಂಗಾ-ನಾಚ' ಕಣ್ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ದೃಶ್ಯವೊಂದನ್ನು ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಓದುಗರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿದೆ. "ಕವಿತೆ ದರ್ಶನವಾಗಿ, ತಾಯಾಗಿ, ಶರಣರಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಗಿ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿಯಾಗಿ, ಕನಸಾಗಿ, ನೆನಪಾಗಿದೆ. ಸಂಗ್ರಹದ ಬಹುಪಾಲು ಕವನಗಳ ಹೂರಣ" ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ :

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ತುಂಬ ಸರಾಗವಾಗಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲರು, ಸರಳತೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯು ಹೌದು, ಸಂಪತ್ತು ಹೌದು. ಕವಿತೆ ಓದಿ ಅರ್ಥವಾಗದಷ್ಟು ಭಾರವಾದರೆ ಹೇಗೆ? ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಅವರದು. ಅಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಮನೋಭಾವ, ನೊಂದವರ ನೋವಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಗುಣ ಸ್ಥಾಯಿಯಾದರೂ ಆಗಾಗ ತಾವು ನೋಡಿದ ಸುಂದರ

ಸ್ಥಳಗಳು, ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು ಇವಕ್ಕೂ ಜಾಗ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಗೀತಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೊ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತೂ, ತಮ್ಮನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಕವಿತೆ ಬರೆದದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ತಮ್ಮಿಂದ ಕಾಣೆಯಾದಾಗ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅಕ್ಷರಗಳ, ಪದಗಳ ಬಡತನ ಕಾಡಿದಾಗ ಏಕೆ? ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದು, ಹಪಹಪಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ.

ನರೋಡೆಯವರ ಕವಿತೆಗೆ ಹಲವು ಮುಖಗಳಿವೆ. ಅವರು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೋವಿಗೆ ಬಲಿಯಾದವರ ಪರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದವರು. ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಆರಂಭ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅವರು ಪ್ರಗತಿಪರವೇ ಎಂದೆಂದೂ ಜೀವಪರವೇ. ಅದು ಮೊದಲ ಸಂಕಲನದ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಬಡವರನ್ನು ಕಾಡಿದ, ಕಾಡಿಸಿದ ಧೂರ್ತ ಶ್ರೀಮಂತರ ಕುರಿತ ಆಕ್ರೋಶಗಳು ಒಳಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ.

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಈತನಕದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಹ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇವರ ನಡಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಎಂಬುದಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದುವರೆಗೂ ಹತ್ತು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಹೊರ ತಂದಿರುವ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಾವ್ಯದ ಕುರಿತಾದ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಕಾಲದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು, ಪರಿಸರದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಗಳ ಮುಖೇನವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕವಿ, ತಾನು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಂಗವಾದ ಕವಿಯು ಬದುಕಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಯಾವ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನ ತಾತ್ವಿಕತೆಯು ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಕವಿಯೊಬ್ಬ ಬದುಕನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕವಿಯ ಹೊಂದಿದ ಲೌಕಿಕವಾದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಕವಿಯಾಗಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯ ಒಂದು ಅಂಶವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇವರ ಬಹುತೇಕ ಕವಿತೆಗಳು ಈ ಇಂಥ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕುತೂಹಲದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತ, ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಪೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತ

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು ಎಂಥವು ಎಂಬುದನ್ನು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಮೆ ರೂಪಗಳ ಮೂಲಕ ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅದಮ್ಯ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತೆ ಮೇಲಿನ ಅಷ್ಟೂ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿನ ಕವಿತೆಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ, ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಬೇರೆಯದೇ ಲೋಕವೊಂದರ ಪರೀಧಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗುತ್ತ, ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿನ ಪಾತಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವದೆಂದರೆ ಬರಹಗಾರನೊಬ್ಬ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಗೌರವದಿಂದಲೂ ಬದುಕುತ್ತಿರುವನೆಂದೇ ಅರ್ಥ ! ಇಲ್ಲಿ, ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಖಾಸಗಿ ಬದುಕು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪೂರಕವೆಂಬಂತಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ, ಅಸಂಖ್ಯ ಓದುಗರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ; ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯ ಮಳೆ ಮತ್ತು ನದಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಂಥದು; ನದಿಯು ಜನಾಂಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಂಥದು. ಪರಿಸರ ಪ್ರೀತಿ, ನಿಸರ್ಗದ ಪ್ರೇಮ ಕೂಡ ನರೋಡೆಯವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ನದಿಯ ಜನಾಂಗದ ಜೀವ-ಜೀವಾಳವಾಗಿರುವಂತೆ; ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯದ ಜೀವ-ಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾನವರ ಬದುಕು ಎರಡಕ್ಕೂ ಒಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಎರಡರಲ್ಲೂ ಘನತೆಯಿದೆ. ಅವೆರಡನ್ನು ನರೋಡೆಯವರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಂಡಾಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕವಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

*****

[illegible]

ಅಧ್ಯಾಯ – ೫ :

ಸಮಾರೋಪ

ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ನಂತರ ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು; ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಕಾಲದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ತಿರುವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಿದೆ. ಪಾತಳಿಯು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಲಭಿಸಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬ ಜರುಗಿದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂದರ್ಭದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವು. ಗಾಂಧೀಜಿ, ಲೋಹಿಯಾ, ಪೆರಿಯಾರ್, ಫುಲೆ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ನಾರಾಯಣ ಗುರು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದವು. ಸಮಾನತೆ, ಸ್ತ್ರೀವಿಮೋಚನೆ, ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಲಭಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಸಮೃದ್ಧಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಲಭಿಸುವಂತಾಯಿತು, ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವು ತನ್ನತನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ, ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿತು. ಯುಗದ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಮೂಡಿಬಂತು. ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸತನವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರಧಾರೆ, ವೈಚಾರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು.

ಇಂಥದೇ ಆಶಯವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿರುವ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯವು ಸಂವಹನ ಸಮಸ್ಯೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು; ಕಾವ್ಯವು ಸರ್ವರಿಗೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಓದು–ಬರಹ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಹಜವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಇವೆಲ್ಲ ಅಂಶಗಳು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸ–ಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಸರಳ ಭಾಷೆ, ಸಹಜ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಸೊಗಸಾದ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಜನ-ಮನ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ. ಪತ್ರಿಕಾರಂಗದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎರಡೂ ಅವರಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಎಲ್ಲೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಲೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಸಹಜತೆ-ಸರಳತೆಯಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಂವಹನ-ವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ; ನಾಡಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕವಿಯೆಂಬ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಬಡವರ ದನಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಶೋಷಿತರ ವಕ್ತಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ, ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್‌ರ ಕಾವ್ಯ ತುಡಿದಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹಸಿದ ನೆಲ, ಸೂರ್ಯದಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಗಾಂಧಿ ಟೂ ಗೋಧ್ರಾವರೆಗೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯಾಣ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಜನಪರ ನಿಲುವು, ಸಮಾಜಪರ ಒಲವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿಯವರು ಗೋಕಾಕ ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಮಿಕರಾದರೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಯಜಮಾನಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ. ರೈತರ, ನೇಕಾರರ, ಕೂಲಿಕಾರರ, ಜಾಡುಮಾಲಿಗಳ, ದುಡಿಯುವ ಜನಾಂಗ, ಶ್ರಮಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಪರವಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾನತೆ ಹಂಬಲ ತೀವ್ರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಕ ಕಾಳಜಿ, ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸರ್ವರೂ ಸುಖಿಯಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಅದಮ್ಯ ಬಯಕೆ ಮಂಗಿಯವರದ್ದಾಗಿದೆ. ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆಯಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ದಿಲ್ಲಿ ದೂರವಿಲ್ಲ ಸಂಕಲನದವರೆಗೆ ಮಾನವೀಯ ಪ್ರೀತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡರು 'ಚಂಪಾ' ಅವರ ನೇರ ಶಿಷ್ಯರು, ಹೀಗಾಗಿ 'ಆ್ಯಂಗ್ರಿ ಯಂಗ್'ನ ಧೋರಣೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಬೆಳಕೂಡರದು. ಪುರಾಣ ಭಂಜನ, ಪ್ರಾಚೀನ ಶುಷ್ಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಖಂಡನೆ, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳ ವಿಡಂಬನೆ ಇವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಹುಸಿಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಾರಾಸಗಟಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿತಂಡವಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಖವಾಡಧಾರಿಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಶಾಕ್ ಟ್ರೀಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಜನಪರ ಕಾಳಜಿ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಪರ ಮನೋಭಾವದ ಕವಿತೆಗಳು ತೀವ್ರ ವ್ಯಂಗ ಮತ್ತು ವಿಡಂಬನೆಯಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ತುಮುಲ-ಮೆಟ್ಟು ಸಂಕಲನಗಳು ನೇರ ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟನತದಿಂದಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

'ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ'ಯವರು ವಿಭಿನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮದವರು. ಭಾಷೆ ಸರಳವಾಗಬಾರದು. ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಘನವಾದ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಗದ್ಯದಂತೆ ತೆಳುವಾಗಬಾರದು ಎಂದು ಆರಂಭದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು. ಅವರ ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಒತ್ತಿ ಬೀಗಿದ ಸೆರೆಯೊಳಗೆ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಯವರೆಗೆ ನೋಡಿದಾಗ; ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಂಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಸಮಾನತೆಗೆ ಕೆಂಡಕಾರಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾನತೆಯ ತುಡಿತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕವಿಯಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು ಜೀವನಪ್ರೀತಿಯ ಕವಿ, ಬದುಕಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಮಹತ್ವದ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪೋಷಣೆ, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬೇಡಿಕೆ ಆಸ್ಫೋಟದಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಪದದವರೆಗಿನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ನಿಲುವಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾದಿಯ ಕನಸು ಕನವರಿಕೆಗಳಿವೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸ್ಪಂದನೆಯಿದೆ. ವಿಶ್ವದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಜಾಗತಿಕ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗಮನಿಸಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯು ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕವಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಸಮೃದ್ಧವೂ ಆಗಿದೆ, ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ ಬದುಕಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಜೀವಪರ ನಿಲುವು, ಜೀವನದಪರವಾದ ನಿಲುವು ಕಾರಣವಾಗಿ ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ ಸಮಷ್ಟಿಗತ ಒಳಿತಾಗಿ ತುಡಿಯತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾವ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

*****

ಅನುಬಂಧ – ೧

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಅ) ಪುಸ್ತಕಗಳು :

೧) ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ ೧ : ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ

೨) ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ ೫ : ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ (ವಿ.ವಿ. ಬೆಂಗಳೂರು)

೩) ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ ೧೦ : ಎ.ಎಸ್.ಎಸ್. (ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ)

೪) ಹೊಸ ಕಾವ್ಯ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು : ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ

೫) ಕಾವ್ಯಾರ್ಥ ಪರಕೋಶ : ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಮತ್ತು ಎಲ್.ಎಸ್.ಎಸ್.

೬) ಬಂಡಾಯ ೧೦ ವರ್ಷ : ಆರ್. ಜಿ. ಹಳ್ಳಿನಾಗರಾಜ

೭) ಬಂಡಾಯ : ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ

೮) ದಲಿತ ಮಾರ್ಗ : ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ

೯) ಸಂಕ್ರಮಣ ವಿಮರ್ಶಾ ಸಂಪುಟಗಳು : ಚಂಪಾ
ಸಂಪುಟ ೧, ಸಂಪುಟ ೨, ಸಂಪುಟ ೩

೧೦) ಕಾವ್ಯಾ ಸಂಗಾತಿ : ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

೧೧) ಗದ್ಯ ಸಂಗಾತಿ : ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

೧೨) ಸಮಕಾಲೀನ : ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

೧೩) ಬಂಡಾಯ ಕಾಲು ಶತಮಾನ : ಡಾ. ಕಾವ್ಯಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ

ಬ) ಪತ್ರಿಕೆಗಳು :

೧) ಸಂಕ್ರಮಣ : ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಸಿಕ : ಸಂ. ಚಂಪಾ

೨) ಕೆಂಬಾವುಟ : ಗಂಗಾರಾಂ ಚಂಡಾಳ

೩) ಹೊಸತು : ದಾಸದ್ದನಗೌಡ ಪಾಡೀಲ

೪) ಅರುಹು ಕುರುಹು : ಹಾಲತಿ ಸೋಮಶೇಖರ

೫) ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿ : ಎನ್.ಆರ್. ರಾಮಾಚಾರಿ

೬) ಅನ್ವೇಷಣೆ : ಆರ್. ಜಿ. ಹಳ್ಳಿನಾಗರಾಜ

ಲೇಖಕರ ಕೃತಿ ಸೂಚಿ

ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್ :

ಕಾವ್ಯ :

ಹಸಿದ ನೆಲ, ಸೂರ್ಯ, ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ, ಏಕಾಂತದ ಮನುಷ್ಯ, ಪೆಗಾಸೆಸ್, ಗಜಲ್, ಹೈಕು, ಅವ್ವ, ಗಾಂಧೀ ಟೂ ಗೋಧ್ರಾ, ಉತ್ಖನನ.

ಕಾವ್ಯ ಅನುವಾದ :

ಮರಾಠಿ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯ, ಅಟಲ್ ಬಿಹಾರಿ ವಾಜಪೇಯಿ ಕವಿತೆಗಳು, ಬಾಂಬ್ ವಿರೋಧಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಿ ಕವಿತೆಗಳು, ತಸ್ಲೀಮಾ ನಜರೀನ್ ಕವಿತೆಗಳು, ಕವಿ ಸಮಯ.

ಕಾದಂಬರಿ :

ದೇವರಾಯ.

ಕಾದಂಬರಿ ಅನುವಾದ :

ಒಂದೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದ.

ನಾಟಕ :

ಅಂಬೆ

ನಾಟಕ ಅನುವಾದ :

ಛಿನ್ನ, ದೇಹಭಾನ

ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ :

ಮುಕ್ಕಾಂ ಪೋಷ್ಟ ಲಂಡನ್

ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ :

ಕನ್ನಡ–ಮರಾಠಿ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಕಥಾ ಸಂಕಲನ :

ಅತೀತ

ಆತ್ಮಕಥೆ ಅನುವಾದ :

ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಅವ್ವ, ನಿನ್ನ ಅರಿಯಲಿ ಹೆಂಗ್

ಆತ್ಮಕಥೆ ನಿರೂಪಣೆ :

ನಾನು ಪಾಟೀಲ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ

ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಂಗಿ

ಕವನ ಸಂಕಲನ :

ಹಕ್ಕಿಗಳೇಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿವೆ, ನನ್ನ ನೆಲದ ಭ್ರೂಣಗಳು, ಕರ್ಮವೀರರ ಹಾಡು, ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆಯರಿಗಾಗಿ ಅನುರಾಗ, ನನ್ನ ಭಾರತ ಮಹಾನ್, ದಿಲ್ಲಿ ದೂರವಿಲ್ಲ.

ಶಿವಾನಂದ ಬೆಳಕೂಡ

ಕವನ ಸಂಕಲನ :

ತುಮುಲ, ಮೆಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲಿ.

ಕಥಾ ಸಂಕಲನ :

ಗೀರುಗಳು, ಕೆಂಪು ನೆರಳು

ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವನ ಸಂಕಲನ :

ಪಂಜು ಮತ್ತು ಪರಾಗ

ಕಾದಂಬರಿ :

ಯಜ್ಞಪಶು

ಗುಂಡಣ್ಣ ಕಲಬುರ್ಗಿ

ಕಾವ್ಯ :

ಸತ್ತ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ, ತಲ್ಲಣ, ನಾಕ ಹೊತ್ತ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮಳೆ ಬಂದ ಮಾರನೇ ದಿನ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೊ ಈಕೆ, ಒತ್ತಿ ಬಿಗಿದ ಸೀರೆಯೊಳಗೆ.

ಕಥೆ :

ನಿನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ವಿಮರ್ಶೆ :

ಪರಕಾಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಕಾವ್ಯ, ಹಿಂದಣ ಹೆಜ್ಜೆಯ ನೋಡಿ, ಪ್ರಳಯದ ಕಸ, ತುಂಬಿಬಂದಡೆ ಪರಿಮಳ ಓಡಿತ್ತಕಂಡೆ.

ಸಂಪಾದನೆ :

ಬರೆವ ಕವಿಯ ಅನುಭವ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನ–೩ (ಬಿ.ಕಾಂ. ಭಾಗ–೧ರ ಪಠ್ಯಗ್ರಂಥ)

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ

ಕವನ ಸಂಕಲನ :

ಬೇಡಿಕೆ, ಆಸ್ಫೋಟ, ನದಿ ಮತ್ತು ನಾನು, ಮಧುರ ಕ್ಷಣ, ಚಳಿಗಾಲದ ಮುಂಜಾವು, ಮತ್ತೇ ಒಲಿದ ಸಖಿ, ಕವಿಕವಿಶೈಲ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪಥ, ಆಟು–ಈಟು ಪದ್ಯಗಳು, ನಿಜವನುಂಡ ಘನ ಪರಿಮಳ, ನದಿಯ ಹಂಬಲ.

ಸಂಶೋಧನೆ :

ಏಕಲವ್ಯನ ಪಾತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನ (ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ.), ಗೋಸಾಯಿಗಳು ಜನಾಂಗೀಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಮಹಾಭಾರತದ ಏಕಲವ್ಯ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು.

ವಿಮರ್ಶೆ :

ಪರಾಮರ್ಶೆ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು, ಗದ್ಯ ಸಂಗಾತಿ, ಕಾವ್ಯ ಸಂಗಾತಿ, ಸಮಕಾಲೀನ, ಪ್ರಚಲಿತ, ನಾಟಕಾವಲೋಕನ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಓಲೆಮಠ ಶ್ರೀಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ.

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ :

ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಸಮಾಜ ಸೇವಕ ರಾಯಪ್ಪ ದೇಶತೋಟ, ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವಿ, ಪಿ.ಜಿ. ಅಂಗಡಿ, ಸಾಧಕ ಜೀವಿ : ಬಿ.ಟಿ. ಗುಡ್ಲಮನಿ, ಬಂಡವರ ಬಂಧು ಎಸ್.ಡಿ. ಕುಮಾನಿ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳು :

ಆಧುನಿಕ ವಚನಕಾರರು, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ.

ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ :

ಪಾರಿಜಾತ ಕಲಾವಿದೆ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗೀಗೀ ಮೇಳಗಳು, ಜನಪದ ವಸುಧಾ ವಲಯಂ, ಅಥಣಿ ಪರಿಸರದ ಜಾನಪದ ದರ್ಶನ.

ಸಂಪಾದನೆ :

ಶತಮಾನೋತ್ಸವ, ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ ಹುಲ್ಯಾಳ, ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಾವ್ಯಾಂಜಲಿ, ತಿರುಕಪಡಿಯ ಕಥೆಗಳು, ಚನ್ನಗಿರಿ, ನಿರುಪಾದಿ, ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಸಂಚಯ (ಬಿಎಸ್‌ಸಿ–೨ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ), ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಿರಿ : ೧ ಮತ್ತು ೨, ಕುಮಾರ ಭಾರತಿ ೧ ಮತ್ತು ೨, ಅಥಣಿಯ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರು, ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆಳಕು.